

הלכות אבירה ומציאה

סימן רנט - השבת אבירה, מאיזה מקום חייב להשיבה.

ובו ט' סעיפים:

א הרוואה אבירת ישראל (א), חייב למפל בה להשיבה לבעליה, שנאמר השב תשיבם (דברים כב א) (ב). ואם נמלה על מנת לגזלה ועדיין לא נתייאשו הבעלים ממנה, עובר משום השב תשיבם לאחיד, ומשום לא תגזול (ויקרא יט ג), ומשום לא תוכל להתעלם (דברים כב ג). ואפילו אם יחזירנה אחר כך, כבר עבר על לא תוכל להתעלם (ג). נמלה לפני יאוש על דעת להחזירה, ולאחר ייאוש נתכוון לגזלה, אינו עובר אלא משום השב תשיבם. המתין עד אחר יאוש ונמלה, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם^[א]: **ב** יבמה דברים אמורים במקום שהוא

ציון המשפט:
 פ"ב כ"ו ע"ב
 רמב"ם גזילה פ"א
 ה"א. 3 טור.

מאיר המשפט

אחר יאוש דכבר עבר על לא תוכל להתעלם, דלזהריה רחמנא שלא יעלים עיניו מלהחזירם לבעלים, והרי העלים עיניו עד אחר שנתייאש ממנו ונעשה כהפקר, דאפ"ה אינו עובר אלאו דלא תגזול משום דניתק לעשה שנאמר (ויקרא כ ג) והשיב את הגזילה, וממילא תו אינו עובר ג"כ על השב תשיבם, אבל אם מחזירה קודם שנתייאש, אינו עובר גם אלאו דלא תוכל להתעלם, אף על גב דכוננו היתה מתחילה להחזיקו לעצמו (ס"ט). וי"א דאע"פ שהחזירה אחר יאוש עובר כבולן (ש"ך). נטל האבירה ע"מ להחזירה, הוה כשומר של הבעלים, וכיד הבעלים, ואין יאוש צמה שצדו. אבל אם נטלה אחר יאוש [ולא ידע שהבעלים נתייאשו ממנו], אינו שומר אבירה כלל, כיון דלא נתחייב כלל בהשבה, והספק הוא הפקר, והנה דלא קנה צענת הגבהה משום דלא נתכוין לקנותו, מצי קני לה אחר כך צעת שירצה

א אבירת ישראל - י"א שמונה על רופא לרפאות צהמת חצירו, ואין לך השבת אבירה גדולה מזה^[ב], ויש אומרים שאין זה בכלל השבת אבירה^[ג] (רע"ה). **ב** הרוואה אבירת ישראל חייב בו שנאמר השב תשיבם - האי "הרוואה" לאו דוקא קאמר, דאם המתין ולא נטלה עד אחר יאוש ונטלה לעצמו, אינו עובר אלא משום לא תוכל להתעלם, אלא הגזיה וצאה לידו קאמר דעובר נמי משום השב תשיבם כו' (ס"ט), וי"א דהרוואה אבירה ולא נטלה מיד, כיון ששמר אותה, לא עבר על עשה שבה, אלא כשצטלו והולך לו, וכשנתייאשו הבעלים ממנה, נמצא שמחמת הבעלים נתבטל עשה זו, ולא מחמת המוצא כו' (ע"ז). **ג** כבר עבר ע"א תובא ההתעלם - לשון גמרא (ב"מ כו ע"ב): איסורא דעבד עבד ומאי דהדריה מתנה בעלמא הוא דיהיב ליה, היינו אם לא הדרא עד

ביאור המשפט

וירא שמה ישמע למלך ויקח כל אשר לו. ועיי"ש במ"ב: כגון שמצא מציאה - ומיירי שיש לו אנשי בית שיש בזה טובה גם להם, ושייך ברכת הטוב והמטיב, דאל"ה יש לו לברך רק שהחיינו. **ב** אמנם אם הבעלים אינם רוצים לשלם שכר טרחת הרופא, הוא פטור והוא אבירה מדעת. **ג** שהתורה לא צותה לרפאות בהמת חבירו.

[א] מי שאינו רוצה להשיב אבירת חבירו לית ביה משום גרמי (קצה"ח סו סקכ"א), וכן משום פשיעה (בהגר"א סי' שמ"ח סקכ"ג, ומ"ב סי' תמג סק"ב). אמנם ע"י לקמן רסג ס"ג [זקן ואינו לפי כבודן דאם רוצה ליכנס לפנים משורת הדין ישלם מכיסו. ע"י או"ח (רכב ס"ד): מברך על הטובה הטוב והמטיב אף על פי שירא שמה יבא לו רעה ממנו, כגון שמצא מציאה

ציון המשפט: ג' ז"מ כד ע"א וע"ב, רמב"ם גזילה ואבדה פ"א ה"ו.

חייב להשיב משום, ובמקום שראוי להסתפק בה באבידה, ושתהא בענין שמוכח שהיא אבידה (ד), ושלא תהיה מדעת, ושיהיה בה שוה פרומה¹, ושיש סימן בגופה או במקומה², ושהיה מטפל בה אם היתה שלו, ושתהיה של מי שחייב להשיב אבידתו, אבל אם חסר א' מכל אלו אינו חייב להשיב אבידתו: ג יכיצד, המוצא מציאה במקום שישראל מצוים שם

מאיר המשפט

(ק"ה"ח), לקח אבדה לעצמו לפני יאוש, ואח"כ נתיאשו הבעלים, קנה ביאוש, ואפילו דמים א"צ לשלם, דבגזל דאבדה, יאוש קני, דדוקא בגזל מרשות הבעלים לא מהני יאוש. אבל נטלה ע"מ להחזירה, כיון דנעשה שומר של הבעלים, הרי ידו כיד הבעלים ולא נפיק מרשותיה דבעל האבדה, ולא מהני יאוש באבדה רק היכא דנפיק מרשותיה. ולכן אם נאבד דבר ומונה ציטו¹, אף על גב דשמעינן דאייאש, לא נקנה ביאוש, כיון שלא יא מרשותו². ואם נטל האבדה שלא ע"מ

לגולה, והיה צדעתו שאם יתודע לו שכבר נתיאשו הבעלים תהיה שלו כדן, ונאם שיתודע לו שעדיין לא נתיאשו הבעלים, יחזירה להבעלים כדן. אבל אם נטלה ע"מ להחזירה, הגביה בשביל הבעלים ומיד קנאו הבעלים בהגבהה שלו [דלא כק"ה"ח] (מה"מ)³.

ב (ד) ושתהא בענין שמוכח בו' - מיהו אף על פי שמוכח, נריך להיות במקום שראוי להסתפק בה שהיא אבדה, דאל"כ שמה נתיאש ממנה בשעת שאבדה וכמ"ש בסעיף ג', ועיין לקמן סימן רס"ז

ביאור המשפט

[ד] עי' סמ"ע רס"ב ס"א, ופ"ת סי' שנט ס"א. אין שום חיוב להחזירה אף לכתחילה משום דקנה האבידה לגמרי במציאתה והתורה לא חייבה לקיים בה מצות השבה כלל (שער המשפט סי' ו). מצא דבר דשוה פרוטה לגבי הנאבד ולגבי המוצא אינו שוה פרוטה, חייב להחזיר, דבתר הנאבד אזלינן. אבל אם אינו שוה פרוטה לגבי הנאבד, אף דשוה פרוטה לגבי המוצא אינו חייב להחזיר (שער אשר סי' רסב ס"ג, וס"ד). אך אם מצא דבר שלא היה שוה פרוטה מצד עצמו אלא מצד המצוה שבו, כגון אתרוג בערב החג מחוייב להחזיר (שם ס"ה). המוצא מציאה אם יש בה כדי להחזיר לבעלים בשוה פרוטה ולגבות שכרו ממנה (עי' לקמן רס"ד ס"ג) מטפל בה, ואם לאו מניחה במקומה (שער אשר סי' רסה ס"ב). ניר שאין בו ש"פ ואין ראוי למכור כגון דרכון אינו חייב בהשבה (בית יצחק אה"ע ח"א סי' פז אות ז), וי"א שדרכון נחשב גופו ממון, ואפילו נשבעים עליו (שו"ת שו"מ מ"ק ח"א סימן לח).

[ה] באין בו סי' אם בא לידו קודם יאוש, לא שייך לומר דידו כיד הבעלים, דלא נעשה שומר לבעלים משום ד"ל שאינו מחוייב בשמירה כיון דאין עומד להתברר להחזיר לבעלים, וכמו דנראה דכשמוצא דבר שאין בו סימן ולא ידעו הבעלים מנפילתו דאינו מחוייב להגביה ולהחזיר, ה"נ בנטלה דאף דא"י לזכות לעצמו כיון שלא ידעו הבעלים דנפל, אבל אין

עליו חיוב שמירה (רע"א ב"מ כא ע"ב). וכשמצא דבר שאין בו סימן ונסתפק אם הוא קודם יאוש, מחוייב לקחתו שעבר הזמן שמחוייב לטפל בו יכול לרשום בפנקסו מה שמצא וה"ה בדבר שיש בו סימן ירשום כל הסימנים וירשום גם שוויות האבידה אם הוא ידוע, ואם לאו צריך לשומו בג' אנשים שיודעים שומת איזה דברים כאלה ואז יכול להשתמש בו לעצמו, וזה מה שיש לעשות בכל מקום שאמרינן יהא מונה עד שיבוא אליהו, כיון שממה שכתב יוכל לברר הדבר לכשיתבקש (שו"ת אג"מ חו"מ ח"ב סי' מה אות ד).

[ו] מי שהניח פקדון אצל חבירו ואחר כך שכח מזה שהיה אצל חבירו וכסבור שנאבד ממנו ונתייאש, מאחר והוא רק שומר חנם, זכה בו, והיינו דווקא אם הוא שומר חנם, אמנם שומר שכר שהוא כפועל דידו כיד בעלים, אז אין יאוש מועיל (מחנ"א קנין חצר ח). ועי' קצה"ח סי' קמב סי"ב שד"ס בטעות מהני. ועי' שו"מ (מהדו"ג ח"ב סי' קמו) דאם ראוהו ונתייאש מתכוחים על דבר שהוא ביד שמעון, וראובן השיאש מלקבלו, ואם היה יודע שיש לו עדים או עכ"פ עד אחד, חזקה שלא נתייאש, וכיון דק"ל דיאוש שלא מדעת לא הוה יאוש, ממילא הוא נשאר של ראובן בידו של שמעון. [ז] עי' רס ס"ג בדין פונדק. [ח] עי' לקמן סק"א רע"א שם. ועי' עי' לקמן רסט ס"ו ברע"א בשם הב"ח.

ציון המשפט:
 ד מכשירין פ"ג מ"ח.
 ה ז"מ כד ע"ב ו
 מרדכי ז"מ סי' תכ"ו.
 ז ז"מ כד ע"ג.

חייב להכריז, שלא נתייאשו הבעלים (ה), וואפילו העיר מחצה עכו"ם ומחצה ישראל. או אפילו רובה עכו"ם, והוא מצאה במקום שרוב העוברים שם ישראל, חייב להחזיר (ו) [א]. אבל אם רוב העיר עכו"ם (ז),

או אפילו רובה ישראל, ומצאה במקום שרוב העוברים שם עכו"ם, אינו חייב, אפילו אם ידע שמישראל נפלה, ויש בה סימן, שודאי נתייאשו הבעלים, וכגון שהוא מדברים שיש לתלות שידע מיד בנפילתו (ח) וכמו שיתבאר: הגה: ועיין לקמן סימן רס"ג, ויש אומרים דאם אצד ספרים לא מייאש מינייהו (ט) אפילו במקום שרובה עכו"ם: ד' לפיכך המוצא חבית

מאיר המשפט

אינו אלא מטעם שאף אם החפץ שייך לישראל הצעלים מתייאשים, אצל כשרוב העוברים במקום ההוא הם ישראל שהצעלים אינם מתייאשים, חייב להכריז (ט"ז).
 (ז) רוב העיר עכו"ם בו' - עמ"ש"ל סי' ר"ס ס"ג ד"ה ואם השכירו (ש"ך). (ח) ובגון בו' שידע מיד בנפילתו - דקיי"ל יאוש שלא מדעת לא הו' יאוש, כיון דנאסורה צל לידו דהמונאל, דהרי לא ידעו מנפילתו צעה שצא לידו, וכמ"ש צסימן רס"ג סעיף ג' (סמ"ט). (ט) דאם אבד ספרים בו' - דאין דרך לקנותם אלא ישראל, ואינו מייאש מהן דסבר שיכריז ישראל הקונה וחתן צהן סימן, ועי' רמ"א סימן רל"ו ס"ח [מטלטלי דמייאשי מיניה אין נריך להחזיר לצעלים מלצד ספרים דאין מייאש מינייהו דידיעין דאין מוכרין רק לישראל] (סמ"ט).

(סמ"ט), "צמקום שראוי להסתפק" הוא לאפוקי אחורי הגדר, עי' סימן ר"ס סעיף י', "וצענין שמוכח" היינו כליו הפוכין המצוה צסימן רס"א סעיף א'. ולפ"ז מ"ש הסמ"ע הוא טעות סופר, וכז"ל מיהו אף על פי שמוכח נריך להיות צמקום שהוא חייב להשיב, לאפוקי כשמלא צמקום שאין חייב להשיב משם כגון צרוב נכרים דסעיף ג' (נדה"מ). ג (ה) ש"א נתייאשו הבעלים - הטעם, שיחשב הצעלים אולי ימלאנה ישראל ויחזיקנה לי (סמ"ט). (ו) שרוב העוברים שם ישראל - ויש חולקים וסוברים, שאף צאופן זה אנו הולכים אחר רוב העיר, והטעם שחייב להכריז, משום שרוב גוים אינו פוער מחיוב הכרזה כלל, כיון שאפשר לצרר על ידה האם החפץ שייך ליהודי שחייב להחזיר לו, ומה שצעיר שרובה גוים פטור מהכרזה,

ביאור המשפט

השי"ך בחו"מ סי' שנ"ח דאף שיאוש שלא מדעת לא הוה יאוש, מ"מ כל שנודע לנו שבודאי יתיאש כשיוודע לו גם יאוש שלי"מ הוה יאוש א"כ כאן שאמרינן שניחא ליה לאינש למעבד מצוה בממונו, כל שיוודע לו להישראל שקנה ישראל בודאי ניחא ליה שזה קנהו, ובפרט שאל"כ יש לחוש שהגוי יזול בהם ומה"ט יש לקנות מהעכו"ם טלית ותפילין כמבואר באו"ח סימן ל"ט וביור"ד סי' רפ"א, ולפ"ז שוב בודאי יתייאש ומועיל אף קודם שנתייאש, ובפרט כשזה האיש יקבל עליו שאם יודע לו של מי הוא יחזיר לו, א"כ בודאי ניחא ליה להנגול בזה וגם כל שיש ספק אולי מצאו נראה מהמ"א סימן תרמ"ט דאין לחוש לגזילה מספק (שו"מ מהדור"ק ח"א סי' קמג). אם יש ספרים תחת יד ממשלת מדינה באירופה ששדדו את כל היהודים, אין צריך להחזיר הספרים לבעלים ואף כשרוצים הבעלים ליתן לו חזרה

[א] בעיר שמחצה ישראל ומחצה עכו"ם ויש ספק ממי נפל, ואפילו תאמר שנפל מישאל אולי ידע כבר שנפל ממנו, מותר מטעם ספק ספיקא (רע"א ב"מ כא ע"ב). [ב] עכו"ם אחד בעת מלחמה הביא טלית ותפילין לישראל לקנותו ואמר שמצא זאת, ואח"כ אמר שלקחו מחייל אחד ולא ידע איך בא לידו, ובא האיש ושאל אותי אם יוכל לברך עליהם. והנה מאחר ועברו ממדינה למדינה מי יוכל לדעת באיזה מקום ימכרו ובודאי נתייאש, דמי יוכל לדון וגם במדינה עצמה בעת שמשובשת בגייסות פשיטא דנתייאש, והנה יש בכאן יאוש ושינוי רשות, אך עדיין יש לעיין כיון דצריך לברך מה יעשה בברכה. והנה בסיומן תרמ"ט באו"ח האריך המ"א דלא יוכל לברך אף דיש שינוי מעשה ע"ש, כאן דהוה יאוש ושינוי רשות נרא' לפע"ד דבודאי מברך כיון דליד האחר בא בהיתר, ואף אם יש כאן ספק אי נתייאש הא כבר נודע מ"ש

ציון המשפט: של יין בעיר שרובה עכו"ם^א, יינה אסור בהנאה, והקנקן מותר (י). ואם
 ס ז"מ כד ע"ב
 ט מרדכי ז"מ רנז.
 י ז"מ כד ע"ב
 בא ישראל ונתן בה סימן, ודאי של ישראל היא ונתייאש ממנה (יא),
 ומותרת למוצאה בשתייה אם היא סתומה (יב), ועי' זי"ד סימן קכט מדין
 זה: ה' אע"פ שמן הדין במקום שרוב עכו"ם מצויים, אפילו נתן ישראל בה סימן אינו
 חייב להחזיר^ב, טוב וישר לעשות לפנים משורת הדין (יג) להחזיר לישראל שנתן בה
 סימן^ג: יואם הוא עני וצעל אצידה עשיר, אין נריך לעשות לפניו משורת הדין: ו' מקום שרובן

מאיר המשפט

ד (י) והקנקן מותר - ואפילו אם הוא דבר שלא
 הרגיש צעלה צנפילתה מיד, לא אמרינן שמא דישאל
 הוא והוה יאוש שלא מדעת, אלא תלינן אותו ברוב גוים
 וזדאי של גוים היה, ולכן הקנקן מותר (סמ"ט).
 (יא) ונתייאש ממונה - פירוש, מסתמא מייאש ממנו
 כיון שרוב גוים הם, ומיהו נריך שיהא דבר שמרגיש
 בו מיד צנפילתו וכמ"ס צעקיף שלפני זה (סמ"ט), וי"א
 דהכא כיון דאיכא רוב נכרים והמואל זוכה בו צהיתר,
 דתולה נכרים ומחזיקו לעצמו, אין עליו שם שומר
 צוה, וממילא מהני היאוש שלאח"כ, אפילו בדבר שלא
 מרגישם כשנפל, צעוד שלא נודע להמואל שהיא של
 ישראל, וז"ע לדינא (רע"א). (יב) אם היא סתומה
 - פירוש, דאינה פתוחה, דאז ליכא למיחש שמא נגע
 צה הגוי ואסרה צתיה, דאם פתחה גוי, לא היה
 סותמה כשמואלה צדרך, אלא הוה מוליכה לציתו או
 לפחות היה מניחה פתוחה והולך לו. ולא דמי למפקיד

ציד גוי צעקינן שיהא חמוס צחומס צמוך חומס, דהתם
 מירחת מהמפקיד שהפקידו צדו שיחזור ויראנה ויש
 לחוש שזייפו וחזר וסמנו וכמ"ס ציו"ד סימן קי"ח
 ע"ס (סמ"ט). ה' (יג) לפנים משורת הדין - וכן
 אנו נוהגים להחזיר ואפילו כייפינן להחזיר היכא
 דהמואל עשיר (ש"ך), עיין לעיל סי' י"צ ס"צ צרמ"א
 [ואין ציט דין יכולין לכופ ליתכנס לפניו משורת הדין,
 אף על פי שגנראה להם שהוא מן הראוי, ויש חולקים],
 וצ"ח שם [כדעת הי"ח שאפשר לכופ, והאי דכייפינן
 ליה למיעבד לפניו משורת הדין, היינו אם היכולת
 צדו לעשות שהוא עשיר] (רע"א). מש"כ עשיר פי'
 שאינו עני, ומ"ס שאין כופים ליכנס לפניו משורת
 הדין, דאין כופין צשוטין, אצל לרדת לנכסיו מודה
 דכייפינן, או אפשר דאפילו לרדת לנכסיו לא כייפינן
 אצל צשמתא כייפינן (רע"א + ט"ז), הך כופין היינו
 צדצרים (פ"ת י"ד).

ביאור המשפט

ורע"א סי' רס ט"ט. [יא] עי' ט"ז סק"ו. [יב] אפילו
 אם המאבד עומד וצווח, ורודף ובורק וגלוי לכל שלא
 נתייאש, ואז מצא המוצא, אבל אם מצא קודם שהיה
 לו זמן לשים לב שנפל ממנו חייב להחזיר (צמח צדק
 פט). [יג] ועי' לקמן סעיף ז' בקצה"ח ד"ה או הפקר
 ב"ד. ועי' שו"ת השיב משה (סוף סימן מה) דלגבי ת"ח
 וירא שמים כופין על לפניו משורת הדין, דלגבי
 ידידה דינא הוא. [יד] צ"ע אם אמרינן כן גם
 במקום אחר לגבי תובע ונתבע בשאר ענינים, היכא
 דשייך לפניו משה"ד, וי"ל דדווקא באבידה אמרינן
 כן, דסוף כל סוף אינו מחזיר רק ממון חבירו (מנחת
 צחק ח"ה סי' קכא).

המעות ודינם כשאר מטלטלין דשייכי בהו יאוש, עי'
 לקמן סי' רסד ס"ה, עי' לקמן קצה"ח סי' שנו ס"ב
 ד"ה ואם אמר הלוקח (חלקת יעקב ח"מ סי' כא).
 הספרים אשר קנו מאנשי חיל שלנו אשר הם לקחו
 מדי הרוסים אשר שללו מישראלים והספרים כבר הי'
 מעותדים לאיבוד ח"ו ע"י אנשי חיל, וכפי הנשמע
 שהרוסים כמה פעמים שרפו הספרים והשליכו לאבוד
 שפיר הוי יאוש. ואם הי' רגילים לשרוף או להשליך
 לאיבוד בלי חפוש אחר קונים, אף שלא עשו כן תמיד
 נראה דהוי יאוש שמא יעשו כן כיון שרגילים ואם לא
 הי' דרכם לשרוף ולאבד לגמרי רק ע"צ המיעוט יש
 לומר דלא הוי יאוש (אמרי יוסר ח"ב סי' נט). ועי' ש"ך

עכו"ם ורוב טבחים ישראל (יד), בהמה או עוף הנמצא שם שחוט (טו), ציון המשפט: י"א ב"מ כד ע"א. י"ב רש"י.
 מותר והוא של מוצאו. ואם עוף חמץ בשר והשליכו למקום אחר (טז), אפילו אם רוב ישראל היא של מוצאו, שודאי נתייאשו בעליו: ז' י"המציל מהאר"י ויזו והרוב וזוטו של ים^[טז] (יז) (פירוש: לשון ים החוזר לאחוריו עשרה או ט"ו פרסאות, ושטוף כל מה שמוצא צדק חזרתו, וכן עושה בכל יום), ושלוותו של נהר ("פירוש: כשהנהר גדל ויוצא על

מאיר המשפט

חיישין שמא נתחלף, משא"כ בשלא נאצד אלא נמצא ציד ישראל או גוי או שרואה אחד שנופל מידם דליכא ריעותא לפנינו, אלא אמרינן זה הנמצא צידו עתה הוא שהיה צידו מקדם ולקחו מטבחי ישראל (ס"ט).
 (טו) עוף הנמצא - עיין ש"ך יו"ד סי' א' סקי"ח [ודוקא צהמות מהני רוב טבחים אצל לא צפרגיות^[יז] וכיוצא בהן שדרכן לשחטן צבית אלא צעינן דוקא שיהו רוב צידי עופות ישראל ששוחטים מיד כשצדין, וצ"ל שמ"ש צח"מ סי' רנ"ט ס"ו "מקום שרוב עובדי כוכבים ורוב טבחים ישראל צהמה ועוף הנמצא שם שחוט מותר", מיירי צעוף גדול^[יח] (רע"א). (טז) עוף חמץ בשר - מיירי שחטן לפנינו צער כשר. אפילו העיר שחטן צה היא רוב ישראל וחזר והפילו באותה העיר, מותר להמוצאו, דדרך העוף להוליכו למרחוק ונתייאש ממנו הצעל מיד צעעת חטיפתו (ס"ט), וי"א אם חזר ונפל במקום הזה או סמוך לא מייאש, דרגילות הוא צעעת החטיפה שלפעמים נופל הדבר החטוף מפיו מחמת שלא החזיקו צפוי היטב, ע"כ לא מייאש כל זמן שהעוף סמוך למקום החטיפה (ט"ז). ז' (יז) וזוהו ש"י ים כו' - מקומות יש צעפת היס שדרך היס לחזור לאחוריו, וכשהוא גדול ויוצא חוץ לגדותיו שולל שלל הנמצא (ס"ט).

ו (יד) ורוב טבחים ישראל - פירוש, רוב המוכרים לצני העיר אפילו לגוים המה ישראל, משו"ה מותר אפילו באכילה הן דאצדה גוי הן דאצדה ישראל, דודאי נתייאש ממנה כיון דרוב העיר גוים, ומשום חשש טריפה ליכא למיחש דמיירי שצמא צשלימותו ואין לחוש לטריפתו שהרי צידו לצדקו, וגם לשחיטה שאינה ראויה ליכא למיחש, דרוב ישראל המצויים אצל שחיטה מומחים הם והרי גם כהן רוב טבחי ישראל, ומיירי גם כן דנמצא צעינן דליכא לאוסרה משום צער שנתעלס מן העין, והוא באחד משני ענינים, או דצהמה או עוף הנמצאים ניכרים הם שלא צאו מעלמא אלא משל אחד מצני העיר הזאת, והרי כהן הם רוב טבחי ישראל, ומשו"ה נמי י"ל דנקט צהמה או עוף שהן צשלימותם והן ניכרים וידועים של מי הם, או שראה המוצא מרחוק שנפלה מיד אדם ואף שאינו יודע אם מישראל אם מגוי הוה, וצנמצא אפילו ציד גוי והן במקום דרוב טבחי ישראל קיי"ל דלא אסרינן משום צער שנתעלס, דלא שייך לומר שנתחלף וצא ממקום אחר אלא כשמנוח צקרן זוית ולא כשהוא ציד אחד אפילו הוא גוי, דלא חיישין לאיסור צער שנתעלס מן העין אלא במקום דליכא ריעותא לפנינו, כגון אם אצד הצער ומלאו אח"כ או שנטלו העוף לפנינו והחזירו, דכיון שנאצד או ניטל מנגד עיינו

ביאור המשפט

חזקה, אבל לא משיכה שזה חצר מהלכת - אמנם עי' לקמן סי' תכ"ז ס"א ד"ה מצות עשה בשם המחנ"א, ואפילו אם משכו לרשותו מ"מ עתה אינו הפקר מחמת דינא דמלכותא דינא, אע"פ שאין חיוב השבה, וממילא לא קנה (עי' רמ"א לקמן סי' שס"ט ס"ו) (ערך ש"י רנט ס"ז). עי' סי' שנט ס"א בשם היד אליהו, שאין חיוב השבת גזל עכו"ם. [יז] היינו גזול (רש"י ב"מ כד ע"ב).

[טו] עי' לקמן רסד ס"ה ברמ"א לענין דליקה. [טז] נהר שטף קורות עכו"ם ומצאם ראובן ושכר עכו"ם לקשרם ולהוליכם למקום אחר ובדרך נטלם שמעון ומכרם, שמעון פטור, שהרי ראובן לא זכה בהם. כיון שלא משכם לרשותו, דמשיכת פועלים בסמטא לא מהני אם הם עכו"ם (עי' נה"מ סי' קפ"ח ס"א שאין משיכת גוי מועילה כיון שאין שליחות לעכו"ם, אמנם פועל עכו"ם יכול לעשות הגבהה או

חושן משפט סימן רנב

ציון המשפט: ג' רא"ש ז"מ פ"ב סי' ו'. יד מרדכי ז"מ סי' רנב.
 גדותיו ופושטו), "יהרי אלו שלו (יה), אפילו הבעל עומד וצווח [יח]. ימכל מקום טוב וישר להחזיר (יט) כמו שנתבאר סעיף ה. ואע"ג דמדינא אין חייב להחזיר בצדידות אלו, אם גור המלך או ז"ד חייב להחזיר מכת דינא דמלכותא (ב) או הפקר בית דין הפקר [י"א] (בא), ולכן פסקו ז"ל בצפינה שטבעה ציס שגור המושל גם הקהלות, שכל מי שקונה מן העכו"ם שהצילו מן האצידה היא, שיחזיר לבעליו, שזריכין להשיב ואין לו מן

מאיר המשפט

(יה) הרי הוא ש"ו - אפילו צא לידו לפני יאוש, ואפילו אמר לא מייאשנה, ואפילו מרדף אחר שטיפה, צטלה דעתיה אלל דעת כל אדם, וה"ל כצוות על ציתו שנפל (כמ"ט). (יט) טוב וישר להחזיר - מי שנלקח מאתו סחורה מחמת העצרת המכס, וקדם אחר וקנה מצעל המכס צוול ורואה לזכות לעצמו, אם זה שהסחורה היה שלו היה מחזר לקנותה, חייב להחזיר, דאף אם היתה של צעל המכס ממש הא קיי"ל עני המהפך צחררה כו' (עי' לעיל ר"ז ס"ה), וצידון דידן נראה דאפילו לא ידע שהיה זה מחזר לקנותה, מ"מ כיון שרגילות הוא שצעל הסחורה מחזר עליו לפדותה, כאילו ידע דמי. ואפילו שנפסק צקי"ל ר"ז שאם קונה צוול הוי כמו מצאיה ואין דיין צה דין עני המהפך, צידון דידן שונה, דהתם טעמא דדמי למציאה דהכל מחזרים אחריה, ואין לזה התיחסות לחפץ זה יותר מאחר, משא"כ הכא דודאי זה ראוי לו שיחזר אחריה יותר מאחרים. ואף על גב דודאי נתייאש ממנה, מ"מ לא עדיף ממליל מוטו של ים כו' צסימן רנ"ט סעיף ז' דכתב הרמ"א דטוב וישר להחזיר כמ"ש בצעיף ה', ושם צש"ך סק"ו (יג) מצואר דכייפינן להחזיר היכא דהמונא עשיר, והוא מלד תקנת צי"ד ומנהג המדינה, וצידון דידן נראה דאין לחלק צין עני לעשיר. וגם צסימן שני"ו סעיף ז' וצסימן שס"ח צהג"ה כתב דנהיגי עכשיו להחזיר כל גניצה אפילו לאחר יאוש ושינוי רשות כו', והך תקנה

שייך גם צזה. ואם הקונה טען שקנה צסך כך וכך והבעלים לא מאמינים לו, הכל לפי ראות עיני הצ"ד, שאם אומד דעתם שרגילות הוא ליתן סך כזה ואין לחשדו שהוא מרצה על המכר, רשאים לצנע השורה ולהאמין לו על הן צדק שלו ויכולין לוותר הקצלת חרס לנוכת, ומ"מ אם ירצה להחריס סתם צצ"ד שלא צפניו על מי שרואה לקחת ממנו צמוס, או אחר שיתן יחריס אמאן דגוליה ולא מהדר, אינו יכול למחות צידו, אך אם יש כאן מקום חשד מחמת הוראת היתר וכיוצא, יש לפסוק שיקבל צחרס (פ"ה). (ב) חייב להחזיר מכת דינא דמלכותא - צסימן שני"ו סעיף ז' כתב כי האי גוונא דצגניצה נוהגין מדינא דמלכותא להחזיר אף לאחר יאוש ושינוי רשות (כמ"ט). (בא) או הפקר ב"ד - עיין ש"ך סימן שני"ו סקכ"ז שכתב דע"ג דמנהג גרוע שהוא נגד תורה לא אזלינן צתריה, יש לומר דהאי מנהג שנתקן כך דפשיטא שיש כח ציד הדור לתקן תקנה, ועוד דגם צדינא דמלכותא כך הוא, עכ"ל. אמנם נראה דזה לאו מנהג גרוע אללא מנהג טוב וישר הוא, ודע דהא כתב הרמ"א סעיף ה' דאם הוא עני וצעל אצידה עשיר אי"צ להחזיר, כיון דעיקר הטעם אינו משום דינא דמלכותא דינא, אללא משום דראוי נמי למיעבד לפניס משורת הדין, להכי דיינינן הכי צישראל ועשו כפיה לעשות הישר והטוב, ולפניס משורת הדין אינו אללא למי שהיכולת צידו, ומשום הכי אין העני

ביאור המשפט

ים, אם ראה הבעלים לפני שבא לידי הזוכה, חזר להיות שלו (חזו"א ב"ק סי' יח אות ג). מלשון הטור והמחבר משמע קצת דבמציל מן הארי הוא הפקר גמור ואין בו משום ועשית הטוב והישר (שו"ת בית הלוי ח"ג סימן מח). [י"א] עי' אבני מילואים (סי' כח סק"ב) שהפקר בית דין הוא דרבנן, ודינא דמלכותא הוא מן התורה.

[יח] לאו כל כמיניה לומר לא נתייאשתי במקום שראוי להתייאש וכו' אפילו היכא דלא ברי היזיקא בודאי ואפשר לומר שלא יאבד הממון, אפילו הכי כיון שנאבד הוא ע"פ הרוב יש לומר שמתייאש (מהרי"ק ג). אמנם עי' נתה"מ רסב ס"ה שיאוש אינו מוציא מרשות בעלים, עד דאתי לרשות זוכה, ולכן אפילו בוטו של

הזעלים אלא מה שנתן. י"ואם יש מכשולות בנהר (כב), שעל ידי כן דבר הצף בו עומד שם, אם הוא דבר שיש בו סימן מסתמא לא הוא יאוש: הגה: ואם הוא דבר שאין בו סימן, אם הזעלים יכולים להזיל והן רודפין אחר האצידה, או שאינו שם שאילו היו שם, אפשר שהיו מזילין לא זכה בהן המוצא. י"אצל אם הוא דבר שאינו יכול להזיל מיד, והוא עומד ואינו רודף אחריו, ודאי מייאש. וסתמא [לא] [א] הוא יאוש (כג). "אוויזן ותרגולין שזרחו מצעליהן הוא הפקר, וכל המחזיק בהן זכה בהן. ודוקא שאי אפשר לצעליהן להחזיר [א]": ח "נהר שעושים בו סכר (כד) לצוד בו דגים, ופועלים ישראלים

ציון המשפט:
פ"מ כד ע"ב
פ"מ ח"ט כ"ב ע"א
ד"ה שטף ומרדכי סי'
רע. י' ר"ן חולין מ"ז
ע"ב. י"ט כ"מ כד ע"ב

מאיר המשפט

שיקדמנו הקורה לשם, וזה אין בו סימן, בודאי מייאש מינה, ודלא כרמ"א, ודלא כסמ"ע (ע"ז), לא נריך עדי רדיפה, שראו שרדפו תיכף צעעה ששטף, רק צוה שרואים שמרדפין אחריהם אפילו אחר שהגיע ליד האחר נאמנין לומר שהוא שלהן. ולפי זה דברי הרמ"א שכתב "אם הוא דבר שאין בו סימן אם הזעלים יכולים להזיל" פי' מיד קודם שיגיע למקום רחוק בגלל המכשולות, ואפילו אם יגיע ליד אחר המוציא מחזירו לו על סמך הרדיפה שאחר כך, ואפילו אם לא היו שם, וידעו מהשטיפה, מאחר ויש מכשולות ידוע שיחזירו לו הקורות, ממילא אין יאוש, אצל כשהמכשולות הם במקום רחוק אז אם הזעלים רודפים מיד, הרדיפה מהני להוכיח שלא המייאש, ויחזירו לו ע"י עדות שרדפו הזעלים קודם שהגיע ליד אחר, אצל אם עמד ולא רדף הוא יאוש, ואם לא יכול להזיל מיד ואינו רודף אז הוא יאוש, ואם לא ידע מהשטיפה אז הוא יאוש שלא מדעת (נה"מ). ח (כד) שעושים בו סכר בו' - פירוש, סתימה, שעושים כעין מחיצה צמים להפסיק צין מים היורדים מלמעלה למטה, כדי שיהיו הדגים ניזודים ועומדים שם שלא יעברו משם והלאה, וממילא ג"כ מי שאצד דבר צמים היורדים נפסק שטיפת האצידה ועומדת שם, וקאמר שאם רוב ישראל רגילין לעסוק באותה מחיצת הפסק, אף על גב שרוב גוים מזויים סביבות המים, מ"מ ישראל שפלא ממנו דבר אינו מיאש נפשו, שסובר פועלים ישראלים המזויים שם ימצאו אותו

מחויב להחזיר ודי לו לעני במשפט כתוב. ועיין מ"ש צסימן שני"ו סקכ"ז (ק"ה"ח). (כב) ואם יש מכשולות בנהר בו' - פירוש, עמים או אצנים הקצועים צנהר ומעכבים הדבר הנופל לשם מלהלך למרחוק (סמ"ע). (כג) אב"א אם הוא דבר שאינו יבוא להציץ מיד והוא עומד בו' עד וסתמא הוה יאוש - והוא עומד ואינו רודף בו', דהאי וי"ו ד"והוא" הוא וי"ו החולקת וה"ל כאילו כתב "או שעומד שם". ואח"כ נריך להגיה חיצת לא, וכן ז"ל ובסתמא לא הוא יאוש (סמ"ע), וי"א דנהר שיש בו מכשולות, אם יש באצידה סימן לא מיקרי יאוש מסתמא, ודבר שאין בו סימן לא מהני המכשולות, אלא צענין שיהיה יכול להזיל ע"י איזה פעולות תיכף במקום השטיפה, ואז כל זמן שהוא עוסק באותן הפעולות ורודף להתעסק להזיל, אף אם קדם אחר והזיל לא זכה, דאין סהדי דלא מייאש מחמת אותו שיקדים עצמו להזיל וזה לא יוכל ליתן סימן, דהוא סומך שיעידו עדים על חטיפתו ועסקיו להזיל תיכף שנשטף, אין לך סימן גדול מזה. וכל מקום דאפשר להזיל רק שלא ידעו הזעלים מזה, דהוא יאוש שלא מדעת ולא מהני קדימת האחר, אלא נריך להחזיר. אצל אם לא יוכל להזיל תיכף אלא ע"י המכשולות, זה לא מהני מיד, דאף אם יש עדים שהקורות היו שלו, מ"מ אמרינן שתייאש מהם, כיון שאי אפשר להזיל, דהיאך הצלה שע"י המכשולות לא מהני ליה רדיפתו, כיון דהוא רחוק מכאן, וקרוב הדבר

ביאור המשפט

[כ] נוסף מסמ"ע. [כא] אם נאבד דבר וכדי להוכיח שהוא שלו צריך להוציא כפול ערכו, אז הבעלים מתייאשים (בני אהרן (לפפא) סימן לד.).

ציון המשפט:
 יט נמוקי יוסף ז"מ
 דף יג ע"א. כ ז"מ
 לא ע"א. א ז"מ כה
 ע"ב. ז רא"ש ז"מ
 פ"ב ס"ט. ג רש"י
 ז"מ כו ע"א. ד רמב"ם
 גז"ל פט"ו ה"ז.

הגילים לעשותו ולתקנו כשמתקלקל, המוציא בו מציאה חייב להכריז: הגה: "וכן (כה) מקום ששומרים שם עכו"ם צקצע, אע"פ שרוז הנכנסים ויואלים ישראלים, אינו חייב להכריז: **מ** יאבירת קרקע^[ב] גם כן חייב להשיב, שאם ראה מים באים לשטוף שדה חברו, חייב לגדור בפניהם כדי להציל:

סימן רם - המוציא דבר שמוכח שהונח שם.

ובו י"א סעיפים:

א המוציא בגל או בכותל ישן ישאין זוכרים מי בנאו, ולא היה מימות עולם בחזקת זה שדר בו עתה ובחזקת אבותיו (**א**), הרי היא של מוצאה (**ב**). וזהו שהעלה חלודה (**ג**), שאני אומר של עכו"ם הקדמונים היא. וזהו שימצאנה מטה מטה (**ד**) כדרך כל המטמוניות הישנים (**ה**). אבל אם מראים הדברים שהם מטמון חדש, אפילו נסתפק לו

מאיר המשפט

ויכריזו ואתן זו סימן (סמ"ט). (כה) וכן מקום ששומרים בו - ר"ל "וכן" איפכא, דאף במקום שרוז ישראל מנזים שם מ"מ אם השומרים גוים ועומדים שם צקצעות הם ודאי שימצאו האצידה על הרוז, משו"ה מתחשבים הישראלים שנפלה מהן האצידה והיא של מוצאה ואינו חייב להכריז (סמ"ט). **ב** וי"א היה מוכחות עו"ם בחזקת זה שדר בו עתה - פירוש, אף שידוע שהיה צד זה ושל אבותיו ג' או ד' דורות, מכל מקום כיון שהוא ידוע שלא היה שלהן ושל אבותיהן מעולם, והאצידה העלתה חלודה ונמצאת מטה מטה כדמסיק, משו"ה אמרינן המוציא מחצריו עליו הראיה, שיכול זה המוציא אותה לומר, לא של אבותיך היה אלא של גוים אמוריים שהיו דרים מימים קדמונים במקום זה היה, ואפילו אם חלודה כזו וירידת דרך מטה כזה יכול להיות שאירע מצ' ג' דורות שהיו אבותיו של זה, מ"מ כיון דמצאו דרך מטמוניות, ואפשר שצא שמה מימים קדמונים והיה של גוים, המוציא מחצריו עליו הראיה (סמ"ט). **ב** הרי היא של מוצאה - פירוש, אפילו נמצאה לצד פנים הכותל. והא דלא אמרינן דיקנה לו חצירו דזה הצעל הבית שדר בו לעת עתה, משום דלא אמרינן חצירו של אדם קונה לו

שלא מדעתו אלא הפקר גמור, אצל לא באצידה אפילו היכא דאיכא יאוש, כיון דאילו הוה ידע ליה לא היה מפקירו (סמ"ט), ויש חולקים דאפילו הפקר גמור אין חצירו קונה לו כל שלא עשוי להימצא^[א] (נתיב"מ ורע"א). **ג** והוא שהעלה חלודה בו - דאל"כ לא יגע צהן, וכגון שחור זה הוא מקום המשחמר, דאל"כ אפי' לא העלה חלודה נמי אצידה מדעת היא, והרי היא שלו, וצמחשחמר קצת, עי' לקמן ס"י בהג"ה (ש"ך). מש"כ "אצידה מדעת הוא", כונתו, כיון דחיישינן למטמון חדש, דהיינו שאחר שנעשה גל הטמין אחד שם. ואז יש חילוק דאם הוא גל שאין עשוי לפנות, שהוא משחמר, לא יגע בו. ואם אינו משחמר, דהיינו שהוא עשוי לפנות, אצידה מדעת הוא כמו לקמן סעיף י"א (נתיב"מ). **ד** והוא שימצאנו מטה מטה בו - המחצר מלרין שניהם דספוקי מספקא ליה איזה עיקר, לכך פסק דבעי' דתרווייהו לחומר^[ב] (ש"ך), וי"ל דחלודה צעינן כדי שיהיה ניכר שהוא מטמון ישן, ומטה מטה צעינן דמחמת זה אינו עשוי להימצא ואין חצירו קונה לו^[ב], אצל אם הוא במקום שיד האדם ממששת בו עשוי הוא להימצא, וממילא חצירו קונה לו (נתיב"מ). **ה** כדרך כ"ל המטמוניות הישנים - דאיכא

ביאור המשפט

להלן סי' רסח ס"ג, וסי' ער"ה סכ"ח, ועי' לקמן סקכ"ה. **[א]** עי' קצה"ח סי' שעא סק"א שיש יאוש דאבירה בקרקעות ועיי"ש בנתה"מ ובסי' שסג. **[א]** עי' רמ"א **[ב]** עי' '### %%% הערה הקודמת. **[ג]** עי' לקמן סי'

הדבר (ו), הרי זה לא יגע בהם (ז) שמא מונחים הם שם. יוכותל חרש, דהיינו שידוע שאבותיו של זה שהוא דר שם בנאוהו, ולא יצא מרשותם, מציאה הנמצאת בו מחציו לחוץ הוא של מוצאו (ח), אפילו יש בו סימן. והוא שהעלה חלודה (ט), שודאי נתייאשו בעליו ממנו, כיון שארך לו שם הימים. ימחציו ולפנים של בעל הבית, אפילו אם העלה חלודה (י). ואם הוא ממלא כל הכותל (יא), חולקים, אפילו אם כל הכותל משופע, ולא אמרינן ממקום הגבוה הוא ונתגלגל למקום השפל: **ב** במה דברים אמורים, במוכין או בנסכא, שאין הוכחה מאיזה מקום בא לשם. אבל סכין או כים, הוא מוכיח על עצמו מאיזה מקום בא (יב), שאם יד הסכין

מאיר המשפט

כרוז ישראל וא"כ צריך שימצאנו מטה מטה, ומש"כ כותל יין שימצאנו מטה מטה ושיעלה חלודה, היינו לענין שגם מה שמחציה ולפנים יהא שלו, דנכי האי גוונא מספקא ליה להמחצר, אבל מה שחציו ולחוץ פשיטא ליה דזהעלה חלודה לחוד סגי (ש"ך), וי"א שאין טעות סופר, וכונתו מוצאת דאפילו אם נמצא מטה מטה כדרך מטמוניות א"כ יש לחוש שאחד מן השוק עשה שם מטמון ולא יגע בו כמו באשפה בסעיף י"א, ולזה כתב דהכא כותל אין לחוש שעשה מטמון כיון דדרך להשתמש בחורין שבכתלים ואין הדרך לעשות שם מטמון, כי ירא פן יבוא אחר ויטלס כשירצה להשתמש בו, משו"ה ליכא למיחש שעשאו מטמון, וצודאי הניח שם אחד מן השוק רק לפי שעה ושכחו ונתייאש (נתי"מ). **ב** שהעלה חלודה בו - דאל"כ לא יגע בהן כמ"ס לעיל (ג) (ש"ך). **י** אפי"י **אם** העלה חלודה בו' - שאין צעל הצית שוכח חפצו ימים רבים, ע"ל סימן רס"ב ס"ה (ש"ך). **יא** ואם הוא ממלא כל הכותל בו' - אפילו הוא חתיכה אחת ארוכה והולך מקצה אל קנה, כיון דלא ניכר אם מלד פנים או מלד חוץ הוגה וצא שם ואין לו חזקת צעלים הראשונים, קיי"ל דחולקין בספק ממון כזה (סמ"ע) **יב** **א** אם כים הוא מוכיח בו' - משמע אפי"י צממלא כל הכותל אוליגן בתר מוכיח

למימר בשעת הנחה, הונח צחור שבכותל או צטפת הסמוך לקרקע, ואח"כ נשתקע הכותל וגם הוגזה הקרקע סמוך סביב הכותל כנהוג, ומשו"ה נשתקע צמחמיות הקרקע כל כך (סמ"ע). **י** נכתב פ"ו הדבר בו' - אם הוא מטמון חדש (ש"ך). **יז** **א** יגע בהן - זה אין חילוק בין מונח מחציו ללד חוץ או ללד פנים, דכותל יין דומיא דגל קתני דאין דרך שימוש בו, אלא שיש לחוש שמא אדם מעלמא עשה שם מטמון, וכמו נמצא באשפה שאינה עשויה לפנות (ע"י לקמן ס"ה), משו"ה פסק דלא יגע בו דומיא דאשפה, וגם אינס של צעל הגל והכותל (סמ"ע), וכ"ז רק אם הוא צמקוס שרוב ישראל מצויים שם (ש"ך), ויש חולקים על הש"ך דאינו מותר צרוז גוים רק באצידה או בדבר שיש לו דין אצידה כגון הינות באשפה העשויה לפנות או שנמלך עליה לפנותה, אבל צהינות ממש צמקוס המשתמר כמו הכא דהוא באשפה שאינה עשויה לפנות כמ"ס הסמ"ע, אפילו הוא ודאי של גוי אסור, דדמי לגניבת גוי שהיא אסורה ^[1], דדוקא אצידת גוי מותרת, וכן מצוה לקמן סימן רס"ו צסמ"ע ס"א ד"ה מכניסים, ע"ש (נתי"מ). **יח** מחציו ו"חויז בו' - אע"פ שנמצא מטה מטה כדרך המטמוניות (סמ"ע), ז"ל נראה דאע"פ "שאינו" נמצא מטה מטה בו' וז"ל דמיירי

ביאור המשפט

שמ"ח ס"ב. **י** ע"י בריטב"א (ב"מ כו ע"א): דהא כמאן דתפיסי לה תרווייהו דמי וכעומד בחזקת שניהם, וע"י בחידושי הגרע"א (ב"מ כו ע"א ד"ה חולקין): צ"ע דאם נימא דכיון דהוא בחור הכותל הבעלים מקרי

מוחזקים, א"כ ממילא הכא מדינא צריך להיות כולו של הבעל הבית, אלא הא דאין סופו להמצא גרע ואין בחצר זה שם תפיסה עליו. [משמע שהרע"א חולק על הסמ"ע וס"ל דהוי של מוצאו, וצ"ע.]

חושן משפט סימן רס

ציון המשפט: ט רמב"ם גזו"א פט"ו סי"ב.
 ורצועת הכים לצד חוץ, ודאי מחוץ בא שם, והוא של מוצאו, ואפילו מחציו ולפנים. ואם הם לצד פנים (יג), הם של בעל הבית, אפילו מחציו ולחוץ: ג כבמה דברים אמורים, שמחציו ולפנים של בעל הבית^[ח], כשהוא טוען שהוא שלו או שהיה יורש, שאנו טוענים לו שמא של אביו היה. אבל אם הודה שהם מציאה (יד), הרי היא של מוצאה, לפיכך, אם היה משכיר לאחרים (טו), הרי הם (טז) של שוכר אחרון (יז)^[ח]. ואם השכירו לג' עכו"ם

מאיר המשפט

(ש"ך). (יג) ואם הם לצד פנים - כיון שהיד או הרצועה הן לצד פנים מורה שצדל הצית הניח שם, משו"ה אפילו נמלא הסכין או הכיס מחציו ולצד חוץ הן של צדל הצית, ואם הוא איפכא הן של המוצא אפילו נמלא מחציו ולפנים (כמ"ט). ב (יד) אב"ל אם הודה שהוא מציאה בו' - דחצירו של אדם אינו קונה לו בדצר האצידה כנ"ל סק"ג, אלא שהיינו אומרים שלו או של אצומוי היה, והרי הוא מודה דהוא מנליה (כמ"ט). (טו) לפיכך אם היה משכיר בו' - כיון

דאם הוא מודה שהיא מנליה הרי היא של מוצאה שאין חצירו קונה לו, משו"ה אם השכירו לג' גוים דצר הנמלא צו הוא של מוצאו, ואין צדל הצית יכול לומר חצירי זכתה לי מה שנפל מהגוים^[ח] (כמ"ט). (טז) הרי הם בו' - מיירי שהצדל הצית אינו דר עמקן, דאם לא כן הרי הוא של צדל הצית, שהוא אחרון^[ח] (ש"ך), וי"א דהמחצר מיירי שאין הצדל הצית דר שם והשוכר עדיין דר שם, ולכך הוא של השוכר האחרון שדר שם עדיין (נח"מ). (יז) ש"ל שוכר האחרון - פירוש, אם הוא

ביאור המשפט

[ד] חתן שחמיו שלח לו מטלטלי הנדוניא בתיבה, ובתוכה מצא בתוך חור טמיר ונעלם סך מטבעות, חייב להחזיר, דבמטלטלי אין חילוק בין מוכר לנותן, ע"י חו"מ סי' ר"ך שבעין רע מוכר ונותן כל שלא א"ל בפ"י היא וכל מה שבתוכה, והדבר ידוע שחמיו לא נתן לו במתנה אלא התיבה בלבד כפי המנהג ולא קנה המעות שבתוכה. ועוד כל כה"ג נראה דאפילו במתנת קרקע ממש לא קנה, (ע"י בס"י רמ"ו דעפ"י האומד מבטליגן המתנה). ותדע שאם היה דעתו ליתנם, הו"ל להוסיפם על המעות של הנדוניא או ליתנם להדיה לחתנו או לבתו ול"ל מתנה טמירתא, אלא ודאי מוכח דלא ידע דהוה תמן מעות, ואילו הוה ידע פשיטא דלא הוה יהיב. אמנם כל זה רק אם התיבה הזאת היתה מקמי הכי בביתו של חמיו ושלו היא, כגון שירשה מאבותיו. אמנם אם השתא קנאה מאחרים, עיין לקמן סימן רס"ח ס"ג וז"ל ואין חצירו קונה לו אלא ביודע או דאסיק אדעת"י אבל בדבר שאינו רגיל לבא אין חצירו קונה בו. ואי מגוי קנאם חמיו, פשיטא שאין לו להחזיר למוכר, ואפילו קנאה חמיו מישראל אחר, כיון דאיכא ספיקי טובא דדילמא ההוא מוכר נמי לאו ידידיה הוה אלא קנאה מגוי, ואת"ל ידידיה שמא ידע ומימש הואיל ועבר זמן מרובה, ומטבע אין בו סימן, הילכך הואיל ובהיתרא אתא לידיה יכול להחזיק. אבל אי ידע דמבי חמוה נינהו ודאי שחייב להחזיר דהא לא

ידע דמימש [אמנם אם חמיו כן התיימש ממנו, ואחר כך הוא מצא הרי זה שלון. ואי א"א לברורי אי מבי חמוה הוה או קנאה מעלמא, איכא למימר דהואיל ואיכא למיתלי שקנאה חמיו מגוי ולא ידע בה, ולעולם לא זכה בה, ובהיתרא קא אתא לידיה, יכול לסמוך להחזיקם לעצמו, שאם בא לשאול לחמיו לא מהימן ליה, ולא יוכל להשביעו בטענת ספק. והילכך מצי למסמך להחזיק מה שבידו. אלא דמ"מ נראה שאם בא לצאת ידי שמים חייב לחקור ולדעת אם היתה מבי חמוה מלפנים, ויוכל לברר ע"י אשתו או ע"י שישאל לחמיו מבלי הגיד לו סיבת השאלה, ואי אשתכח דשלו היתה לא סגי דלא יהיב ליה, ואם קנאה ולא ידע ממילא לא זכה אלא הרי הן של מוצאן (מכתם לדוד יו"ד א). [ז] איש אחד מכר ביתו והלוקח חפר בקרקע ומצא שם אוצר גדול, אין למוכר שום זכות, ולא מבעיא בנידון דידן שמכר את ביתו כבר, אלא אפילו לא היה מוכר כלל את הבית והיה שוכר פועל לחפור ד"מ בור בתוך ביתו והחופר היה מוצא מטמון, על פי הדין, המטמון של המוצא. ולכן כאן אין יכול לטעון מקח טעות, שאין כאן מקח טעות כלל כיון שהמטמון לא היה שלו מעולם ולא זכה בו כלל וכלל, והמוצא הוא הזוכה בו מדין תורה (מלמד להועיל ח"ג סימן נו). [ז] ע"י רמ"א להלן סי' רסח ס"ג, וסי' ער"ה סכ"ח, וע"י לקמן סק"ה. [ח] פ"י ומדובר שנכנס

מאיר המשפט

וממילא נתיימשו, ואין חילוק בין יש צו סימן או לא, וקונה אותו השוכר האחרון כשמונה במקום המשתמר ועשוי שהוא ימנע אותו, ואז קנה לו חצרו. אבל כל שלא נמנע בגומא תלין שהוא של אחרון זודאי אפילו ציש צו סימן, דהדיירים שלפניו שינאו זודאי חיפשו וזדקו. ואם העלה חלודה, אז יש חילוק בין אם הצעל הצית היה דר עמהן וגם אחר שינאו השוכרים נשאר שם, אמרינן ודאי דשל צעל הצית הוא ממה שטמן כבר, כי השוכרים ודאי נטלו את שלהם כשינאו, ומה שנמנע הוא של צעל הצית אפילו העלה חלודה, שא"ל לומר שמן השוכרים נפל עכשיו, ועל כרחק מצעל הצית נפל קודם שהיו שם דרין הנכרים, ואף שזודאי נתיימש, מכל מקום אחר שינאו הנכרים קנה לו חצירו. ואם שוכרים דרין עמו בשעה שמנע, מ"מ הוא של המנעו אפילו נתן הצעל הצית סימן, משום דמתיימש הצעל הצית ממנו וחצירו לא קניא ליה כמו שאבאר בסמוך ס"ק הצא. ואם מנע אחר שינאו השוכרים קנה לו חצירו להצעל הצית. ואם נמנע בגומא אפשר דשל ראשונים הוא, רק ע"כ נתיימשו, והוא של השוכר האחרון כשמונה במקום שהוא להימנע שם ובמקום המשתמר והוא דבר שאין צו סימן, ואם הוא דבר שיש צו סימן נוטל ומכריו, אם לא שהעלה חלודה שזודאי נתיימש ממנו ואז הוא של שוכר אחרון כשמונה במקום המשתמר, ואם מונח במקום שאינו משתמר או במקום שאין הוה להימנע שם הוא של המנע (נה"מ). (יה) ואם השכירו ד' ג' גוים - ר"ל ג' עם הצעל הצית הדר עמהם, שהמנע דבר ראשי לקחתו מפני שזודאי נתיימש ממנו זה שנפל ממנו כיון שדרים שם רוב גוים ואמר שהן מנאוהו ולא יחזירו לו, א"כ שמולין לומר שמהם נאבדה האצידה שהן רצים ולא מהישראל יחידי שדר עמהן (ס"מ"ט), ומיירי שעדיין ישנם צצית דאל"כ הרי הוא של צעל הצית שהוא צתרא, ואם הצעל הצית

ישראל, דישראלים הראשונים שינאו משם, ודאי כבר כיצדו וחיפשו וזדקו, והזינאו מהצית כל מה שהיה להן כשינאו מהצית (ס"מ"ט), ואם שוכר אחרון הוא עכו"ם, הוא של מנעו, דישראלים הראשונים שינאו משם ודאי כבר כיצדו וחיפשו וזדקו והזינאו מהצית כל מה שהיה להן כשינאו מהצית^[א], ואם נמנע צצית צסדק עמוק או בגומא עמוקא, צענין שאפשר שלא נמנע ע"י כבוד, לא תלין בשוכר אחרון או בצעל הצית ואפשר דמן הראשונים הוא ונתיימשו, כיון שחפשו ולא מנעו, והרי הוא של מנעו. וכל זה דוקא דבר שאין צו סימן, אבל דצבר שיש צו סימן, נוטל ומכריו אם לא העלה חלודה. ומיירי שאין צעל הצית דר שם, ואם הצעל הצית דר שם עמהם, נוטל ומכריו דצבר שיש צו סימן אפילו העלה חלודה, דאין צעל הצית שוכח חפצו ימים רצים. אבל כשאין צו סימן מתיימש הצעל הצית ג"כ כשאחרים דרים עמו. ואם עכו"ם דרים עמו, אז אפי' צעל הצית דר עמהם, יש צו סימן ולא העלה חלודה, הרי הוא של מנעו, דצעל הצית מתיימש, כיון שעשאו פונדק לג' עכו"ם (ש"ך), דמסתמא ישראליים שינאו חיפשו צעת שינאו, ומוה נלמד דאם ינאו הראשונים צעהלה לא היו של אחרון (ט"ז), הא דתולין צשל שוכר האחרון הוא מטעם דאמרינן דהשוכרים הקודמים, לפי שעצבו, חיפשו ולא מנעו, וכשעברו לגור במקום אחר, ודאי נתיימש מפני השוכר הצא אחריו, ואין רציה לומר דזודאי של אחרון הוא, דהא לפעמים הוא מונח בגומא ולפעמים הוא שוכח, רק תולים שהשוכרים הקודמים ודאי נתיימשו ממנו, שחוצים אפילו אם השוכר החדש ימנע, לא יכריו שהרי אין צו סימן. אבל כשיש צו סימן לא מתיימש שזודאי יכריו, אבל כשהעלה חלודה שנראה שנאצד ממנו כבר, ועי"ז חוצש המאצד שזודאי כבר מנע א' מהשוכרים שצאו אחריו, ומוה שלא הכריו, גזלו,

ביאור המשפט

של זהב מצוייר וגם שמעון וגם לוי נותנים בו סימנים, נותנים ללוי, משום שסומכים על הכיבוד של שמעון (בית יעקב (צויזמיר) קס).

שוכר חדש, ומצא דבר, דהוא שייך לשוכר שלפניו. [א] ראובן השכיר ביתו לשמעון לשנה, ואחר כך ללוי, ובא יהודה לבית ומצא שם חתיכה אחת קטנה

פונדק (יט), וכל הנמצא בו אפילו בתוך הבית (כ) הרי הוא של מוצאו, מפני שאין אחד יכול למעון שהם שלו או שהוא טמן, שהרי עשאו פונדק: ד' ראובן הדר עם שמעון בביתו ומעלה לו שכר, אם צבי שבור או גוזלות שלא פרחו נכנסו לתוך הבית, זכו בהם שניהם, דהו כשנים השותפין צחצר (כא), אבל אם קנה אחד מהם בו מציאה מגנב¹ (כב) אין לחבירו זכות בה (כג): ה' המוצא

ציון המשפט: י שו"ת הרא"ש כלל א' סי' א'. יא ב"מ כ"ע"ב.

מאיר המשפט

צפתיה¹ אימת חצר המושכר קונה למשכיר ואימת לשוכר. וצענין חצר השותפין אם קונה מציאה, י"א דודאי נגד האחרים קונה החצר להשותפין, דהא נגד האחרים חצר המשתמרת הוא ללידהו וכידם הוא, אבל אם יש מציאה וא' מהשותפים צתוך החצר והשני לידו, לא קנה אף אחד צקנין חצר כששניהם רוצים אותו (נחה"מ), עיין פ"ת לקמן סימן שי"ג סק"ה). ולמעשה מאחר וזה מחלוקת המוציא מחצירו עליו הראיה, ואם א' הגציהו זכה בו (פ"ה). (כב) קנה אחד מהם מציאה בו' - לאו דוקא קאמרי אחד "מהס", אלא ה"ה אחר הנכנס לשם וקנהו שם (סמ"ט), גנב שנכנס לצית ראובן להקנות לו מציאה והיה שמעון יושב שם והגנב היה סבור שהוא ראובן הצעל הצית ומכר לו המציאה, צין ישנו ראובן צצית וצין שאינו צצית, יזכה לו ציתו, אף על פי שהוא צית דלרסי ציה רצים ואינה משתמרת², משום דהיכא דדעת אחרת מקנה אותו לא צעינן חצר המשתמרת³, וחייב שמעון להצילו לראובן. וע"ל סי' רס"ח ס"ג צהג"ה (ש"ך), דשם יש צ' דעות צזה אי חצר קונה צצבר שצריך ליתן דמיס. ונראה דאפילו לדעה זו דצצירא ליה דהוי כמו מציאה, מכל מקום צריך שתהא מונחת על גצי קרקע עכ"פ, דכשהיא צידו לא קנה ליה חצירו כמש"כ לעיל סק"ד (נחה"מ). (כג) אין לחבירו זכות בו' - דלצין זה דצבר הפקר, דאס נתייאשו הצעלים הרי קנאה הגנב, ואי לא נתייאש, של צעלים הוא, וממה נפשך אינה הפקר ואין החצר זוכה צזה, ואף אם היתה הפקר, כל זמן שהיא ציד הגנב לא קנה החצר עד שתתנו ע"ג הקרקע (סמ"ט).

אינו דר עמיהן אפי' אינס עכשיו צצית, לא צריך ג' עם צעל הצית אלא צ' מספיק, וה"ה חד וצלבד שיהא אחרון היינו שהצעל הצית דר צו, והגוי הלך, ואס עיקר דירתס אינו כאן אלא שהוא פונדק לא סגי אלא צג' עכו"ס (ש"ך), אפילו אם היו צזה הצית אנשים אחרים אין לחוש שמא הם איצדו, דאף אם הם איצדו מ"מ נתייאשו כיון שיש כאן רוב גויס, ומשו"ה צריך ג' גויס דצשנים לא מיקרי רוב גויס לענין שנתייאש צעל אצידה. ואס אין חשש שמא איצד איש אחר צצית זה, דמייירי צאופן שלא היו מציים שס אחרים, משו"ה על כרתך נפל מאותו צצצית, ע"כ די אפילו צשל גוי אחד שהוא אחרון (ע"י), צעינן ג' גויס כדי שיהיה מקום שצבים מצויין, ולא מטעם רוב, כמ"ש הש"ך (נחה"מ). (יט) הרי עשאו פונדק - ואף אם אמת הוא שהטמינו שם, הרי ודאי ייאש נפשו מהאצידה צצמרו דהגויס מצלוהו (סמ"ט). (כ) אפי' בתוך הבית בו' - מייירי שנמצא צזה הענין שנראה שהוא אצידה אם הצעל הצית דר עמהס, אבל אם אין צעל הצית דר עמהס, אפי' אינו נראה שהוא אצידה הרי הוא של מוצאו כיון דתלינן צרוב עכו"ס (ש"ך). ג' (כא) דהוו בשנים השותפין בו' - דשכירות ליומא ממכר הוא (סמ"ט), וי"א דהוא כולו של משכיר אף ע"פ שהשוכר דר צו לצדו וכדלקמן סי' שי"ג ס"ג וכמ"ש שם (ש"ך), וי"א אפילו מציאה דלחי מעלמא נמי אין חצר השותפין קונה, אלא כל המוצא זכה, דחצר אינו קונה אלא שיהיה חצירו לצדו ומשום הכי זוכה המוצא, אם לא התנו מתחלה לחלוק צכל מיני רווחים (קצ"ה). ועיין מה שכתבתי לעיל צסימן ר'

ביאור המשפט

[1] לאו דוקא גנב, אלא כך היה המקרה. [יא] ועי' קצה"ח סי' שי"ג סק"א. [יב] עי' סקכ"ה. [יג] עי' סי' ר ס"א.

ציון המשפט:
 י"ב רמב"ם ס' גז"ח
 פט"ו ה"ד. יג רמ"א
 ב"מ פ"ב ס' י. יד ידנ"י
 ב"מ יד ע"ב דפ"י
 הרי"ף. טו ב"מ כו
 ע"ב. טז רמב"ם
 גז"ח פט"ו ה"ה.
 יז ב"מ כ"א ע"ב.

מעות בחנות, אם היו בין תיבה לחנוני (כד), הרי הם של בעל החנות. י"ואם מצאם על התיבה, ואין צריך לומר מתיבה ולחוקן, הרי הם של מוצאם (כד). י"ואפילו יש צהן סימן (כו). י"ויש אומרים דעל התיבה של חנוני הם (כו). י"מצא מעות בחנות השולחני, בין כסא לשולחני הרי אלו של שולחני (כח). מצאו על הכסא לפני השולחני (כט), י"אפילו היו צרורין ומונחין, הרי אלו של מוצאם, והוא שיהיו רוב עכו"ם, שאם לא כן חייב להכריז (ל), מפני שהם צרורים יש בהם סימן: ו י"המוצא קציעות בדרך (לא), אפילו בצד שדה קציעות, הרי אלו שלו. וכן תאנה שהיא נוטה לדרך, ונמצאו תאנים תחתיה,

מאיר המשפט

ולכן הגיה מתחלה ואפי' יש צו ס'י, להורות לחנות נמי צ"ש צו ס'י מיירי וצ"ב עכו"ם כמו שולחני דסיפא (ש"ך). (כו) וי"א דע"א התיבה ש"ר החנוני - אצל הנמצא על הכסא כו"ע מודו דהוא של המוצא, וטעם החילוק צ"ן שולחני לחנות הוא, שאצל שולחני, הקונים מניחים מעותיהן על השלחן, משא"כ בחנות (סמ"ט). (כח) בין כסא ושולחני - כסא הוא רגל שהשלחן מונח עליו, ועליו הוא מחליף, והוא מפסיק צ"ן השולחני המחליף העומד לפניו בחנות וצ"ן הצאים להחליף העומדים בחוף לחנות, וכע"ן תיבת החנוני הנ"ל המפסיק צ"ן חנוני המוכר וצ"ן הצאים לקנות ממנו, ומהאי טעמא הנמצא צ"נו וצ"ן הכסא הוא דשולחני, דבדאי מידו נפל וצ"א לשם, אצל מה שעל השלחן וחוצה לו של המוצא כנ"ל כס"ק הקודם (סמ"ט). (כט) ע"א הכסא לפני השולחני - פירוש, אפילו מנאן על הכסא העומד לפני השולחני, וכ"ש כשמנאן מהכסא וחוצה לו ל"ד פתח החנות (סמ"ט). (ל) שא"כ חייב להכריז בו - והרמ"א חולק ג"כ כאן ע"י לעיל סקכ"ו (סמ"ט). ה (לא) קציעות - הן תאנים שנתיצטו צדה, שחמכין אותן מהאילן ומניחין צדה

ד (כד) בין התיבה לחנוני בו' - פירוש, דכך החנוני להיות יושב מצפנים לחנות ומצד שדה דברים שמוכר לפניו, ופתחה במקום שעומד שם ונוטל משם למכור, והקונים עומדים בחנות מלד התיבה ולחוקן, וחנוני מניח שם המעות שמקבל מהקונים לתוך התיבה, ומשו"ה הנמצא צ"נו וצ"ן ל"ד פתיחת התיבה ודאי מיד החנוני נפל והוא שלו ל"א נתייאש ממנו (סמ"ט). (כה) הרי הם ש"ר מוצאם - וחזרו לא קנה משום ל"א סמכה דעתיה כיון דרציס נכנסים ויוצאים ואפילו איתא בחנות לא מהני עומד צ"ד חזרו אלא היכא דמני לשומרו ויכול לעכב שלא יעלוהו אחרים, אצל הכסא כיון ל"א ידע דאיתיה שם, ורציס מנזים שם, לא קניא ליה חזרו. וצתים שלנו שהרציס דורסין צהן ומוצאו שם, הרי הוא שלו, דדומה לחנות הוא, וע"ל ס'י רס"ח ס"ג צהג"ה (ש"ך) י"ד! (כו) ואפ"י יש בהן סימן - מפני שישראל האוצר המעות מייאש ואומר אמרי קמי חנוני שאצדתיהו ולא מהדר לי ודאי דעתיה למיגולה, ודין שולחני וחנוני צה שזים הם, וצ"ע למה הרמ"א לא כתב דין זה גם על שולחני (סמ"ט), וי"א, שאין קושיא על הרמ"א, משום דדוקא צ"ב עכו"ם הרי הוא שלו,

ביאור המשפט

מוצאו (ולא של בעל המקום). ואם יצא חוק המדינה שצריך המוצא למסור לבעל הרשות את האבדה, ודאי לא מחייב אותנו, והוא גזל ממש משום שאין בכח דינא דמלכותא להתיר גזל וכו', גם מה שאמרו דאבידתא כשלא נמצאו הבעלים הוא למלכא ולא למוצא הוא נמי דינא דגזלנותא ורשאי למישקל לעצמו (אגרות משה ח"ב ס'י מד). וע"י לקמן ##

י"ד] הוא משום דבתים שלהם שהיו ברחובות שדרים שם רק יהודים, והיו רגילין ליכנס כל אחד לתוך ביתו של חברו בכל עת שירצו בלא דפיקה על הדלתות כמו שנכנסין לחנויות, שלא היו מקפידין על זה, אף דודאי היה הרגילות ליכנס רק למכירים, מ"מ נסתלק בזה חשיבות ידו מבתים אלו, דעכ"פ לא סמכה דעתיה על מקום זה כלידו. ולכן כל מקום שרבים נכנסים שם, כל חפץ הנמצא שם הוא של

ציון המשפט: יס צ"מ כז ע"ב יט רמב"ם גז"ל פט"ו ה"ט"ו. כ צ"מ כא ע"א. כל טור. כז רמב"ם גז"ל פט"ו ה"ב.

מותרים שהבעלים מתייאשים מהם (פ"ב), מפני שהתאנה וכיוצא בה עם נפילתה נמאסת. אבל זיתים וחרובים וכיוצא בהם אסורים. ו'ותמרים שמשירים הרוח מותרים, שחזקתן שהבעלים מחלום לכל אדם, מפני שהבהמות והחיות אוכלים אותם מחמת מתיקותם. ואם היו של יתומים שאינם בני מחילה (פ"ג), אסורים. וכן אם הקפיד בעל השדה והקיף מקום האילנות (פ"ד), י"או תיקן מקום שיפלו בו הנובלות עד שילקטם (פ"ה), הרי אלו אסורים, שהרי גילה דעתו שלא מחל: ז ימצא פירות מפוזרות במקום הגרנות (פ"ו), אם היו כמו קב בתוך ד' אמות (פ"ז), או ביותר על ד' אמות (פ"ח), הרי אלו שלו מפני שאין הבעלים מטפלים באסיפתן^[טו]. היו מפוזרים בפחות מד' אמות, לא יגע בהם הבעלים הניחו שם. כ"וכן יותר מקצ זד' אמות. י"היו כמו חצי קב בב' אמות (פ"ט), או קביים

מאיר המשפט

לכשן כדי להיתן עומדין ומתקיימין זמן ארוך (סמ"ט). (פ"ב) שהבעלים מתייאשים מהם - דלכך תאנים ותמרים ליפול מהאילן ומשום הכי נתיאשו מהנופלים מהאילן אפילו קודם נפילתן ממנו, דלכ"כ הו' יאוש שלא מדעתו וצאיסורא צאו ליד המוצאן. גם הקציעות צשעה שצא הצעל הצית ליטול מהן לישא לצימו, משום חשיבותן מרגיש מיד צנפילתן ומתיאש מהן קודם שצאו ליד המוצאן (סמ"ט). (פ"ג) ש"י יתומים - ולפ"י ה"ה צאצדה צדצר שאין צו סימן, כשנתודע לו צעדים שהוא של יתומים חייב להחזיר, דאין יאוש מועיל צקטנים דהו' יאוש שלא מדעת^[טו] (פ"ה"מ). (פ"ד) והקיף מקום האילנות - פירוש, שלא יכנסו צהמות וחיות שם (סמ"ט), דצרי הסמ"ע הם דמכח זה המחילה אין השרצים הולכים לשם, אצל מלשון המחצר משמע דהטעם דדוקא מסתמא הו' יאוש, אצל ע"י שהיקף מחילות, הרי רואים דמקפיד ואינו מייאש. ונ"מ לדינא דהיקף גדר ומת דלנטעמא דהסמ"ע מה שנופל גם אחר מיתה אסור, דהא ליכא שרצים, אצל לטעם המחצר י"ל דגלוי דעת מועיל רק

לחותו אדם עגמו, אצל לא ליורשים אחריו דלינין אותם כסתם צני אדם דמייאש (רע"ה). (פ"ה) או תיקן מקום שיפ"ו בו' - נראה דזה קאי גם אמתנים הנ"ל, דאם תיקנו מקום שיפלו שם לא נתיאש, אם לא שתאמר צנפילתן ממקום גצוה אפילו על דצר נקי ורך הם נמאסים, והוא דוחק (סמ"ט). ו' במקום הגרנות - תלוי דצצר צמקום מציאתן, וכיון שנמלאו צמקום הגרנות, אפילו נמלאו לאחר זמן הדישה, תולין אותם צצעלים, דצשעה שדשו הגורן לא ראו לטרוח לאסוף מעט פירות כאלו הנפוצים צמרחק ד' אמות (סמ"ט), ע"ל סי' רס"צ ס"ז (ש"ך). (לו) קב בתוך ד' אמות - היינו צד' אמות על ד' אמות או יותר, הא אם מפוזר צמרחק ד' על צ' לא יגע צו (סמ"ט). (פ"ח) או ביותר ע"ד ד' אמות - דוקא קצ ציותר מד' אמות הוא של מוצא, הא ציתר מקצ אפילו ציתר מד' אמות, אף על פי שהטירחא לפי השיעור אחד הוא, אפ"ה אינו של מוצא, כי הוא צכלל הספק צגמ' (סמ"ט). (פ"ט) כמו חצי קב בו' - אפילו הוא צמרחק צ' על ד', אפ"ה מכח ספק לא יגע צו (סמ"ט), וי"א

ביאור המשפט

ב"מ כב ע"ב ד"ה יתמי שמציין לתוס' ב"ב קמג ע"ב ד"ה ואם: הא דאמר בריש אלו מציאיות (שם דף כב ע"ב) גבי תמרי דזיקא דיתמי לאו בני מחילה נינהו הכא דאין מפסדין ולא בא בידם הרווח מחלי שפיר, ע"י רלה סעיף ג' ונתה"מ שם: במו"מ תיקנו חז"ל שיהיה

[טו] ע"י תהלה לדוד (אורטענברג) סי' קכ: קב בד' אמות אם בא ישראל ונותן סימן וטוען שלא הפקירם, לא מהני דאמרינן דמשקר או דבטלה דעתו אצל כל אדם. [טז] אמנם עיין בשו"ת אגרות משה (או"ח ח"א סי' קפד) דמשמע שיש יאוש אצל קטן, וע"י רע"א

ציון המשפט:
כג רש"י ב"מ כא ע"א.
כד ב"ב כג ע"ב, רמב"ם
גז"ל פט"ו הי"ח. כה
ב"מ כד. כו טור. כז
ב"מ כה ע"ב, רמב"ם
גז"ל פט"ו הי"ח.

בח' אמות, או שהיה הקב משנים ושלושה מינים, כגון תמרים ושומשומין, כל אלו ספק לפיכך לא יטול ואם נטל אינו חייב להכריזו.

הגה: י"יש אומרים אפילו צתמרים לחוד ללא נפיש טרשייהו, וכל כיוצא בזה, או צתומשמיין לחוד דחשיבי, הו ספק: ח יגזול שמדדה (פירוש:

שמתנודד) ואינו יכול לפרוח הנמצא קרוב לשובך, בתוך חמשים אמה הרי הוא של בעל השובך (ב), חוץ לחמשים אמה הרי הוא של מוצאו (מא), שאין הגזול מדדה יותר על חמשים אמה. י"ב צטיל של כרמים (מב), אפילו חוץ לני אמה הו של צעל השוכן. נמצא בין שובכות, הרי הוא של קרוב (מג). מחצה למחצה יחלוקו. במה דברים אמורים, כשהיו יוני שתי השובכות שוין במנין, אבל אם היו יוני האחד רבים, הלך אחר הרוב, אע"פ שהוא רחוק. י"וכל זה בגזלות שאינן מפריחים, אצל אס הם מפריחים, צכל ענין של מוצאו (מד): מ יוכל המוצא אבידה, בין שיש בה סימן בין שאין בה סימן (מה), אם מצאה דרך הנחה (מו), אסור ליגע בה. שמא בעליה הניחה שם עד שיחזרו לה, ואם יבא ליטלה והיה דבר שאין בו סימן, הרי

מאיר המשפט

דיש זה סי' נוטל ומכריז (ש"ך וט"ז), אס לאו שהוא צמקוס המשתמר לגמרי וכמ"ס הרב לקמן סי' (ש"ד), צודאי הינוח אפילו יש צו סימן לא יגע צו כלל, כגון שמאל חמור או פרה רועים צדך ציוס או שמאל כלי מכוסה באשפה, דהא אין כאן אבידה כלל, דהוי מקוס המשתמר לגמרי והוי כמונח צציתו ממש, וצזה אפילו עבר ונטלו יכול להחזירו למקומו, כל זמן שהוא עומד שם, חמנש אס הוליכו לציתו לא יחזירו למקומו, שמא צאו הצעלים וחיפשו. וכל ספק הנחה ספק נפילה, דטפי מסתבר דהוי דרך נפילה, ולכתחילה אנו מחמירין שלא יטול דשמא דרך הנחה הוא, אצל צדיעצד אנו סומכין על הרוב דהוי דרך נפילה. ולכן אס עבר ונטלו, וזה צכל הזכות שיש צאין צו סימן, וללא כרמ"א לקמן סי' (ט"ז). (מו) אם מצאה דרך הנחה - היינו כגון טלית או קרדוס צצד גדר וכמ"ס המחבר צסעיף שאחר זה, דדרך עוצדי האדמה להניח שם צגדיהן וכלי עבודתן לפי שעה עד שיחזרו לציתן מעבודתן ויקחו מלצושן, או שתצא השעה ציוס שיטרכו לכלי מלאכתן ויקחו משם (סמ"ט).

היינו צצ' אמות על צ' אמות דאי צצ' על ד' הרי אלו שלו (ש"ך). ז (ב) בתוך ג' אמה - צצשיעור נ' אמה ממלאים כריסס, וחזרת לקינה, ואינה מדלית יותר, כיון דאינה יכולה לפרוח (סמ"ט). (מא) הרי הוא ש"ל מוצאו בו' - דכיון דליכא למיתלי משוכך גדלה וצאה שם, אמריין עוצרי דרכים עצרו שם ונפלים מהם, ורוצא דעלמא העוצרים ושצים גוים יניחו (סמ"ט). וי"א אפילו אס רוב העוצרים יהודים וגזלות מידע ידע צנפילתן, והוי כמו הנך דלקמן סימן רס"ב ס"ו ז' ח' ט' (ש"ך), דאז נפק ליה מתורת מדדה, וקס ליה צתורת מפריח, ואיכא למיזל צתר רוצא דעלמא (ט"ז). (מב) ובשבי"ל ש"ל ברמים בו' - שע"י הכרמים דרכה לדלות אפילו חוץ לני' (סמ"ט). (מג) הרי הוא ש"ל קרוב - פירוש, כשהוא צתוך נ' לשניהם אלא שלאחד הוא יותר קרוב מאשר הוא לשני, וה"ה צצציל של כרמים אפילו ציותר מחמישים (סמ"ט). (מד) בב"ל ענין חן ש"ל מוצאו - תליין צרובא דעלמא שהן גוים ולא צקרוב אף שהוא ישראל (סמ"ט). ח (מה) שיש בה סי' בו' - ויש אומרים

ביאור המשפט

שיהיה כל דינו כגדול, וכן ע"י לעיל סי' סו סכ"ג שלש"ך יש מחילה לקטן, אבל בסמ"ע קצה"ח ונתה"מ שם רק במקום שהוא לצורך הקטן.

איבד ממון חבירו, שהרי אין לו בה סימן להחזיר בו. ואם היה דבר שיש בו סימן (מז), הרי זה הטריחן לרדוף אחריה ולתת סימניה. לפיכך אסור לו שיגע בה, עד שימצאנה דרך נפילה (מה). אפילו נסתפק לו הדבר (מט), ולא ידע אם דבר זה אבוד או מונח, הרי זה לא יגע בו. ואם עבר ונטלו, אסור לו להחזירו לשם (נ). ואם היה דבר שאין בו סימן (נא), זכה בו"י¹, ואינו חייב להחזירו. וכל דבר שיש בו סימן, בין ספק הנחה, בין

מאיר המשפט

בלקחתו לא זכה בו, כיון דהוא ספק הינוח וכשהוא הינוח ממילא יש לו סימן מקום ולא זכה בו המוצא, דהא אם הוא הינוח ודאי, אז אינו מחויב מדאורייתא לטול, דאפילו צהניחו במקום שאינו משומר לגמרי אינו מחויב צהשבה, דאצידה מדעת היא, ומכ"ש כשהוא משומר במקום. ואם היא אצידה ממילא אין חייב לטולה, דהא אינו מפסיד להצעלים מידי צמה שאינו נוטלה, דהא אם יטלנה יהיה שלו, כיון דדבר שאין בו סימן הוא, ומקום לא הוא סימן כשהוא צדק נפילה, וכיון דאין עליו שום חיוצ לטולה, שוב אסור לו לטולה משום ספק הינוח. וכל דבר שיש בו סימן, והיינו שיש סימן צגופו של חפץ, צוה פסק דחייב להכריז והיינו לטול ולהכריז ככל חייב להכריז הנאמר צהלכה זו, דהא איכא חשש דשמה אצידה היא וכשאינו נוטלה עובר משום לא תוכל להתעלם, ולכן לא חוששין שמה הוא יגרום טירחא למניח. וצמקום שאינו משומר כלל תלינן בשכחה, ומשו"ה חייב לטול כמו כל אצידה (נה"מ).

(נא) ואם היה דבר שאין בו בו"י - קאי א"אם עבר ונטלו" דקאמר דלא יחזירו למקומו, ומסיק וצא לומר אלא מה יעשה, ואמר דאם אין בו סימן והוא כבר נטלו, זכה בו. ואם יש בו סימן, חייב להכריז, ואפילו שהוא יאוש שלא מדעת, כיון דצשעה שנטלו אדעתא להחזירו לצעליו, אלא שטעה צוה, שלא ידע שלא יהיה צדו להחזירו, כיון דאין בו סימן, ס"ל דצוה כו"ע מודים דיחזיקנו המוצא לעצמו (סמ"ט), ולפי"ז יהא הדין דאסור להשתמש בו ולהחזיקו לעצמו עד דמשערין

(מז) ואם היה דבר שיש בו סימן בו"י - שמה יפסידו צעליהן שהניחן שם ע"י לקחתו של זה המוצא, אף שדעתו לטול ולהכריז ולהחזירו למי שיתן בו סימן, עכ"פ גורם להם טירחא לרדוף אחריה וליתן צה סימנים, וכ"ש אם אין צה סימן שיגרום לו היזק צכולו, וכדמסיק המחבר וכחצ טעמים הללו (סמ"ט).

(מה) עד שימצאנה דרך נפילה - כגון שמה צקרטיא (ע"י סעיף י'), ואז אם יש צה סימן נוטלה ומכריז, ואם אין צה סימן הרי היא של המוצאה (סמ"ט).

(מט) אפילו נסתפק לו הדבר בו"י - פירושו, כגון שמה הטלית צמקום שהוא משומר קצת, משו"ה יש להסתפק אם הניחו צעליה שם צכונה כיון שהמקום הוא משומר קצת, או אצוד מידו וצא שם צלי כונה כיון שאינו משומר כל צרכו (סמ"ט).

(נ) אסור לו להחזירו לשם - מדקאמר אסור לו להחזירו, ע"כ צדבר שיש בו סימן מיירי, דאי צאין בו סימן הא מסיק וכחצ ד"זכה צו המוצא", ונראה דקאי דוקא אדסמין ליה א"מאל צמקום שיש להסתפק צהניוח או צאצוד", דאז מיד שנטלו צדו, אפילו לא הלך עמו לציתו, אסור לו להחזירו כשיש בו סימן, או אפילו צודאי הינוח והלך עמו לציתו (סמ"ט), וי"א שאם הוא צמקום שהוא משומר גמור, צוה לא יגע צהן אפילו יש בו סימן, דמהיכי תיתי ישנה מדעת הצעלים לטול ממקום הנחתו להטריחם, כיון שצמקום ההוא משומר לגמרי. ואפילו אם נסתפק הדבר, היינו שהמקום ההוא רק משומר קצת ומיירי דליכא סימן צגופו של חפץ, וממילא

ביאור המשפט

דהאי שאבד היא שנמצא. אמנם נראה, דאם החפץ מונח אצלו זמן רב, עד זמן שא"א לבני אדם שלא יחקור אחר שלו, אמרינן דבודאי החפץ הזה של המוצא היא (ע"י סי' רסב סי"ט ברמ"א) (מנחת יצחק ח"ג סי' יז).

[יז] ע"י רמ"א סעיף י' שחולק על דין זה. מי שנאבד לו מגבת במקוה, ואחר כמה ימים מוצא מגבת הדומה לו, ללא סימן, מאחר ומקוה, הוא מקום שהרבה עוברים שם, ולא מהני מה דהניח באותו מקום, ולא אמרינן

ציון המשפט:
כח ב"מ לא, רמב"ם
גז"ל פט"ו ה"ב. כט
רא"ש ב"מ פ"ב ה"ח.

בדרך נפילה (נג), בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים, חייב להכריז (נג): י יי כיצד (נד), מצא טלית או קרדום בצד הגדר, הרי זה לא יגע בהם. בסרטיא (פירושו: דרך רחצה שהולכים שם רצים תדיר) נטל ומכריו. מצא גזולות מקושרים בכנפיהם (נה), ומרדין אחר הגדר (פירושו: גדר של אצנים) או אחר הגפה (פי) גפה סתימת כותל של ענים או של קניס) או בשבילין שבשדות, הרי זה לא יגע בהם, שמא בעליהן הניחום שם. ואם נטלם, הרי אלו שלו. ואם היו קשורים קשר שהוא סימן, חייב להכריז. וכן אם מצאם קבועים במקומם, חייב להכריז, שהמקום סימן: הגה: כל אלו דברי הרמב"ם, יי אצל יש חולקים בכל זה, וסצירא להו, דג' חילוקים

מאיר המשפט

המשומר, קי"ל דאף אם נטלה ממקומה, כל זמן שלא הוליכה לציטו חוזר ומניחה במקום שנטלה, ואפילו דבצר שאין לו סימן (סמ"ט). (נג) חייב להכריז - ע"ל סי' רס"א ס"ג (ש"ד). ט (נד) ביצד בו' - צא לפרש איזהו דרך הנחה, וקאמר דהיינו צמח טלית צד גדר, ודרך נפילה כשמצאו בסרטיא דהוא מקום רשות הרצים, וכבר נתבאר טעמם בסעיף שלפני זה ע"ש (סמ"ט). (נה) מקושרים בכנפיהם - והקשר לא הוי סימן, דכו"ע הכי קטרי להו. גם במקום אי אפשר לומר בו סימן, כיון דמדדין, אמרינן דמעלמא נדדו שם, ואין כאן סימן מקום. דמיירי שאין שוּבך סמוך להם בתוך ג' אמה, וה"ל ספק הינוח שם מצעליהן זכונה או ספק נפילה שלא זכונה, וכל ספק הינוח במקום שאין משתמר כ"כ, דינו דלא יגע בו, ואם נטלו ממקומו, זכה בו המוצא מטעם שכתבתי בסעיף שלפני זה סקנ"א (סמ"ט), וי"א דמיירי שיש שוּבך קרוב תוך ג' אמה, והלכך לא חיישינן לנפילה, דהיכא דמינין למימר דמשוּבך צא, לית לן למיתלי צנפילה, ולעיל ס"ח מיירי שאין מקושרין (ש"ד), ויש חולקים על הסמ"ע כאן ואפילו שיש שוּבך תוך ג' והגזול אינו מפריח אלא מדדה, מ"מ לא שייך כאן לומר דתלינן צוּבך, דשאני הכא דחזינן שהוא מקושר בצנפיו, וכבר הכינו איזה אדם לעצמו, נמצא שעכ"פ לא צא כאן מן השוּבך, רק שאין צירור אם הכינו אדם אחד כאן, או נאצד מן אדם אחד וע"י דיודי וטלטול צא כאן אחורי גדר וכיון דאין בו סימן הוי יאוש, משא"כ צהיאל דסעיף ח' דאינס מקושרים ודאי תלינן דמשוּבך צא. והך מדדין שהזכר

נדודע לצעלים ונתייאשו (רע"ה), וי"א דכיון שאינו יודע למי יחזור יכול לעשות בו מה שירצה. והא דקי"ל יאוש שלא מדעת לא הוי יאוש, ודלקמן סי' רס"ב ס"ג, היינו דאם נתצטר של מי הוא, נריך להחזירו, ולא אמרינן כיון דנתייאש זכה זה בו. אצל כל זמן שלא נתצטר של מי הוא, יוכל זה לעשות בו מה שירצה, וע"ל סי' רס"ב ס"ד (ש"ד), אצידה שזו ואפשר להם לנוד במקום הזה שהוא משומר קצת למקום שאינו משומר כלל, משו"ה תלינן שבדאי שחכם אחר שהניחם ונתייאש, כמו צהינוח במקום שאינו משומר לגמרי דתלינן שהניח ושכחו כנ"ל סק"ג, רק דאפילו הכי לא יגע בהן, דהא כל זמן שמונחין במקום שהניחו אותו הצעלים, והוא משומר קצת, עדיין לא יאשו מרשות הצעלים, וכל זמן שהאצידה צרשות צעלים, לא מהני יאוש. אצל אחר שנטלן והדין הוא דלא יחזור אפילו אם יהיה הדין דלא זכה המוצא, דהא ספק הינוח הוא ונעשה שומר אצידה, וכיון שכבר נטלו ואסור להחזירו, ממילא יאוש מרשות צעל האצידה ומהני ציה יאוש אחר הנטילה, ולא דמי ליאוש שלא מדעת, כיון דצאמת היה יאוש קודם דאחי לידה, וכדי האי גוונא מהני היאוש, ולא דמי ליאוש שלא מדעת, שכאן צודאי היאוש קודם שמצאו זה, דכיון דמדדין דמי למקום שאינו משומר כלל, ובמקום שאינו משומר לגמרי אפילו ודאי הינוח הרי הוא של מוצאו כמבואר בסעיף י' צהג"ה, וע"כ צ"ל כמ"ש הש"ך בסקנ"א דאמרינן דמסתמא נתייאשו הצעלים קודם שמצאו זה (נתי"ט). (נב) וכו"ש בין ספק הנחה בין בו' - אמנם צודאי הנחה דהוא מקום

ציון המשפט:
 ל טור. לא הרב המגיד
 גזילה פט"ו ה"א וי"י
 ב"מ י"ד ע"א מדפי
 הרי"ף.

בדבר (גו). לאס הדבר משתמר (גז), כגון טלית או קרדוס צלד גדר, והוא ספק אם הניחו בעלים שם (גח), לא יגע בהן, בין יש בו סימן בין אין בו סימן. לעבר ונטלו והולילו לציטו (גט), אם יש בו סימן, יכריזו. לאס אין בו סימן, יהא מונח עד שיבא אליהו¹. לא הולילו לציטו (ם), יחזור ויניחנו על מקומו. וצמקוס שאינו משתמר כלל (פא), אפילו ודאי הונח, ואין בו סימן לא בחפץ ולא צמקוס, הוי של מולאו. ואס יש בו סימן, נוטל ומכריז. וצמקוס שמשתמר קנת (פב), כגון שצילין שצדקות, אפילו ספק הינוח, יש בו סימן (פג), נוטל ומכריז. ואס

מאיר המשפט

טעם הנ"ל צקקני"ט, דהרי ראה ללא צא בעל הצידה לנקה, יחזור ויניחנה כיון דהמקום הוא משומר (סמ"ט). משמע דקאי גם על יש בו סימן, ללא אמרינן דנחמיצ בהשצה, דשמא הוא דרך נפילה, ונ"ל דצמשתמר לגמרי אמרינן דמסתמא הוא דרך הינוח (רע"ה), נראה לי, הוא הדין אם הולילו לציטו והעמיד שם אחד לראות אם יבוא שם אדם לנקה מידי, דג"כ יכול להחזירו אח"כ, כיון שלא צא שם אדם, אבל אם לא העמיד אדם שם, לא מהני ליה מה שיעידו עדים שלא היה שם אדם, דאפשר שצא ולאו אדעתייהו, דמילתא ללא רמיא עליה דאינש לאו אדעתייהו (ט"ז). (פא) ובמקום שאינו משתמר כ"כ בו' - דאמרינן מתחילה הינוח בעליהן שם להקל ממשאם ושכחוס שם, ונתיאשו כיון שאין בהם סימן לא בחפץ ולא צמקוס (סמ"ט ונח"מ), היינו דווקא בחפץ שמשתמא מיד נתיאשו הבעלים קודם שצמא זה, והילכך צהיתרא אחי לידיה הרי אלו שלו, ע"ל סי' רס"ג סוף סעיף י"ג [ס"ט - נתה"מ¹], ולולא זה יהא מונח עד שיבא אליהו (ש"ך). (פב) ובמקום שמשתמר קצת בו' - כיון שאינו משתמר כל הזורך, לכך נוטל ומכריז דבר שיש בו סימן, וצאין בו סימן לא יטלנו דשמא בעליהן הניחו שם ויצאו ויקחו שלהן, ואס יטלנו יפסיד לבעליהן שהרי אין בו סימן, ואס נטלו אפילו צידו ולא הולילו משם, וראה שלא צא בעליהן ליקחנו, כבר נחמיצ בהשצה מעליא ולא יחזירו למקומו, כיון שאין המקום משתמר היטב (סמ"ט). (פג) אפי' ספק הינוח יש בו פי' - לינשא "ואפילו" קאי אסיפא, דאפי' ספק הינוח לא יטול צאין בו סי', אבל ספק

כאן לא צא אלא לאורוי ללא מיירי צקצועין ושוכצים צמקוס אחד, דלא הוי מקוס סימן, וכמ"ש אח"כ וכן אם מלאן קבועים בו' (ט"ז). (גו) אב"ד יש הוליקין בכ"ד זה וסבירא דהו דג' הוליקים בדבר בו' - א', צמלא צמקוס שאינו משתמר כי אס קנת, ונטלו, ואין בו סימן דהוא של מולאו, ושאר הפוסקים ס"ל דיהא מונח צידו עד שיבוא אליהו כיון דצא לידו צאיסורא וה"ל יאוש שלא מדעת. והשני, צספק הינוח צמקוס שאין משתמר כ"כ יש בו סימן, דלכתחילה לא יגע בו, ושאר הפוסקים חולקים וס"ל דלא אמרו ספק הינוח לא יגע בו אלא בדבר שאין בו סימן, אבל בדבר שיש בו סימן נוטל ומכריז (סמ"ט), דעת הרמ"א הוא דכיון דהדין הוא ללא יטלס, לכך אף אם עבר ונטלס לא מיקרי מוחזק כיון שהחזיק בו שלא כדין ולכן ספיקא לחומרא וחייב להכריז (פ"ח + הנוצ"י). (גז) דאם הדבר משתמר בו' - כלומר שהוא צמקוס המשתמר לגמרי, אפי' יש בו סימן, אינו חייב בהשצה, הלכך לא יגע בהן (ש"ך). (גח) הוא ספק אם הניחו בו' - הלשון מגומגם, דהא כיון דיש בו סימן, טעמא ללא יגע בהן הוא משום שלדעת הונח צמקוס המשתמר, וא"כ הוי ודאי הניח (ש"ך). (גט) והוליקו לביתו בו' - דלא איכא למיחש שמה צא בעל הצידה וציקס לטלו צמקוס זה שהניח שמה ולא מלאהו, ושזו לא ילך שם לנקה, נמא דפסידו זה עתה צהנחתו שמה, לכך יהיה צידו ויכריז, וצאס אין בו סימן, יהא מונח כיון דצאיסורא צא לידו כמס"כ צקקני"ו (סמ"ט). (ם) לא הוליקו לביתו - פירוט, אלא הגציה ונטלו צידו אבל לא זו משם, דלא לא שייך

ביאור המשפט

[יה] ע"י לעיל ##%% הערה 7. [יב] דמקום הוה סימן.

ציון המשפט:
 לז צ"מ כה ע"ב
 רמב"ם גז"ל פט"ו
 ה"ו לג טור. א צ"מ
 ל ע"ב. ב צ"מ לא
 ע"א. ג צ"מ ל"א
 ע"א. ד רמ"ש צ"מ
 פ"ב סי' כ"ב.

אין זו סימן, לא בגופו ולא במקום, לא יטלנו. ואם נטלו (פד) רק צידו ולא הולכו לצינתו, לא יחזיר, שהרי אין המקום משתמר היטב, ויהא מונח עד שיצא אליהו. וכן נראה לי עיקר: **יא** **למצא באשפה כלי מכוסה, הרי זה לא יגע בו (פח).** הגה: **למצא דברים אמורים, באשפה שאינו עשוי לפנות כלל, אצל אס מתחילה עשוי לפנות, המטמין זה דבר, אצידה מדעת היא (פו), והרי הוא של מוצאה (פז).** ואם אשפה שאינה עשויה להתפנות היא, ונמלך עליה לפנותה, אע"פ שמצאו מכוסה (פח), נוטל ומכריז. וכן אם היו כלים קטנים, כגון סכין ושפורד וכיוצא בהם, אפילו היו מכוסים באשפה הקבועה, נוטל ומכריז. שאפשר כשיצדו הצית השליטן שם:

סימן רסא - דין המוצא במקום שניכר שאינה אבדה.

ובו ד' סעיפים:

א **למצא חמור או פרה רועים בדרך: ביום, אין זה אבידה (א).** בלילה, יאו אס רואה חמור וכליו הפוכין, הרי זה אבידה (ב). בפנות היום (ג) ובנשף (ד), אם ראה אותם שלשה ימים זה אחר זה, הרי זו אבידה, ונוטל ומכריז: **ב** **יראה פרה רצה בדרך: אם פניה כלפי העיר, אין זו אבידה. כלפי השדה, הרי זה אבידה. מצאה רועה בין הכרמים, זחייב להחזיר משום אבדת קרקע (ה).** לפיכך אם היו הכרמים של עכו"ם, אינה אבידה, ואינו

מאיר המשפט

שלא הזכיר שיש צוה מח' כמ"ש לקמן (סמ"ט), ועיקר כרמ"א (ש"ך). (פח) אף על פי שמצאה מכוסה בו' - כיון דהמטמניה שם אינו יודע שזה צל לפנותו, חוצ על המוצא להציל את ממונו של חצירו (סמ"ט). **יא** (א) **ביום אין זה אבידה - אפילו כמה ימים זה אחר זה, מפני שניכר שאין זו אצידה אלא דרך בני אדם להניח ולעשות כן צנונה (סמ"ט).** (ב) **ה"ג בל"ה או אם רואה חמור וב"ו ה"ז אבידה - ופירוש חמור וכליו הפוכין, כגון אוקף ומרדעת שרגלין להיות חגור על החמור, מלא שאין מונחין עליו כדרך (סמ"ט).** (ג) **בפנות היום - היינו צהשכמה (סמ"ט).** (ד) **ובנשף - ר"ל או, או סמוך לפנות ערב (סמ"ט).** **א** (ה) **בין הכרמים חייב בו' - שמקלקל הכרם (סמ"ט), על"ס סי' רס"ג ס"ב (ש"ך), משמע דכוונת הש"ך כי היכי דהתם היכי דהתחיל להחזיר צריך להחזיר עד שיגיע לרשות צעלים. ה"נ הכא. אולם יש לחלק דכיון דאינו חייב צה להשיב רק משום אצידת קרקע, כל שמוצאה משם ומניחה למקום מרעה, סגי, דליכא צו**

הינח ומשתמר לגמרי או ודאי הינח ומשתמר קצת לא יטול (רע"א). (פד) **ואם נטלו בו' - וי"א צני האזי גוונא יחזיר למקומו, כל שלא הולכו לצינתו, דממ"נ אס הצעלים הינחוס שם לדעתם, כיון שמקום זה משתמר הוא לדעת צעלים יכול להחזירו. ואי מעלמא אחי, כיון שאין צו סימן, הרי הוא שלו. וכיון שיכול להניחו צניתו, למה לא יהא רשאי להניח במקום שנטל (ש"ך), וטעם מחלוקתם הוא, שהרמ"א ס"ל דחליטן צהינח ושכחו ושציב כאצידה ונעשה שומר אצידה, והי"א צש"ך ס"ל דכל שהוא משומר קצת לא חליטן שהוא שכחו, וממילא יכול להניחו במקום שהניחו שם הצעלים מדעת (נח"מ).** **י** (פח) **הרי זה לא יגע בו - דאמרינן דמדעת הטמינס שם (סמ"ט).** (פו) **אבידה מדעת היא - עי' מה שכתבתי סוף סימן רס"א ס"ד (ע"ו).** (פז) **הרי היא של מוצאה - ויש חולקים שבאצידה מדעת, אף על פי שאינו חייב לטפל צה, מ"מ אין ליטלה לעלמו, וכמ"ש צקימן שאחר זה סעיף ד' ועי"ש סק"ת, וקשה על הרמ"א**

ציון המשפט: פ רצנו ירוסח נתיב כ' ח"א. ו צ"מ לב ע"א, רמז"ס גז"ל פט"ו ה"ה. ז רל"ש צ"מ פ"ב סי' כ"ו. ח צ"מ כה ע"ב, רמז"ס גז"ל פי"א הי"א. ט טור. י טור.

חייב להחזיר (ו). ואם חשש שמא יהרגנה העכו"ם כשימצאנה, מפני שהפסידה הכרב, הרי זה אבידה, ונוטל ומכריז: והוא הדין במקום שפורעין קנס מזהמות שרועין נשדות אחרים: ג ימצא פרה ברשות הרבים: אם עומדת ברשות הרבים (ז), חייב להחזירה. היתה רועה בעשבים, או שהיתה ברפת שאינה משתמרת ואינה מאבדת, לא יגע בה, שאין זו אבידה: הגה: יוש אומרים שאם הרפת מוח למחוס, חייב להחזירה. מיהו נראה לי דהכל לפי הענין, ואף הסבירא הראשונה מודה אם הוא צענין שאינה משומרת: ד המאבד ממונו לדעת אין נזקקין לו: כיצד, הניח פרתו ברפת שאין לה דלת, ולא קשרה, והלך לו. פ יוש אומרים דרפת לא מקרי אצידה מדעת, ומייב להחזירה. השליך כיסו ברשות הרבים והלך לו [א], הרי זה איבד ממונו לדעתו, ואע"פ שאסור לרואה דבר זה ליטול לעצמו (ח), אינו זקוק להחזירו [ב]. שנאמר אשר תאבד (דברים ב ג), פרט למאבד לדעתו: יוש אומרים לאצידה מדעת הוא הפקר, וכל הקודם זכה (ט):

מאיר המשפט

שאינו המוצא חייב להחזירו לו או להכריזו, ורמ"א סובר דדברים הללו קראו הגמרא אצידה מדעת, משום דהו"ל כאלו הפקירן, וכל הקודם יטולן זכה בהן (סמ"ט). (ט) וי"א דאבידה מדעת הוא בו' - וכן עיקר, דכל אצידה מדעת הוא הפקר (ש"ך), וי"א לאצידה מדעת אינו הפקר, אמנם המוצא אינו שומר עליו, לאצידה מדעת אינו מחויב בהשגה הרי הוא כמנוח בקרקע (קל"ה וע"ז), ונקנית ציאוש אחרי שהגיע לידו, נתן לתינוקת מטצע לשחוק בה אליצא דכ"ע לא הוא הפקר, ולא קאמר לאצידה מדעת הוא הפקר אלא צמניח במקום שאינו משתמר (קל"ה ח), וי"א לאצידה מדעת שם אצידה עליו וצעינן יאוש, ומשו"ה צאשפה העשויה לפנות (נעיל סי' ר"ס סי"א) הפקר גמור הוא, דיאוש גמור איכא, דהא מי שימצאו ודאי לא יכריזו, לאצידה מדעת אין צריך להכריז כמ"ש הסמ"ע סק"ח, דכל שאין

משום "הכיסה נתחייב צה" (רע"ה). (ו) ש"ך גוי אין צריך להחזיר - אם היתה רצה צין הכרמים, שאז יש לחשוש שמתקלקלות רגליה דרך ריחמה בקונים וצשרשי אילנות דמזוייס צכרס, דצוה גם צשל גוי חייב להחזיר משום אצידת צהמת ישראל (סמ"ט). ג (ז) אם עומדת ברשות הרבים בו' - דכיון שהיא עומדת ברשות הרבים, נראה שהיא מותעה, וצולאי צצרח משס (סמ"ט). ג (ח) ואף ע"פ שאסור לרואה דבר זה בו' - נראה דדוקא נקט רואה דבר זה, שרואה שהשליכו צדיים, אבל אם מצא כיס מונח ברשות הרבים חייב להחזיר, כיון דיש צו סימן אימר דנפל מצעליו ולא נתייאש ממנו, אם לא צצמקוס דרוצ גויס וכדלעיל צצקימן כנ"ט סעיף ג'. והטעם דאסור לרואה ליטול לעצמו, דאף אם זה אינו חושש לשמור ממנו, מ"מ מה להן לאחרים לקחתו, ולא קראו אצידה מדעת, אלא לענין

ביאור המשפט

מכל מקום מקפיד עליו א"כ עכ"פ כאן דלא חזינן שאינו מקפיד עליו רק מכח דלא שמרו ומניח כיסו בר"ה אבל עכ"פ מכל מקום ספק הוא ולכך אסור להחזיק בו ואינו חייב להחזיר מספק זה, ואם הוא דבר שאין בו סימן ידע דכל שימצא אותו אדם שלא ידע מי הבעל הבית אינו חייב להחזיר ולא יכריז וא"כ ממילא הוא יאוש גמור (שו"מ מג"ח ב סי' קנט).

[א] ואפי' אינו מקום הראוי ליאוש (אבני"מ סי' ל סקי"ב). [ב] אבידה מדעת הוה כמו דבר שאין הבעלים מקפידים עליו דדעת הרמב"ם והובא בטור וש"ע אה"ע סימן כ"ח סעיף י"ז דאם קדשה בדבר שאין בעל הבית מקפיד עליו דלא הוה רק ספק קידושין ודעת הפרישה שם דהספק הוא שמא שוה פרוטה במקום אחר וכ"כ בשו"ת תשב"ץ ח"ג סימן כ"ג ודעת הב"ח והט"ז והב"ש דהספק הוא שמא

סימן רסב - על איזה דבר חייב להכריז ואיזה דבר הוא של מוצאנו.

ובו כ"א סעיפים:

ציון המשפט:
 א צ"מ כו ע"א. ב
 רמב"ם גו"ל פי"ג
 ה"א. ג צ"מ כו ע"ב
 ד צ"י.

א לכל אבידה שאינה שוה פרוטה, בשעת אבידה ובשעת מציאה (א), אינו חייב להכריז עליה. אפילו היתה שוה פרוטה בשעת אבידה והוזלה. או שלא היתה שוה פרוטה בשעת אבידה, והוקרה אינו חייב^[א]. יאבל אם היתה שוה פרוטה בשעת אבידה ובשעת מציאה, אפילו הוזלה

באמצע, חייב. וכן אפילו הוזלה אחר מציאה חייב להכריז (ב): **ב** יאפילו אבידה ששוה הרבה, אם היא של שותפים הרבה, שאין מגיע לכל אחד שוה פרוטה, אינו חייב להחזירה. במה דברים אמורים, שידוע שהם שותפים בה (ג). אבל בסתם, שראה חפץ או מטבע שנפל משלשה, ואינו שוה אלא שתי פרוטות, חייב להחזיר. דשמוא שותפים הם בו (ד), ואחד מהם מחל חלקו לחבירו, והרי יש בו שוה שתי פרוטות לשנים. וואם אחר כך נודע, שלא מחלו אחד לחבירו, הרי הוא שלו, אפילו בא לידו קודם

מאיר המשפט

שם אבידה בשעת אבידה, ושם מציאה עליה בשעת מציאתה, ואין נחשב בשם אבידה ומציאה צפומת משה פרוטה, דלאו כלום הוא (סמ"ט)^[א]. (ב) הוזלה אחר המציאה - כלומר, ולא תימא כיון דבשעת הכרזה והחזרה אינה שוה פרוטה, לא יהא מוטל עליו להכריז, קמ"ל, כיון דחל עליו החיוב בשעת מציאה, תו לא פקע אף שהוזלה (סמ"ט). **א** (ג) שידוע שהן שותפין בה - פירוש, שעדיין שותפין בה (סמ"ט). (ד) דשמוא שותפין הן בו - אבל אם נאמר דלא היו שותפין בו, אפילו שוה הרבה מראש נפשו, שיאמר האובדה, הרי אמרתי להולכין עמי כמה פעמים, דבר זה אצדתי, ולא אהדרו לי, ודאי דעתם לגזולו, ואין צידי לתובעם, דכל אחד יאמר, אני לא מצאתיה, שמה השלישי שהלך איתנו מצאו. משא"כ כשהן שותפין, דאין האובד מוסד לשותפין שדעתם לגזולו, אלא שמהסין צידן לנערו זמן מה, ואינו מראש מצדיקתו. וכן כשהן רק שנים, דאינו מראש מצדיקתו, דאף אם יכפרנו זה שהלך איתו, ורובה ישיבע שלא מצאו, סובר האובד, היום או מחר תפוש גם אני משלו ואחזיק בו, תחת זה שמחזיק הוא מצדיקתי (סמ"ט), עי' בסמ"ע נס"י ע"ה סקמ"ט (ע"ז ורע"ה).

המונח נריך להכריז מראש נפשיה בעל האבידה, א"כ ה"נ כיון שבאבידה מדעת אין נריך המונח להכריז, צדאי הבעל אבידה מראש נפשיה ושפיר הוה הפקר גמור. משא"כ צהשליך כיסו צרשות הרבים, שיש צו סימן, דליכא יאוש, דאף שכ"ע לא ידעי הא דלא יגע, וחשב שצדאי יטלנו אדם, מ"מ לא מראש נפשיה, כיון דדבר שיש צו סימן הוא, מי שלא ראה שהיא אבידה מדעת, יכריז, ומי שראה יודע של מי הוא. א"כ נהי שא"צ להכריז באבידה מדעת, מ"מ כשיודע של מי הוא, ודאי יחזיר לו, דמהיכי תיתי לא יחזיר לו כיון שאסור להשתמש בו. ועוד, דלא מראש נפשיה שחשב חולי ימצאו אחר, שלא ראה, ויכריז. ואפשר דגם לפי השו"ע, דאחר שנטלו, א"צ להחזיר דליכא יאוש. אבל בקטן דליכא יאוש, דהא אפילו ממון של קטן יש בו גול מפני דרכי שלום, וגם צד הקטן חשיב כמשומר קצת, כי הקטן חשיב קצת שומר, וקרי ליה אבידה מדעת לענין זה, שהנוטל ממנו א"צ לשומרו, [שהרי אינו נריך לעשות] יותר מהבעלים, דמה שחשיב אינו משומר במקצת, אבידה מדעת הוא (נח"מ). **ד** (א) בשעת אבידה ובשעת מציאה בו' - דנעינן שיהא עליה

ביאור המשפט

[א] עי' לעיל ##'%% הערה 7, וצ"ע אם לשים אותו כאן. [ב] עי' פ"ת סי' שנט ס"א.

ציון המשפט: שונדע (ה). יואם היה שוה פחות מב' פרוטות, הרי הוא שלו. דלא חיישינן דילמא שנים מחלו לאחד: ג יאין המוצא מציאה חייב להכריז, אלא בדבר שיש בו סימן בגופו¹, או שראוי ליתן סימן במקומו (ו), או ספקשריו, או במנינו, או במדתו, או במשקלו. אבל אם אין בו שום סימן אפילו במקומו, כגון שניכר שלא הונח שם בכוונה, אלא דרך נפילה בא שם. אם הוא דבר שיש לתלות שבעליו הרגישו בו מיד כשנפל ממנו, או מחמת כובדו (ז), או מחמת חשיבותו, ותמיד היה ממשמש בו ומרגיש כשנופל, הרי הוא של מוצאו. שהרי נתייאש מיד כשידע שנפל, כיון שאין בו סימן. ובא לידו בהיתר, כיון שנתייאשו בעליו². ואם לא, צריך להחזיר, אע"פ שנתייאש אחר כך, כיון שבא לידו קודם יאוש (ח) (ט):

ה מגיד משנה גז"ל
פ"ד ה"ח נ"ס
הרשב"א. ו ז"מ כ"א
ע"א. ז ז"מ כ"ב ע"ב.
ס ז"מ כ"ג ע"ב. פ
טור. י ז"מ כ"א ע"ב.

מאיר המשפט

היה מילאס ממנו מיד, מ"מ השתא דלא ידע האובד, בשעה שבא ליד המוצא, כריך להשיבו לצעלים (ס"ט), וחזרו כידו וזה דלא קניא ליה אס בא סס קודם יאוש, ועי' לקמן סי' רס"ח ס"ג (ש"ך)¹, ודוקא כשבא לזכות מחמת חזר, כגון שמלאו אחר, וטען בעל החזר, שהוא זכה צו מקודם ע"י חזירו, וכיון דבא לקנות מחמת חזירו ולומר שחזירו הוא כידו, וא"כ הרי בא לחזירו שהוא כידו קודם יאוש, דלא קנה. אבל כשאומר לא ניחא לי צקנין וצשליחות החזר, ורצוני לקנות בהגזנה דוקא, ודאי דאין חזירו קונה לו, דלא עדיף מזיכה ע"י אחר וזו כששמע דאינו זוכה, וממילא זוכה בהגזנה כשמגזיה אחר יאוש (נ"ה"מ). (ט) שם - כל

(ה) אפי"ו בא לידו קודם שונדע - דלא צדיעתו תליא מילתא, כיון דעכ"פ אין סס אצדה עליה דאין לאחד צו שוה פרוטה (ס"ט). ב (ו) סימן במקומו - ויכריז אצדה פלונית מלאתה, וזה יבוא ויאמר, צמקוס פלוני מלאתה, כי סס הנחתיו (ס"ט). (ז) או מחמת כובדו - פירוט, והיה נושא על גבו או כטיפו, ואחר שנפל ממנו הוקל המשא מעליו, ואף שדאי לא הרגישו מיד בשעת נפילה, דא"כ היה מגזיהו מיד, מ"מ מסתמא הרגיש הנפילה סמוך לנפילתו, קודם שמלאו זה והגזיהו (ס"ט). (ח) כיון שבא לידו קודם יאוש - והוא שקראו חז"ל (ז"מ כ"א ע"ב) יאוש שלא מדעת, דלא הוי יאוש, ור"ל אף דאס היה יודע מנפילתו

ביאור המשפט

בישיבה שאם לא בא בעל האבידה בזמן מסויים שאז האבידה תהיה להישיבה או למוצאה, וצריכים להודיע ולפרסם התקנה לכל בני הישיבה כדי שיחול. וכשידוע ודאי או אף בספק שהמאבד היה איש מבחוץ שלא שייך שידע התקנה, אין מועילה התקנה, אך מסתמא אין להסתפק שמא היה איש כזה שהולכין בתר רוב (אג"מ ח"מ ח"ב סי' מה) [עי' חוות יאיר הובא לקמן שצו ס"א ברע"א]. ועיינן מחנ"א (הלי' קנין חצר סי' ה): מי שנפלו מעות בביתו של חברו ומצאם חבירו אחר שנתייאשו הבעלים, אם המעות נמצאים במקום שבעל החצר עתיד למצאם, והוא חצר המשתמרת, אז הוה כמו כל באיסורא אתא לידיה, אבל אם זה במקום שאין עתיד לימצא, חצירו לא קנה ליה ולא הוי חצירו כידו ואם כאשר אכן כן מצא אותם הבעלים נתייאשו, הרי אלו שלו.

[ג] עי' להלן סי' רסז סעי' ד - ח מהו סימן בגוף. [ד] עי' לעיל ##%% הערה 93. [ה] עי' רע"א (כ"מ כו ע"ב) למ"ד בחצר שייך באיסורא אתי לידיה, אמאי לא נימא, דעד היאוש לא רצה דלקני ליה חצירו, דאין לו זכות בזה. ואחר יאוש יתחיל קנין חצירו, כמו דאמרין בעלמא דהתיירא ניחא ליה דיקנה. דאיסורא לא ניחא ליה דיקנה. וצ"ל כיון דהחיוב מוטל עליו להגביה האבידה וליטול מדין השבה, וא"כ בע"כ צריך להתרצות שיזכה לו חצירו, שיהיה בידו חיוב השבה. ואולם לכאורה כ"ז (בדבר שיש בו סימן) אבל בדבר שאין בו סימן לכאורה ל"ש כן. דבפשיטות נראה דבמוצא דבר שאין בו סימן אף בעוד דלא ידעו הבעלים דנפל וליכא יאוש, מ"מ אין עליו חיוב ליטלו, כיון דאלו ידעו הבעלים היו מתייאשים, אין עליו חיוב השבת אבידה. והנה טוב לתקן לגבי אבידה שנמצא

ציון המשפט:
 יא ב"מ כו ע"א. יב
 טור ס"ג. יג ב"מ כג
 ע"א, רא"ש ב"מ פ"ג
 ס"ג. יד ב"מ כג
 ע"ב. טו מהר"ק
 שו"ת ג. טז ב"מ כה
 ע"א.

ד' יראה אבידה שנפלה משנים, או משלשה (י), צריך להחזיר אפילו אין בו סימן (יא). שאם ראה ממני מהם נפל, יחזירנו לו. ואם לא ראה ממני מהם נפל, אם יש בו סימן, יכריז ביניהם. ואם אין בו סימן, יהא בידו עד שיבא אליהו (יב): "יודוקא שזיה שמי פרוטות, כמו שנתבאר ס"ב. ה' ימצא דבר שנתייאשו הבעלים ממנו (יג), כגון שאמרו וי לחסרון כים^[א], אפילו יש בו סימן, הוא של מוצאו. "וכן המוצא דבר שמוכיה בו שיש זמן רב שנאבד מבעליו (יד), ונתייאשו הבעלים, הוא של מוצאו, אפילו יש סימן בגופו או במקומו: הגה: "והא דלמרינן דכשארמר וי לחסרון כים הוי יאוש, היינו באצידה וכיוצא בזה. אבל מי שיש לו חוב אלל עכו"ם, שמסתמא אינו יאוש, אע"פ שאמר וי לחסרון כים, לא הוי יאוש (טו). דהואיל שכל חוב הוי ספק אי משתלם אי לא, מספיקא אמר כן ולא גמר ומייאש: ו' מ"לפיכך: המוצא מעות

מאיר המשפט

ואינו חייב להחזיר, כל זמן שלא נתברר של מי הוא, לא אמרינן יהא מונח, שאני הכא כיון שנפל מצ' או מג', יש לומר דלינו מתייאש לעולם וחושב לעולם שהוא אללס ויחזירו לו (ש"ך). ד' (יג) דבר שנתייאשו הבעלים - והנה הא דיאוש קונה, נראה דלא יא' ע"י יאוש מרשות בעלים עד דלתי ליד זוכה, ואם כלה היאוש קודם דלתי ליד הזוכה, א"ל לחזור ולזכות בו שונה מהפקר דהוי הפקר אף על גב דלא אחי לרשות זוכה, ואפילו הוא צעמנו צריך לחזור ולזכות בו^[א] (יב"ח"מ). (יד) שיש זמן רב שנאבד בו - דקדק לומר שנאבד, שאז מסתמא מייאש ממנו, לאפוקי אי מצאו צמקוס המסתמר או טמון באשפה או בחור, דליכא למימר דדך הינוח או מטמון צא שמה וכמ"ש צמיתן ר"ס סעיף א', ט', י"א (סמ"ט). (טו) אצ"ל עכו"ם - ע"י לעיל ס' נח ס"א [דה"ה חוב אללס יהודי]^[ב] (רע"א).

זמן שהוא צמק אס ידעו הבעלים מהנפילה הרי זה אסור (ט"ז)^[א]. ג' (י) שנפלה משנים או משלשה בו' - ובשנים צין הן שותפין צין אינן שותפין אינו מייאש, ומשלשה דוקא כשהן שותפין אינם מתייאשים, ולכתחילה צריך להכריז שמה שותפין הן בו, אבל כשנדע שאין שותפין, או אין בו אלל שזה פרוטה, אין צריך להחזיר, דמסתמא שייס לא מחלו לאחד כדלעיל צמקיף צ' (סמ"ט), אבל כשנדע שאין שותפין בו, או שהם מודים שאינם שותפין, וכל אי אומר שלי הוא, הרי הוא של מוצאו, או שאין בו אלל פרוטה ומתנה, כיון שאינו צ' פרוטות שלמים הרי הוא של מוצאו (ש"ך). (יא) אפי"ו אין בו סימן - דלינו מייאש נפשו ממנו, דקוצר דההולכין איתו מצאו, והן ידעי שממנו נפל (סמ"ט). (יב) עד שיבא אליהו - אף על גב דלעיל ס' ר"ס ס"ט כתבתי דס"ל להמחזר ביאוש שלא מדעת זכה בו

ביאור המשפט

שומר שכר (ע"י ס' ע"ב ס"ב), או אין יאוש, ע"כ - משמע שיאוש שומר הוה יאוש להחזיר לקחתו. וע"י מהרי"ל דיסקין (קונטרס הפסקים אות קפ"ט) שהסתפק בדבר. [ז] ע"י לעיל #%% הערה 9. [ח] וכן כתב הקצה"ח (ס' תו סק"ב) כדברי הנתה"מ, וע"י לקמן ס' רסד סק"י. וכל דברי הנתה"מ היינו דוקא אם הבעלים שם ורואין שכלה היאוש, משא"כ היכא שהבעלים סוברין שעדיין יש להתייאש ממנו, הוי שפיר עדיין הפקר דעוד נמשך היאוש (בית יצחק י"ד ח"א ס' קנז). [ט] ע"י קצה"ח לעיל ס' קסג סק"א.

[א] ע"י רמב"ן פסחים ד ע"ב: משל [ל]ממון אבדה כיון שנתייאש ממנו בלבו יצא מרשותו וכל הזוכה בו קנאו. וע"י סתם גניבה יאוש בעלים וכו', אם כן ל"ד דאמר בפה אלא מספיק דאמר בלבו. וע"י נתה"מ לעיל ס' קה סק"ב שעכו"ם אינו קונה אבידה של ישראל ביאוש. אמנם ע"י שו"ת מהרש"ם ח"ד ס' ט: דבעכו"ם דל"ש חיוב השבה ויאוש לבד קונה. ע"י דברי משפט (רס סק"א) ראובן נאבד לו דבר, ושמעון מצאו, ואחר כך שמעון אבדו, אז אם שומר אבידה הוא ש"ח אז יש יאוש שומר והוה של מוצא השני, ואם הוא

ציון המשפט:
 ז שס כג ע"ג. יס
 רש"י סס. יט ב"מ כח
 ע"ג. כ רמב"ם גז"ל
 פט"ו ה"ט. פא ב"מ
 כה ע"א. כג ב"מ כג
 ע"ג. כג רמב"ם
 גז"ל פט"ו ה"ט. כד
 שס ה"י. כה ב"מ כג
 ע"ג.

מפוזרים (פו) ו, ועיגולי דבילה, וככרות של נחתום (יו), ומחרוזות של דגים י שאין בהם סימן לא בקשרים ולא במנינים, וחתיות של בשר שאין בהם סימן, י ולשונות של ארגמן, וגזיו צמר שאינם צבועים, ואניצי פשתן, הרי אלו שלו. י שבכל אלו, מסתמא הרגישו הבעלים בנפילתם (יח), וכיון שאין בהם סימן, מתייאשו: ז ימצא פירות מפוזרים: אם דרך הנחה, לא יגע בהם. ואם דרך נפילה, הרי הם שלו (יט): ח ימצא ככרות של בעל הבית, וגזיו צמר הצבועים, י וחתיות בשר (כ) או דג שיש בהן סימן, וכן כל דבר שיש בו סימן, חייב להכריז: ט ימצא כריכות קטנות של שבלים ברשות הרבים (כא), הרי אלו שלו, שהרי אין בהם סימן (כב). י ואם מצאם ברשות היחיד: אם דרך נפילה, הרי אלו שלו (כג). ואם דרך הנחה, חייב להכריז. שאע"פ שאין בהם סימן, המקום הוא סימן. אבל אם מצא אלומות (כד), בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים, נוטל ומכריז: הנה: שמקומן סימן. י ומיהו במקום שהכל נותנין שם, כגון חציות ששפת הנהר, אינו

מאיר המשפט

(סמ"ט). ז (ב) וחתיות בשר כו' שיש בהם סימן כו' - פירוש, כשיש זה סימן, דלא כלל חתיכת בשר או דג יש זה סימן (סמ"ט). ח (כא) כריכות קטנות ש"ש שבלים ברשות הרבים - האי רשות הרבים לאו דוקא הוא, אלא כל שמאלו במקום הליכת בני אדם, רשות הרבים מיקרי (סמ"ט). (כב) שהרי אין בהם סימן - פירוש, לא מלד עמנו, שכולן שוות. ולא מלד מקומן, מפני שמתגלגלים ברגלי בני אדם, ואינו קומך על מקום הנחתו לצוא לומר במקום זה הנחתיהן, משא"כ בנמצאו ברשות היחיד, דקמך על מקום הנחתן (סמ"ט). (כג) אם הוא דרך נפילה - כגון שמאלו מפוזרים ונאלמע הסדה, ודרך הנחה הוא שמונחין יחד ומן הלד (סמ"ט). (כד) אלומות - הן כריכות גדולות, דאפילו

ה (פו) פייבך המוצא כו' - האי לפיכך קאי אמ"ש כסעיק ג', דאם הוא דבר שיש לתלות שזעליו הרגישו בו מיד כו' הרי הוא של מולאו, אזה כתב דמהאי טעמא מעות ואיך דקחשיב הן של מולאן (סמ"ט), אמנם אם ידע שנחסר לו הדינר, רק שלא ידע שנפל, אלא סבר שנתנו לפלוני, אז אין יאוש. וכן באופן שהיו לו הרבה דינרין צדיק ונאכד אחד מהן, כגון זה אין אדם מרגיש מיד עד שימנה המעות (ט"ו). (יז) ובי"ש - וככרות של נחתום, לפיכך של בעל הבית שאין אחד אופה כמו חצירו, יש לכל בעל הבית סימן בלחם אפיייתו (סמ"ט). (יח) מסתמא הרגישו הבעלים - ולא הוי יאוש שלא מדעת (נתי"מ). ו (יט) ואם דרך נפילה הן ש"ו - הני נמי מידי דמיכל הוא ושיצוי על האוכד למשמש זהו וידע מיד בנפילתן, דומה לעיגול דבילה הנ"ל כסעיק ו'

ביאור המשפט

השוק ואמר ג"כ כי אבד מטבע כזה, אבל לא ידע באיזה מקום. והאשה אומרת בכרי שאבדה במקום הזה. מאחר שהאשה הזאת יושבת שם עם דגים למכור, וזה האיש הוא מרובא דעלמא א"כ אף דרוב וקרוב הולכין אחר הרוב, מ"מ במקומו ממש, אמרינן כאן נמצא כאן היה. אמנם להוציא ממון לא סמכין על "כאן נמצא כאן היה", אבל באבידה דליכא חזקה ממון לשום אדם, אמרינן כאן נמצא כאן היה ונותנים לאשה (שו"ת מהר"ק ח"א סי' לח).

[א] אחד ראה אשה אחת עוברת סמוך לו, ותיכף אחר שעברה משם, מצא מטבע של כסף, אינו מחוייב לחקור מן האשה העוברת אם היא אבדה, כיון שלא נודע בבירור אם נפל מהאשה, אזלינן בתר רוב ואיננו מחוייב להחזירו. ואפילו להכריז אינו צריך מאחר ויש רוב [או רוב עכו"ם או רוב אנשים כבר שמשו בכיסם וידעו שנאבד להם] (שו"ת מהר"שם ח"ג סימן קנו). איש אחד מצא מטבע בשוק הרגים, ובאתה אשה אחת היושבת שם ואמרה כי ממנה נפל, ואיש אחד בא מן

ציון המשפט:
 כו טור גסס ר"י,
 מרדכי צ"מ סי'
 תכ"ה, חוס' צ"מ כג
 ע"צ ד"ה תצות. כו
 צ"מ כד ע"ב. כח
 רמב"ם גזו"ה פט"ז
 ה"ב. כט צ"מ כה
 ע"א, רמב"ם סס. ל
 טור.

סימן, שהכל פורקין שם^א!. המולח חציות של יין ושמן וכיוצא בזה, קודם שנפתחו האולרות, חייב להכריז, שיש צרישומן סימן (כה)^א!. לאחר שנפתחו האולרות, אין צרישומן סימן, ואין חייב להכריז. יודוקא אס כל החציות שוין, והן מלאים. אבל אס חסרים הם, יש סימן צמדה צמה שצנה: י^א המוצא צבורי פירות (כו), או פירות בכלי, או כלי כמות שהוא^א!, חייב להכריז: י^א המוצא מעות מפוזרים, הרי אלו שלו (כו). אפילו היו מקצת מטבעות זה על גב זה, הרי הם כמפוזרים. אבל אם מוצא צבור מעות, חייב להכריז (כה): יב^א מוצא שלשה מטבעות זה על גב זה, והם עשויים כמגדל (כט): ה^א: להיינו הרחצ למטה, והאמלעי רחצ מן העליון. או שהיו מונחים כסולם, דהיינו רוצו של אמלעי על גצי תחתון, ורוצו של עליון על גצי

מאיר המשפט

אחת לא לבעל הצית המוכר ולא להלוקח צסימן הרשימה (סמ"ט). ז (כו) צבורי פירות כו' - דאין דרך לרוס על פירות והוא מקומן סימן (סמ"ט). י (כו) מעות מפוזרות הרי הן ש"ו - ידע צנפילתן מיד כמ"ש צסעיק ו' (סמ"ט). (כה) צבור מעות כו' - דולאי הונחו שס, יש סימן צמנין וצמקוס שהונחו שס להמולחן אינו מזיזן ממקומן (סמ"ט). יא (כט) עשויים כמגדל - אס מלא ג' מטבעות מונחים זו ע"ג זו עשוין כמגדל, התחתון רחצ מהאמלעי והאמלעי רחצ מהעליון, שדאי כך הונחו שס, ויכריז מטבעות מלאחי זה יאמר ג' הן, וא"ש שיאמר שעשוין כמגדל, אבל שנים מונחים זה על זה צדק זה אין מזה ראייה וכמ"ש צסמוך סק"ל, דילמא איתרמי ונפלו כך, ויכריז מטבעות מלאחי והוא יאמר סימן מנין, ומפני שמיעוט רוצ שנים והרי גם הוא הכריז מטבעות מלאחי לשון רבים, משו"ה צשנים לא הוי סימן עד שיאמר ג' הן (סמ"ט), אין דרך להניח מעות ע"ג קרקע בלא כיס, ע"כ לא אמרינן דהוא דרך הנחה אפילו

צרות הרבים צמקוס הליכת בני אדם, אין דרך בני אדם לזוזן ממקומן (סמ"ט). (כה) שיש צרישומן סימן - פירוש, כל בעל הצית אף שיש לו למכור כמה חציות, לכולן יש רשימה אחת צמקוס מגופתן, אבל אין רשימת חציות של בעל הצית זה כמו רשימת חציות של בעל הצית אחר, משו"ה אס מלאו קודם שנפתחו האולרות למכור החציות, צריך להכריזו. ואס יצוא בעל הצית ויתן סימן רשימתו, מחזירו לו. ואין חוששין שמה מכרו ומהלוקח נפל והבעל הצית יודע סימן רשימתו, כיון דעדיין לא הגיע הזמן למכור. וכן אס יצוא אחד ויאמר אני לקחתי מפלוני זה שמלחת וסימן זה יש צו צרשימה, מאמינין לו, ולא אמרינן דמהמוכר נפל, דא"כ אין ידע הוא הסימן, ולא חיישינן נמי שמה הוא לקח חציות ממנו וחציתו צידו ומזה ידע סימן חצית של בעל הצית וגם אחר קנה מבעל הצית זה וממנו נפל זה רמאי הוא ואמר דמידו נפל, דכיון דלא הגיע זמן מכירת החציות לא חיישינן שמכר עוד לאחרים, משא"כ אחר שנפתחו האולרות דאיכא לניחש לשני החששות, לכך אין מחזירין

ביאור המשפט

אפילו לא שמעינן ליה דמייאש אמרינן דמסתמא מייאש כשיעור זוז שהוא שיעור שרגיל להתקלקל על ידי רגלי בני אדם, והדין הוא אם מצא אותו איש אחר קודם שנתקלקל או הדין דכשיעור זוז שרגיל להתקלקל הוא של מוצאו והמותר היא של בעל אבידה. [יג] שסתם כלי יש בו סימן (רש"י). [יד] ראובן ושמעון הלכו במדבר ולשניהם מטבעות,

[יא] עי' לעיל ל'##' % הערה 93. [יב] ועי' שו"ת בית יעקב (צווימיר) סימן קסו: מפורש בגמ' ב"מ כב ע"ב [דסימן העשוי לידרס] הוי סימן וצריך להחזיר וכו' וכן משמעות השו"ע רס"ב ס"ט, ומה שנראה לחדש בזה הוא באם מתקלקל החפץ גופא ע"י רגלי בני אדם, כגון שמתחילה היה שוה החפץ ד' זוזים וע"י הקלקול של רגלי בני אדם אינו שוה רק ג' זוזים אז

ציון המשפט: לא רש"י לצ רש"י. לג ב"מ מה ע"כ. לד רמב"ן סס. לה ב"מ כ"ו ע"כ. לו ב"מ כג ע"א, רמב"ם גז"א פט"ו הי"א. לו רש"ש ב"מ פ"ב סי' א. לו ב"מ כ"ג ע"כ. לט רש"ש ב"מ פ"ב סי' ה.

האמנעי (פ'). או שהיו אחד מכאן ואחד מכאן ואחד על גביהם, כדי שחס יכניס קיסם ציניהם ינטלו צנת אחת, חייב להכריז. היו עשויין כשיר (פ"א) (לפירוש: כאלעדה שהוא עגול) או כשורה, או כחוצה (לפירוש: כג' רגלי הקנקן, כל אחד כנגד אויר של שני) הרי זה ספק, ולא יטול: יג לבמה דברים אמורים שמחזירים מטבע, בסימנים שאמרנו (פ"ב). אבל אם אין בו סימנים הללו, אפילו אמר רשומה היא בחותם מלך פלוני, או אפילו אמר שמי כתוב עליה, אין מחזירין לו, מפני שמטבע ניתן להוצאה ושמה הוציאה ומאחר נפלו (פ"ג): ל"ו יש אומרים דנסק צמטצע הוא סימן: יד לראיה שנפל מטבע מחבירו בתוך החול או בתוך העפר, מותר לקחתו שודאי נתייאש. ואפילו ראהו שהביא כברה לכבור החול או העפר לחפשו, אין חוששין לו (פ"ד): מו למצא עיגול ובתוכו חרס, ככר ובתוכו מעות (פ"ה), ל"ו יש אומרים דסימן הבא מחליו לא הוא סימן (פ"ו). חתיכת צמר משונה בחיתוכו, דג נשך, וכן כל כיוצא באלו, הואיל יש בהם שינוי, חייב להכריז, שלא עשאהו בעליהן אלא לסימן. ל"א חתיכת צמר שאינו משונה בחיתוכו, הרי הוא שלו. שאפילו יכין זה ויאמר מהיך היא או מהנאור, אינו סימן: מו למצא מחטים וצינורות ומסמרים וכיוצא בהם, אם מצאם אחת אחת, הרי

מאיר המשפט

מספק (ע"ו). (פ') ורובו של ע"וין על גבי האמצעי - אצל מנא צ' אפילו עשויין כמגדל, או אפילו ג' ואין עשויין כמגדל אלא כולן מונחין זה על גב זה וכולן שוין צרוח, מקצתו של זה ע"ג זה ומקצתו של זה ע"ג הקרקע, הרי הן שלו (סמ"ט). (פ"א) בשיר - פירוש, כעגול, כזה ס, כחוצה הוא כלי שיש לו ג' רגלים, כזה ^ (סמ"ט). יב (פ"ב) בסימנין שאמרנו - נראה שיעקר הגירסא צסימן מנין או מקום, אצל אס אין סימן צמנין או צמקום (ע"ו). (פ"ג) ומאחר בפ"ה - איני יודע למה כתב רמ"א לשון ו"א צנסקד, דהא המחבר ס"ל נמי צנסקד דהוי סימן, לדוקא צמיד - דנעשה צשעה צנטצעה המטצע אין מועיל לסימן כיון צבאותו פעם נטצעו הרבה (ע"ו). יג (פ"ד) אין חוששין - שודאי נתייאש, ומה שכונר צחול אין כונתו

על זה הסלע, אלא שחושש אולי אמנא שלי או סלע אחר שנפל מאחרים (סמ"ט) [יד]. יד (פ"ה) ובתוכו מעות - כלומר דינו כדמסיק צסוף, דכתב על כולן יחד דחייב להכריז, ומפני שעל האינך אין פלוגתא אלא על אלו השנים, מפני שחרס הנמנא צתוך העיגול או ככר ובתוכו מעות ודאי לא הונחו סס צציוון אלא מעצמן נפלו סס, אלא ש"א צשעל הצית מרגיש אחר נפילתן צבאו שמה ויצא אחר ההכרה ויתן זה לסימן שהוא שלו, ומשו"ה קצע הרמ"א הגהתו כאן וכתב על אלו השנים ד"א דסימן כזה הבא מחליו ודאי לא הוא סימן (סמ"ט). (פ"ו) ויש אומרים דסימן בו' - כיון שאין יכר מצחון אמרינן דבעלים לא ידעו מזה אלא מעצמו נפל לשם, כיון שרגילות לצוא מחליו (ע"ו).

ביאור המשפט

ונפלו המטבעות לחול, וראובן חפש ומצא חלק, ושמעון תובע חצי, הדין עם ראובן, ואפילו אם המטבעות ניכרים שהם של שמעון, ואפילו אם שמעון חיפש, כיון שהחיפוש הוא על ספק או ימצא סלע שלו או של אחרים, לכן אמרינן דודאי נתייאש כוונתו של ים, והרי הוא מוצאו, ואפילו אם ראובן ושמעון היו שותפים במעות, הכל של ראובן (שו"ת שדה הארץ חו"מ יב).

אלו שלו. שנים שנים או יותר, חייב להכריז (פ"ז), שמנין סימן (פ"ח):
 יז "הלוקח פירות מחבירו, או ששגרם לו חבירו, ומצא בהם מעות: אם
 צרורים הם (פ"ט), חייב להכריז, שהקשר סימן (מ). ואם הם מפוזרים, הרי
 אלו שלו. במה דברים אמורים, בלוקח מהתגר, או מבעל הבית שלקחה

מהתגר. והוא הדין אם התגר עצמו מצאם (מא), אם שהו בידו (מב) כדי שיוכל לערבם
 עם פירותיו, מלאפילו יודע של מי הוא, לכזר נתייאשו ממנו הבעלים. אינל אס לקחס מבעל הבית
 שדש הפירות בעצמו, או על ידי עבדיו ושפחותיו הכנעניים (מג), חייב להחזיר¹⁵¹: יח ממצא
 חמור ואוכף עליו, הנותן סימן באוכף מחזירין לו גם החמור: יט ממצא כלי ולפניו
 פירות, הפירות שלו והכלי נוטל ומכריז, שאני אומר הכלי של אחד והפירות של אחר,
 והרי אין בהם סימן. ואם מראים הדברים שהם של אדם אחד (מד), חייב להכריז. כיצד,

מאיר המשפט

שקנאו מהתגר אף על פי שמסתמא כשקנה מהתגר
 כזר עזר זמן שהייה כדי שראוי לערצס בשלו, כדי
 ללמדנו דצקנה מבעל הבית אפילו שהה הרצה לריך
 להחזיר וכדמסיק (סמ"ט), וי"א שאין זה דיוק, משוס
 שהשו"ע נקט את לשון הש"ס (ש"ך). (מב) אם שהו
 בידו כז' - פירוש, ששהו בידו קודם שמלאן זה כדי כז',
 דבשעה שמלאן כזר נתייאש ממנו האובדו, דאס מלאן
 קודם ששהו בידו כל כך, אזי הוי יאוש שלא מדעת ולריך
 להחזיר כשיצוא בעל המעות ויתן סימן אפילו אחר זמן
 מרובה, ומשו"ה לריך להכריז עליהן או להחזירו מעצמו
 אס יודע של מי הן (סמ"ט), ויש חולקים דיאוש שלא
 מדעת לא שייך ללא דבצר שאין צו סימן דביש צו סימן
 לא מייאש כלל (ש"ך), וה"ה אס התגר עצמו מלאס אחר
 ששהה כדי למכור לאחרים ומתייאש בעל הבית משוס
 שסצר שכזר מכר התגר ואין הקונה יודע למי יחזור
 (ש"ך). (מג) עבדיו ושפחותיו הכנעניים - דמה
 שקנה עזד קנה רצו (סמ"ט). יח (מד) ואם
 מראים הדברים שהם של אדם אחד - י"א עד
 ד' אמות, וי"א עד אמה (קב"ה), וי"א להשיעור הוא
 כל שלפי האומד צשעה שנפל הכלי ומתפזר צאיזה
 ריחוק שיכול ליפול נקראין מקורצים, ואמרינן כן דווקא

זו (פ"ז) אחת אחת הרי אלו שלו שנים שנים
 כז' - ר"ל דאפילו מלא הרצה מהן כשהן מונחין הרצה
 אחת אחת, הוי דרך נפילה ואין צו סימן והן של מואלאן,
 אבל כשמלאן מונחין זוגות שנים שנים הו"ל סימן הינות,
 ואפילו לא מלא אלא שני זוגות הוי מניס סימן דיאמר
 ארבע מלאת והיו מונחות זוגות זוגות, וה"ה אס מלא
 ג' מונחים יחד וידוע שהונחו כאן חייב להכריז דאיכא
 סימן צמנין (סמ"ט). (פ"ח) שמנין סימן - דצריס אלו
 אינן מצויין אלא בני אדם, משו"ה כל שנושא אלא מאלו
 הדצריס יודע מניס, משא"כ מטבע (סמ"ט), וי"א
 דווקא שהס מקושרים יחד (נכה"מ), צמטנין כל
 שמואלאן זוגות זוגות הוי דרך הינות (ע"ז).
 זז (פ"ט) אם צרורים הם - פירוש, שצרוריס המעות
 ומונחים צפני עצמן (סמ"ט). (מ) שהקשר סימן -
 פירוש, כשהוא קשור צקשר משונה. וה"ה מנין המעות
 הוא סימן אפילו אינו קשור צקשר משונה, אלא כיון
 שעכ"פ לריך לומר שהיו המעות מונחים לצורים,
 דאל"כ אימר דרך נפילה צאו שס ונתייאשו הבעלים,
 משו"ה קאמר דאס צרוור צקשר משונה אפילו לית ליה
 סימן מנין לריך להכריזו (סמ"ט וש"ך). (מא) והוא
 הדין אם התגר עצמו כז' - והא דנקט צרישא

ביאור המשפט

שמכח הפחד שהייה לו החביא בכבוד ושכח ומכר בין
 החתיכות, אין כאן יאוש, אבל אם אין סימן הוא של
 מוצאו (אורחות משפטים כלל יא ס"ד בשם העטרת צבי).

[151] א' שקנה כמה חתיכות בד ומצא בא' מהם
 שמונח בין הקשרים כמה וכמה מטבעות, וחבע אותו
 המוכר ואמר שהוא שלו ואינו אומר סימן בהתנצלות

ציון המשפט:
 מ צ"מ כו ע"ב מא
 כ"י שס. מצ צ"מ כ"ז
 ע"א. מג צ"מ כ"ה
 ע"א. רמז"ס גז"א
 פט"ו הי"ג.

ציון המשפט:
מד רש"י טס. מה
רמב"ם גז"ל פט"ז
ה"ג. מו רמב"ם
גז"ל פי"ד הי"ב. מו
תוס' טס. רמב"ם
גז"ל פי"ד הי"ג. מט
תוס' טס. מט הגה"ת
אשרי צ"מ פ"ב סי' ה.
נ מגיד משנה גז"ל
פי"ד הי"ג. טס
הרמב"ן. נא הגהות
אשרי צ"מ פ"ב סי'
ה'.

היו אחורי הכלי לפני הפירות, הרי אלו שלו. היו פני הכלי לפני הפירות, חוששין שמא מן הכלי נשפכו. ואם היו אוגנים (פירוש: שפת הכלי כפולים לתוכו) לכלי, אע"פ שפניו כלפי הפירות, הרי אלו שלו, שאילו נשפכו מהכלי היה נשאר מהם בתוכו (מה) מפני האוגנים. היו מקצת הפירות צללי ומקצתם צרף, חייב להכריז: **ב** ממצא כים, ולפניו מעות מפוזרים, הרי אלו שלו. ואם מראים הדברים שהכים ומעות של אדם אחד, ומהכים נפלו, חייב להכריז: **בא** ממצא כלי מכלים שצורת כולם שוה: אם כלי חדש הוא (מו), הרי הוא שלו. ואם היה שטבעתו העין (מו), חייב להכריז. שאם יבא תלמיד חכם (מה) ויאמר אע"פ שאיני יכול ליתן בכלי זה סימן, יש לי בו טביעות עין, חייב להראותו לו. אם הכירו ואמר שלי הוא, מחזירין אותו. במה דברים אמורים, בתלמיד ותיק שאינו משנה בדיבורו כלל, אלא בדברי שלום, או במסכתא (מט) (פירוש: אם ישאלוהו על מסכתא אחת אם היא סדורה צידו, יענה לאו, דרך ענוה) או צפוריא (פירוש: אם ישאלוהו חזירו שכנת על מטה זו, יאמר לא, פן יראו זה קרי ויתגנה) או צאושפיאז. (פירוש: כדאמרינן צערנין מצרך רעהו צקול גדול וגו' קללה תחשב לו (משלי כו יד) שלא יספר ששצחו שקצלוהו צסצר פנים יפות, צין צני אדם שאינם מהוגנים, שלא יקפצו עליו ויכלו ממונו), מוכשהוא מקפיד על חלוקו להפכו, צענין שלא יראו התפירות המגונות: הגה: ידוקא אם מנאזו צמקוס שתלמידי חכמים מצויין, כגון צצית המדרש, צצל צלאו הכי אינו חייב להכריז. וכל תלמיד חכם הוא צחוקת שאינו משנה כי אם צצצרים הנזכרים לעיל, עד שיצא המוצא ראה שאינו נוהר (ג):

מאיר המשפט

צמסכת נדה ואמר צמקואות אני שונה, כדי שלא ישאלוהו צענין נדה, או שישן צמטה זו ואמר צו אני ישן שמא ימצא שם קרי, או שנתארח אלל שמעון ואמר אלל ראובן אני מתארח כדי שלא יטריח על זה שנתארח אללו, או שהציא שלום צין אדם לחצירו והוסיף וגרע כדי לחצבן זה לזה, וי"א ש"צמסכת" היינו שאם שאלוהו יש צדך מסכת פלוני סדורה צגירסא או לאו, אף על גב שסדורה היא לו יאמר לאו, ומדת ענוה היא. "צפוריא" שימשת מעטך, יאמר לאו, מדת צניעות הוא. "צאושפיאז" שאלוהו על אושפיאז אם קצלו צסצר פנים יפות, ואמר לאו מדה טובה היא, כדי שלא יקפצו צו צני אדם שאינן מהוגנין לצא תמיד עליו, ויכלו את ממונו, ויש נ"מ שלדעה הראשונה לית צהשינוי צד מנזה, אללא מותר לשנות צהן כי הן דרך ארך, לכך כתב צשלשתן "ואמר", משא"כ לפירוש הצ' דיש צהן צד מנזה צניעות וענוה (סמ"ט). (ג) וכל ת"ח הוא בחוקה בו' - צ"ע

כשבעל הצצידה אמר שהיו צכלי הפירות כאלו, והוא כעין סימן מקוס, וגם שפי הכלי כלפי הפירות, שאז נראין הדצרים כך כמו שאומר, אלל צשאר שתי אצידות סמוכין זה לזה, ודאי דלא אמרינן כן אפילו בעל הצצידה אומר כך, וכן אפילו צפירות צכלי והכלי כלפי הפירות ואין בעל הצצידה כאן רק היורשים, אין ראה מהכלי לפירות (נחה"מ). (מה) היה צשאר מהן בתוכו - צ"ע למא הרמ"א לא הציא שיש חולקים צזה, וסוצרים צצפירות אפילו אם לא נשאר כלום מצפנים חייב להכריז, ודוקא צפשתן לא (סמ"ט). **ב** (מו) אם כ"י חדש הוא בו' - שאז אין שייך צו טציעת עין אפילו לת"ת, כיון שעדיין לא היה רגיל צו (סמ"ט). (מו) שטבעתו העין - לשון טציעת עין (סמ"ט). (מה) חייב להכריז שאם יבוא ת"ח בו' - אף צמקוס שאין תלמידי חכמים יושצין, והרמ"א חולק (סמ"ט). (מט) או במסכתא בו' - כילד, היה עוסק

סימן רסג - המוצא אבירה שמתבייש להשיבה.

ובו ג' פעיפים:

ציון המשפט:

א ב"מ כ"ט ע"ב
רמב"ם גז"ח פ"ח
ה"י. ג ב"מ ל ע"ב
ג רמב"ם גז"ח פ"ח
ה"י. ד רמ"ש ב"מ
פ"ג ס' כה. ה ב"מ
ל' ע"ב ו רמב"ם
גז"ח פ"ח ה"י. ז
רמ"ש ב"מ פ"ג ס'
כה.

א מוצא שק או קופה: אם היה חכם או זקן מכובד^א שאין דרכו ליטול כלים אלו בידו, אינו חייב ליטפל בהם. וְאוּמַד דַּעְתּוֹ (א), אילו היו שלו, אם היה מחזירן לעצמו, כך חייב להחזיר של חבירו. ואם לא היה מוחל על כבודו אפילו היו שלו, כך בשל חבירו אינו חייב להחזיר: **ב** יהיה דרכו להחזיר כלים כאלו בשדה, ואין דרכו להחזירן בעיר, ומצאן בעיר, אינו חייב להחזיר. מצאם בשדה, חייב להחזיר עד שיגיעו לרשות הבעלים, ואע"פ שהרי נכנס בהם לעיר ואין דרכו בכך (ב): וְיֵשׁ אֲוֹמְרִים לֵאלֹהֵי יְחִזִּיר צַעִיר (ג), אלא יכניסה מן השדה לעיר ויניחנה. וְכֵן אִם מֵאֵל צַהֲמָה וְהִכִּישָׁה, נתחייב ליטפל זה ולהחזירה אע"פ שאינה לפי כבודו, שהרי התחיל צמנוה (ד): **ג** וההולך בדרך הטוב והישר, ועושה לפנים משורת הדין, מחזיר את האבירה בכל מקום, ואע"פ שאינה לפי כבודו: הגה: וְיֵשׁ מוֹלְקִין וְאוֹסְרִין לְהַחֲזִיר (ה) הואיל ואינו לפי כבודו, אלא אם רוצה ליכנס לפניו מן השורה, ישלם מכיסו!^ב

מאיר המשפט

להכניסן (סמ"ט). **א** (ב) ואף על פי שהרי נכנס בהם לעיר בו' - צעיר ללא איפסוט היא צמנוה (ב"מ ל' ע"ב), והמחזיר פסק צוה לחומרה והרמ"א לקולה (סמ"ט). (ג) ויש אומרים ד"א יחזיר בעיר - צעיר מחייבין ליה צהצעה משום ספק איסור, אבל כשצא לעיר כיון דהוא ספק ציון לא מחייבין מספק (פ"ח + רע"ה). (ד) שהרי התחיל במצוה בו' - דווקא צהצעה, ואם לא יגמרה ימשוך מההתחלה היזק לצעל הצעידה כיון שלמדה ליקך מרחוק, אבל צעיר צעיר דרכו ליטפל בה, אפילו התחיל זה מותר לחזור צו ולהניחה, מאחר דאין לצעל הצעידה היזק צהתחלת המנוה (סמ"ט), ע"ל סי' רס"א ס"צ"ד (ש"ד), ו"א דאין חילוק צין צהמה לכלים דכל שהתחיל אומרים לו גמור, ואפילו לא התחיל צדך השצה רק צדך מתעסק צעלמא (ע"י). **ב** (ה) ואופרין דהחזיר - אסור לזקן לזולל צכצוד תורתו כיון דלא

אם צמן הזה ג"כ יש לת"ח דין זה, מאחר שמלניו צצכמה דצרים אין נוהג צמן הזה דין ת"ח, לענין ליטרא דדהצא צו"ד סימן רמ"ג סעיף ז' ושל"ד סעיף מ"ו, ולענין היתר נדרים צחיד צו"ד ריש סימן רכ"ח^א, גם לענין לדון יחיד, ועי' לקמן רפ"ו ס"ב (סמ"ט), נראה כיון דאין כאן אפקועי ממונה משום אדם צצירור, יש לסמוך על זה שיש ת"ח צומה"ז, משו"ה כתצ רמ"א כאן סתמא (ע"י ורע"ה), ואין ספיקו של הסמ"ע מוציא מידי ודאי של רמ"א דכל ת"ח הוא צצוקת בו', והיכא דתפס צעל הצעידה ואית ליה מיגו ודאי לא מפקינן מיניה אפילו צעם הארץ [צאם מלאו זה קודם שידעו הצעלים שצאצד מהם], וכ"ש צת"ח דאפילו לכתחילה מותר לתפוס כי האי גוונא (ע"י לעיל סי' ד ד"ה ויכל לעשות) (פ"ח). **כא** (א) ואומד דעתו בו' - פירוש, אם היו מונחין צמקום שיש לחוש שיגנצו או יצדו לא היה צום צממת היזק והיה מטפל צהן

ביאור המשפט

לשלם, דאסור לאבד כלי חבירו אפילו לשלם, דחבול ישיב רשע (אולם המשפט). [ג] וכן לענין נדרים עי' סי' ר"ה [ד] עיי"ש שרק כאשר פניו כלפי השדה זו אבידה, אמנם אם פניו כלפי העיר אינה אבידה, ובזה לא התחיל במצוה.

[א] לפי השו"ע זקן לאו היינו חכם בדוקא, אלא גם מכובד בעלמא כל שאינו לפי כבודו פטור מלהשיב, אמנם לרמ"א היינו דווקא בתלמיד חכם (פרי יצחק ח"א סי' נב). [ב] דווקא כל זמן שלא נתחייב בה, אבל אם כבר נתחייב, אי אפשר לו להניחה אפילו רוצה

סימן רסד - אבידתו קודמת לכל אדם, אבידת רבו ואבידת אביו של מי קודמת.

ובו ח' סעיפים:

א מי שאבדה לו אבידה, ופגע באבידתו ובאבידת חבירו, אם יכול לחזור את שתיהן חייב להחזירם. יזאם לא, יחזיר את שלו, שאבידתו קודמת אפילו לאבידת אביו ורבו, כדררשינן מאפס לא יהיה בכך אביון (א) (דברים טו ד). ואעפ"כ יש לו לאדם ליכנס לפנים משורת הדין ולא לדקדק ולומר שלי קודם (ב), אם לא בהפסד מוכח. ואם תמיד מדקדק, פורק ממנו עול גמילות חסדים, וסוף שיצטרך לבריות: **ב** יפגע באבידת אביו ובאבידת רבו, אם היה אביו שקול כנגד רבו, של אביו קודמת. ואם לאו, של רבו קודמת (ג). והוא שיהיה רבו מובהק, שרוב חכמתו של תורה למד ממנו^[א]: יועצי"ד סימן רמז סל"ד (ד): **ג** הניח אבידתו, והחזיר אבידת חבירו, אין לו אלא שכר הראוי לו. כיצד, ישמך נהר

ציון המשפט:
א רמב"ם גז"א פי"ג ה"א. ב ב"מ לג ע"א, רש"י שם. ג ב"מ שם. ד ספר חסידים סי' תקפ"ה. ה רמב"ם גז"א פי"ג ה"ג. ו ב"ק קט"ו ע"ב.

מאיר המשפט

אדם למנוח לו נד היתר ולומר, אני קודם לילך ולטרות על שלי, פן אפסיד חוצי או אחצטל ע"י השגה זו מעסק פלוני שיהיה לי מזה ריוח ממון, משו"ה קאמר דזה לא יעשה אם לא בהפסד המוכח והצדוק (סמ"ט). **א** (ג) ש"ר רבו קודמת - שאצו הצאו לעולם הזה ורבו^[א] לעולם הבא (סמ"ט). (ד) ועיין ביו"ד בו' - פירוש, שם כתב די"א דהיינו דוקא צרבו שלמד עמו נחמס^[א], אבל אם אצו שוכר לו רבו שמלמדו, אצו קודם לכל דבר, וכן עיקר^[ב] (סמ"ט), ה"ה אדם אחר שאינו אצו כשמשכיר לו מלמד, אצדת הנותן שכר קודם לאצדת רבו (פ"ד).

חייבתו התורה צוה (סמ"ט), עמ"ש צגליון לעיל סי' כ"ח ס"ה [איתא צשו"ע שם: ת"ח שידוע עדות לישראל, ומצעו שיעיד לפני ב"ד קטן ממנו, אם הוא עדות ממון, אינו חייב לילך להעיד (אלא אם שולחן אלו, ומעיד), וז"ל צגליון: אם רוצה למחול ולמנוח ספיר דמי, דתלמיד חכם שמחל על כבודו מחול^[א] (רע"א). **ג** (א) מאפס לא יהיה בכך אביון - דדרשינן כאלו הוא אומר קוהר מן העניות. ומטעם זה לאו דוקא אצדתו קודמת קאמר, אלא כל הפסד ממון או ציטול מלאכה שלו מחמת השגה זו, שלו קודם (סמ"ט). (ב) ופ"א לדקדק ופ"א ש"י קודם - פירוש, מפני דכלל דבר הלכת ממון חצירו יכול

ביאור המשפט

שבין ישראל למקום, כ"ש מצוה שהזמן גרמא אין בו משום ביזוי כבוד זקנה ותורה. וכל הנוהג קלות בעצמו לצורך גבוה ומצות ה' אף שאינה מצות עשה ממש רק גמילות חסד שילפינן מוהלכת בדרכיו הרי זה משובח ותבא עליו ברכה. (פ"ת יו"ד רמז סק"ד). [א] יש לדקדק שלשון הגמ' היא שרבו מביאו (לשון הוה) לעולם הבא. [ב] ע"י שם בש"ך: אבל אינו מובהק אביו קודם אפילו אינו חכם כלל. ואם אפשר להחזיר את שניהם חייב להחזיר את שניהם. [ג] אמנם עיי"ש ברע"א: סברא נכונה היא אלא שלא חילקו הפוסקים.

[ה] ע"י יו"ד רמב ס"ל: דהיינו שרוב חכמתו ממנו, אם מקרא מקרא אם משנה משנה אם גמרא גמרא: הגה ובימים אלו עיקר הרבנות אינו תלוי במי שלמדו הפלפול וחילוקים שנוהגים בהם בזמן הזה, רק במי שלמדו פסק ההלכה והעיון והעמידו על האמת והיחוסר. [ו] ת"ח היודע לנגן בכמה מיני כלי זמר הרשות בידו לנגן בכנור לפני חתן וכלה ואין איסור לבזות את עצמו מפני כבוד תורתו ואין יכול למחול על בזיונו [כשיטת הרמ"א כאן]. ואפילו מצוה עבד אחרי שהכל יודעים שאין לו שכר בעמלו ושהוא עושה לש"ש, דבמצות

ציון המשפט:
 ז כ"י ז"ק מ"ב ע"א
 מדפי הר"ף.
 ס רל"ט ז"מ פ"ב סי'
 כ. ע ז"ק קטו ע"א.
 י במדכ"י ז"ק סי'
 קס"ו, תשובת מהר"ם
 ודלא כמהר"ם
 פאדוואה סימן סג.

חמורו וחמור חברו (ה) [1], שלו שוה מנה (ו), ושל חברו ק"ק, הניח שלו והציל של חברו, אין לו אלא שכר הראוי לו (ז). ואם אמר לו אציל את שלך ואתה נותן דמי שלי, או שהתנה כן בפני בית דין (ח), חייב ליתן לו דמי שלו. ואע"פ שעלה חמורו מאיליו, זכה במה שהתנה עמו (ט): הגה: מיהו הוא הפקר (י) וכל הקודם צו זכה. פואס אין הצעלים שס, אע"פ שלא התנה כאילו התנה דמי. ועיין לקמן סימן רסה: ד ירד להציל ולא הציל, אין לו אלא שכרו הראוי לו: הגה: ידוקא שהתנה עם הצעלים (יא), [1] אבל לא התנה עם הצעלים

מאיר המשפט

טעירתם הלכת חמורו של חצירו מהמים היא קשה כהלכת חמורו (סמ"ט). (ח) או שהתנה כן בו - פירוש, אפילו אם היה שם חצירו ולא התנה עמו, כיון שהיו שם ג' שנקראין צית דין והתנה עמהן, חייב (סמ"ט), וי"א דווקא שאין הצעלים שם, מ"מ אם יש שם ז"ד צריך תנאי צפניהם, דאם לא התנה לא, ודלא כסמ"ט (ע"ז). (ט) זכה במה שהתנה עמו - דמשעה שירד להציל את של חצירו ונתייחס משלו נחייב לו חצירו כפי תנאו שהתנה עמו, ומשמאל רחימו עליה שעלה חמורו מאליו (סמ"ט). (י) ביהו הוא הפקר - דהא נתייחס ממנו צעעה שירד להציל את של חצירו (סמ"ט), וי"א שאינו הפקר (ש"ך), ועי' לעיל סי' רס"ב סק"ג דלא הוה הפקר. ואפשר דמיירי כשקדם וזכה קודם שנתודע להצעלים שעלה מאליו [1] (נחה"מ). ג (יא) ודוקא שהתנה עם הבעלים - ר"ל תנאי הנ"ל סעיף ג' שיתן לו דמי חמורו. ונראה דאפילו לא התנה בצירוף אלא התנה סתמא, חייב ליתן לו לפחות שכרו הראוי, ולא דמי כל חמור שנפסק לו ע"י טעירתם הלכת חמורו של חצירו [1] (סמ"ט). וי"א דכשהתנה, או אף אם לא הציל מ"מ כיון שגילה דעתו שרצה לשכור מצילין, הרי הרויח צמה שהלך זה, שלא היה צריך ליתן שכר למצילין אחרים, משום הכי צריך ליתן לו שכרו,

ב (ה) שטף נהר - והיינו דוקא ציכול חצירו להציל ע"י הדחק, דבאין יכול להציל כלל מהפקירה קא זכי (ש"ך ע"ז נחה"מ), וגם דוקא כשהוא צאופן שצאם לא הציל היה צרי הזיקא, אבל בלא"ה אפילו שכרו אין לו כשאר מצרית ארי [1] (נחה"מ). (ו) ש"ו שוה מנה - הוא הדין אם היה שוה ג"כ מאתים, אלא אורחא דמילתא נקט, דמשום דחמור חצירו עדיף טפי, סבר אמיח שלי וחצירי ישלם לי עבור הלכת חמור שלו, טפי משוויו חמור שלי (סמ"ט). (ז) א"א שכר הראוי לו - פירוש, כמו שהיה נוטל אחר לטרות טערתא כזו ולהציל חמור כזה מהמים, ושכר כזה עכ"פ יטול ואין צו משום דמי השבת אצידה, דלא גרע זה ממי שיש לו מלאכה דאינו חייב להניח מלאכה שלו ולעסוק בהשבה, והאי נמי הוא לפניו מלאכת הלכת חמור שלו. אבל א"צ ליתן לו יותר בצביל הפסד חמורו, דה"ל להתנות עם חצירו ולומר אם תשלם לי דמי חמורי אציל את שלך, ומדלא התנה ש"מ מחל לו, א"נ משום דיכול חצירו לומר אם לא היית מצילו הייתי מהדר אחר איש אחר שיציל את שלי בשכירות זה, משא"כ כשאינו שם לצריך לשלם לו דמי חמורו כמ"ש הרמ"א, והיינו טעמא, דמסתמא יחסא לחצירו צוה, ולקמן סימן רס"ה סק"א כתבתי דאף דשם אינו משלם אלא כפועל צטל, שאני הכא

ביאור המשפט

חבירו, ע"י סי' רצ סקל"ד בשם המהריב"ל, וסי' שג סק"כ בשם רשד"ם, וסי' שצא סק"ב בשם המחנ"א, ועי' ש"ך סי' קפג ס"ז בשם התורת אמת, וסי' רלו ס"ז בש"ך בשם המב"ט. [1] ע"י לעיל ## % הערה 15. [1] ע"י לקמן ## % הערה 956.

[1] ע"י לעיל ## % הערה 7. [יא] אמר ליה הצל את שלי ואתן לך שכרך, וירד ולא הציל לא חייב לו כלום, משום שתלה השכר בהצלה, אבל אם אמר לו הצל את שלי, אפילו לא הציל נותן לו שכר טרחו (מחנ"א שכירות כג). [יב] בענין מברית ארי מנכסי

ציון המשפט: יא הגהות אלפסי פרק הגזול שלטי גבורים על מרדכי ב"ק ס"א קס"ג.

וירד להציל ולא הציל, אפילו שכרו אין לו, דהא לא הועיל לו. וכן אם עלה חמורו מאליו (יב). אבל אם הציל, לא יוכל בעל החמור לומר, חמורי היה עולה בלעדי הבלתך, אלא חייב ליתן לו שכר. וכן שנים שנתפסו והוציאו אחד הוצאות, אם השני יצא (יג) מן המאסר בלא השתדלות חבירו, אין חייב ליתן לחבירו כלום, הואיל ולא התנה עמו (יד), ואם לא יצא רק ע"י השתדלות האחר, לא יוכל לומר, לא הייתי צריך להשתדלותך כי ידי תקיפה, אע"פ שהאמת אמו, מכל מקום חייב ליתן לו כפי מה שנהנה (טו), לפי ראות בית דין, כן נראה לי. וואם

מאיר המשפט

מאליו, ג"כ אין לו אלא שכירותו כאיש אחר, דאין פסידא על ידי הצלה כי אם בציורחא לנד, ואם לא התנה עם חבירו או עם בית דין מחילה, אפילו שכירות אין לו אף דיש לו פסידא על ידו, וכדין ירד להציל ולא הציל, מיהו נראה דלא כרמ"א, ואם לא היו הצעלים שם, אף דלא התנה כאילו התנה עמהם דמי, וצריך ליתן דמי שכירותו כמו לאיש אחר לפחות (כמ"ט), ובהתנה אף דעלה מאליו צריך לשלם לו שכרו משלם כל מה שהתנה (ש"ך), ועיקר כרמ"א (נתיב"מ, ע"ג), וי"א שמח' זו צין הסמ"ע לרמ"א היא מח' שו"ע ורמ"א סי' שי"א ס"ג (פ"ח). (יג) אם השני יצא בו' - ואם א' נתפס ופדאו אחד בממונו, צריך חבירו לשלם לו, והיינו כדי דמיו [ט"ז], אבל יותר לא. ואם נתפס על עסקי נפשות, צריך לשלם לו אף ביותר מדמיו. וכן אם ברח ותפס השר ספריו ופדאם א', צריך לשלם לו כל מה שנתן עבורם, משום ציון הספרים (ש"ך). (יד) הוא יצא וי"א התנה - דכל המהנה סתם אדעתא דתשלומין הוא, ולא אמרינן דמחל, וכאן כיון דבלתי אפשרי להיגלל בלתי הוצאות כאלו, משו"ה חייב בכל הוצאות, וכמו התירוך השני בסמ"ע סק"ן (ו) (נתיב"מ). (טו) אף ע"י שהאמת אתו מוכר מקום חייב בו' - שני שותפין צמסכון אחד, ולקח השר של האחד המשכון שהיה צדו, והוציא עליו הוצאות עד שהוציא מתחת ידו, ושותף השני לא רצה ליתן לו להוצאה כלום, כי אמר ששר שלו ידו תקיפה על שר של חבירו, והיה מוציאו מיד שר שלו בנכח צחנס, וכתב דא"כ ליתן לו אלא כדי שכרו, דמשמע הא כדי

משל"כ כשלא התנה, אין לו רק דין יורד לנכסי חבירו שלא ברשות (ע"י סי' ע"ה), דאין לו רק הוצאה שיעור שבת, וכשלא השביח אינו נוטל כלל (נתיב"מ), מש"כ בסמ"ע שהתנה, ר"ל שלא אמר שיתן שכר אפילו אם לא יציל, וה"ה בשתלגן וסרסור ושדכן [ט"ז], אם אמר לו שישתדל לו דבר פלוני אלא השררה או שדך לי אשה פלונית או סרסר לי בית פלוני וקצע לו שכר, אם לא אמר לו לכשתגמור הדבר רק סתם, וזה ערתי, אף שלא עלה צדו נוטל מה שקצב אם אינו סך גדול ורצ מהראוי לטורח כזה, שאז ודאי צין שדלגן צין סרסור אין לו רק הראוי לטורח ההוא הראוי לאיש ההוא, ואפילו עלתה צדו אין לו יותר [כדלקמן סעיף ז' בהג"ה, ועיין מה שכתבתי שם סקל"ה]. ומצואר שם שאם צעת הפסיקה אמר לו לכשתגמור הדבר, אינו נוטל בלא עלה צדו אפילו הוצאות שהוציא, מאחר שלא התנה. פרנס ששלחוהו בני המדינה אל המושל להשתדל על דבר הטלת מס, וקצבו לו שכר על זה, ופעל אלא המושל לטול רק החצי, ועתה ציקשו לפחות שכרו מתחת שלשה דברים. הא', כי נודע להם שנתרצה בכתב הראשון, והיה לו לנקש פחות הרבה. והב', שריצה בהוצאות, והג', כי ריצה בהוצאות מזונות בהמשך זמן שנתרשל שם צעסק הקהל, הדין עם הפרנס, [ואין צריך אפילו שצועה] דאין כאן טענת ודאי כלל (פ"ח). (יב) ובן אם ע"ה חמורו מוציאו בו' - פירוש, חמור של חבירו ג"כ דינא הכי, דאפילו אם התנה עמו דירד להציל כדי שישלם לו דמי חמורו, וירד להציל ונפסק חמורו וחמור חבירו עלה

ביאור המשפט

ועיי"ש בפ"ת: מכדי דמיהם - כמה שמוכרים עבד כזה בשוק, או כמה שפורדים גוים כזה שבוי.

[טו] ע"י לקמן סקל"ד. [טז] ע"י יו"ד רנב ס"ד: אין פורדין השבויים יותר מכדי דמיהם מפני תיקון העולם.

נראה לצית דין שלא הוצרך להרבות בהוצאות בשבילו, דאפילו בשבילו לצדו היה צריך לכל הוצאות אלו (בז) (יז) (יח), אינו חייב ליתן לו כלום, דזה נהנה וזה אינו חסר. לכן יש מי שפסק מי שהציל

מאיר המשפט

העליון בעשיית גג חדש והמותר יתנו שניהם צוה (פ"ה). (יז) שם - א' היה ציתה צקיר חומת צהכ"נ הקדושה וכשראו מנהיגי הקהלה שזהיזק קרוב לצוא חשו לצב"כ וציוו להרוס גג הצית ההוא גם צב"כ הרסו קצת מגגו וניצל צב"כ הקדושה, צריכים לשלם להאשה הזיקה דמזיל עצמו צממון חצרו חייב לשלם^[1], ועיין לקמן סי' רע"ד, ואם יאמרו הרי צלאו הכי היה נשרף, זה אינו דעדיין לא היה ההיזק מגיע לציתה כי אם צסמון לו ועדיין ה' מצפה לתשועת ה', וא"כ ממילא לא מקרי יאוש צעלים, ומכ"ש דעכ"פ משום ועשית הישר והטוב ראוי לשלם וכופי את הצבור על זה, ע"כ ישלמו לה צפחות צבגגי של עץ ולא של תבן והיינו מתחלה יותן לה מקופ' כפי המגיע לכל עני לצית דירה שלו ומה שאינו מגיע ישולם מהקהל כמו שגובין לכל צניי הקהל (פ"ה ח"ס). (יח) שם - שכר שמעון ערלים להציל צ' חיצות מלאות מציתו לרחוב העיר צשעת השריפה ונתן להם עשרה זהובים שכר הצלה, וכצואם לציתו מצ"כ שכר הצלה אשתו חיצה אחת והצילו הערלים חיצה הנשארת ולא רצו להחזיר חמשה זהובים, ואמר שמעון א"כ הצילו לי חיצה שניה צצית שכיני, וצא לצית ראובן הנ"ל וסיפר לו צצעד חמשה זהובים שנשאר משלו ציד הערלים רוצה להציל חיצתו של ראובן, וציקש שהוא יתן לו החמשה זהובים, והשיב אז ראובן הלא צלא"ה ישתקעו החמשה זהובים צידם וראוי לך שתעשה לי טובה זו להציל חיצתי, ושמעון החזיק בצצרתו שיחזיר לו החמשה זהובים, ועל סמך זה ציוה להערלים והצילו חיצת ראובן לרחוב העיר. אין כאן מטעם זה נהנה וזה לא חסר, מאחר דהיה יכול שמעון ליכנס לצית איש אחר להציל שם ולהשתכר אותן החמשה זהובים, ואף הרמ"א כאן לא קאמר אלא צהציל סתמא ולא צבי האי גוונא דזה גילה דעתו שאינו רוצה לשלם לו, אמנם היכא דהוי ודאי הנאה, לא איכפת לן צמה שגילה הנהנה דעתו שאינו

שכרו יש לו, דאף דהיה אפשר דשר שלו היה יכול להוציאו, מכל מקום עדיין לא הוציאו מידו, מה שאין כן צנידון זה שכבר יצא מאליו (סמ"ט), היינו ששמין כמה אדם רוצה ליתן שלא יהיה צריך להשתמש צבאלימות (נתי"מ), זה מייירי שצצירו לא היה יכול להציל כי אם ע"י הדחק, דאל"כ לא הוצרך לתת אפילו שכרו (ע"ז). (בז) דאפי"ו בשבי"ו צבדו היה צצריך בו' - וצוה פטור אפילו לא היה אפשר להינצל צצתי הוצאות כאלו, משום דהוא לא ירד רק על דעת שלו לצדו, הוי זה נהנה וזה אינו חסר דפטור, ולזה סיים רמ"א דאם ירד על דעת שניהם דחייב ליתן לו. והטעם נראה, כיון דאי אפשר להינצל צצלי הוצאות, ממילא כל אחד יכול לכופי את צצירו ליתן, וכן צכל מקום כשהדבר צצריך לשניהם ואי אפשר לאחד לתקן הדבר מצלי צצירו, שכופין זה את זה (נתי"מ), מיהו יש לחלק צין דבר שנוגע לציצור וקהל וצין יחיד המדיין עם יחיד. ולכן צמקום שהיה שריפה גדולה, רח"ל, וצית אחד צצחוב יהודים ניצל שהיו צג' קומות, והעליון כיון שראה שהשריפה גדולה כל כך שיצר הגג מעליו כדי שלא ידלק הצית וע"י זה ניצל הצית, ואח"כ תוצע לתחתונים שיתנו גם המה לכיוע הגג, ופסק דאין צצענתו כלום, כיון שהעליון היה צצריך לעשות הצלה זו בשביל עצמו, הוי כזה נהנה וזה לא חסר דפטור. אמנם אם השררה צא צעצמו למקום השריפה וציוה לשצר איזה גגות מעל הצתים הסמוכים כדי להצילם ונתכצתה השריפה, וצאו העליונים עם התחתונים למשפט, גם על התחתונים מוטל ליתן לכיוע תיקון הגג, כיון שנשצר ע"י צציו השררה והם ירדו על דעת שניהם להצילם. ומ"מ כיון שלעולם על העליון מוטל לתקן הגג [היכא שנתקלקל מעצמו כדלעיל סימן קס"ד סעיף א'], וא"כ ע"י שעושין עכשיו גג חדש משתכר העליון שלא יהיה צצריך לתקן כל כך מהר כמו כשהיה גג ישן, זה יכול לנכות לו לפי ערך מה שנהנה

ביאור המשפט

ציון המשפט:
 יב ר"ן כחצות ס"ג
 ע"א מדפי הר"ף.
 יג ז"ק קטו ע"ב.
 רמב"ם גו"א פ"ב
 ה"ה יד רא"ש ז"ק
 פרק י' סי' ט"ו. טו
 רי"ף ז"ק דף מא
 ע"ב, רמב"ם גו"א
 פ"ו ה"ד.

ספריו וספרי חצירו, אם לא הוטרך להרצות הולאות צביל חצירו, אין חצירו חייב לשלם לו כלום. ונראה לי דווקא שירד תחילה להציל שלו (יט), אלא שהציל גם כן של חצירו עמו, אבל אם ירד על דעת שניהן, חייב ליתן לו מה שנהנה, מאחר שהציל של חצירו, וכמו שנתבאר. כן נראה לי. י"כן כל אדם שעושה עם חצירו פעולה או טובה (כ), לא יוכל לומר בחנם עשית עמדי והואיל ולא צייתך, אלא צריך ליתן לו שכרו (כא): ה' י"וכן שנים שהיו באים בדרך (כב) זה בחבית של יין, וזה בכד של דבש, ונסדק הכד של דבש (כג), וקודם שישפך הדבש לארץ, שפך זה יינו והציל הדבש לתוך החבית, אין לו אלא שכרו הראוי לו (כד). ואם אמר לו אציל את שלך, ואתה נותן לי דמי שלי, או שהתנה כן בפני בית דין, הרי זה חייב ליתן לו. י"וצעל היין חייב לשפוך (כה) יינו כדי להציל דבש חצירו, והואיל והצעלים אומרים לשלם לו, מ"יש חולקין (כו).

ואם נשפך הדבש

מאיר המשפט

ד (כב) ובן שנים בו' - עסקן שהלך לשלטון לפטור קהילה ממסים, צריכים לשלם לו כמה שהוא הפסיד מעבודתו, כל שמלאכתו ידוע, אבל בנסדק כאן, אין ידוע שיש לו רווח ממנו (י"א) (ש"ך + הרש"ס). (כג) ונסדק הכד בו' - קאמר נסדק, דאין כאן הפסד גמור דיש תקוה להצילו, משו"ה לא אמרינן צו דכל הקודם זכה צו (סמ"ט). (כד) אין לו אלא שכרו בו' - מ"ירי דצעל הדבש היה שם, והיה לו להתנות עמו שעל מנת שישלם לו דמי יינו הוא שופכו ולהציל הדבש, ומדלא התנה יכול האחר לומר אם לא הצלתיהו הייתי מוצא אחר צשכירות זה והיה מצילו, וכנ"ל סק"ו, ומינה דאם לא היה צעל הדבש שם להתנות עמו, דלריך לשלם לו כל דמי יינו, וכנ"ל בסוף סעיף ג', ומשום דאיידי כאן בשנים שפגעו זה ציינו זה דבצטו, והיינו שגם הצעל הצידה הוא שם, משו"ה לא כתב צפירוש הדין כשאינו שם ומכר אמ"ש לפני זה (סמ"ט). (כה) ובע"ה היין חייב לשפוך בו' - דעליו מוטל לקיים מצות השבת הצידת ממון חצירו כיון שאין לו הפסד (סמ"ט). (כו) ויש חולקין - אפילו לדעת החולקין צוה, מ"מ צפועל העוסק צמלאכתו ויש לפניו השבת הצידה, ואומר לו צעל הצידה אשלם לך כל שכר פעולתך השב הצידתי, דלריך להשיצו ולוקח ממנו שכר צטילתו, ושאיני הכא דיכול להתנצל ולומר

רוצה לשלם לו כו', אף אם הוטרך להרצות, מכל מקום אם חצירו מוחה שלא להוציא אין חצירו חייב לשלם, דווקא צטוצע צנהר לקמן סימן תכ"ו הוא דלא מהני מה שמוחה אבל צהצלת ממון אינו חייב צאם מוחה כו' (פ"ה). (יט) דוקא שירד - אותן הולאות שהועיל לה צהן שאם לא הוציאם היה המשפט נפקד, וכן שהולך צעלה שהיה לו הכח למקום המשפט, אבל מה שנסע הוא צראשונה [ללא צעלה] והוטרך לחזור לאחוריו מזה פטורה, דהו"ל כירד להציל ולא הציל דאין לו רק שכרו הראוי לו (רע"א הרמ"ה), ראובן שהיה חייב לגוי א' והגוי נפטר, וראובן השתדל למצא פנקסו של חובותיו, ומצא עוד כמה יהודים שחייבים לו כסף, והוא שרף את הפנקס, אין ליהודים אחרים חיוצ לשלם לו, מאחר וזה נהנה וזה לא חסר ולא ירד אדעתם (רע"א + הצני אהרן), וע"י שבות יעקב, [הוצא לעיל סק"ו צפ"ת] (רע"ה). (כ) פעו"ה או מובה - והיינו שהשציתו, כגון שאמר לו אכול עמי או דור עמי, חייב לשלם, אבל כשמצילו מן ההיזק דינו כחצרות ארי וכהשבת הצידה (נח"מ, ע"ו). (כא) אלא צריך ליתן לו שכרו - עיין מה שכתבתי לעיל סימן פ"ט סעיף ג' סק"ב דמ"מ ליכא צציה תקנת שכיר צאם צעל הצית אומר פרעתי שיהיה זה העושה נצצע ונוטל, רק צעל הצית נצצע היסת (פ"ה).

ביאור המשפט

לארץ, הרי זה הפקר, וכל המזיל לעצמו מזיל: הגה: מ"יש אומרים אפילו לא נשפך הדגש עדיין, רק שנשצר הכד כל כך שהיה נשפך אם לא הזיל זה, הוי הפקר. והוא הדין כיוצא בזה, כגון שהיה שריפה צעיר וצרחו היהודים מן העיר מפחד הדליקה, והזיל אחד, מה שהזיל הוא שלו, דהוי כזוכה מן ההפקר (בז) [א]: ו י"היה זה בא בכד של דבש וזה בא בקנקנים ריקנים, ונסדק כד הדבש, ואמר לו בעל הקנקנים איני מציל לך דבש זה בקנקני, עד שתתן לי חציו או שלישו, או כך וכך דינרים, וקבל עליו בעל הדבש ואמר לו הן, הרי זה שחק בו ואינו נותן לו אלא שכרו הראוי לו (בח), שהרי לא הפסידו כלום (כט): ז י"וכן מי שברח מבית האסורים והיתה מעבורת לפניו, ואמר לו העבירני ואני נותן לך דינר, והעבירו, אין לו אלא שכרו הראוי לו [א] (ס). ואם

ציון המשפט:
 פז רש"י ז"ק קטו
 ע"ב מרדכי ז"ק
 סי' קע"א. יט ז"ק
 קטו ע"א. רמב"ם
 גו"א פי"ב ה"ו. יט
 ז"ק סט.

מאיר המשפט

ממלאכתו נחנס בשביל הלנת ממון של זה, וכן הטעם צמעצורת צסע"ף ז'. ועוד נראה, דאפילו אם ידוע שלא היה לו עסק אחר לעת עתה לעסוק בו, וה"ה לצעל מעצורת שלא היה לו לעת עתה מי להעצירו, מ"מ צריך ליתן לו שכרו כאחר, כיון דכל השנה כשצא אחד ומצקש ממנו להעצירו או לעסוק לו צכליו מלאכה כזו או קלה או כבדה ממנה דרכן ליתן עליה שכר, אינו מן הדין שיהא זה עדיף משום צורך הלנת ממונו או גופו, משו"ה צריך עכ"פ ליתן לו שכר כאינש דעלמא (סמ"ט). ו (ס) העבירו אין לו אלא שכרו הראוי - וכן ללוקח סמנין הרבה צדמיס יקריס מפני חולי הדוחק, דלא מיחייב אלא צדמיהן וכן כל כיוצא בזה (ק"ה"ח), עיין לעיל סי' פ"א צש"ך סק"ו [צכל מקוס היכא שאינו חייב לו, כמו שא' הצטיח לתתו כסף ללמוד עם צנו, רק שמצטיח לו עתה צדיצורו, פטור] (רע"ה).

ניחא לי ציון שלי (סמ"ט), וי"א שצכל הפסד אפשר לעטון כך, ורק צענין מניעת רווח אי אפשר (רע"ה), ע"ל סי' רס"ה צהג"ה שני (ש"ך). (בז) דהוי בזוכה מן הפקר בו - ואם יכול [הצעלים] להזיל ע"י הדחק, אין למזיל אלא שכרו וה"ה צכל הצדמיס הנ"ל (ש"ך), ע"י סימן רנ"ט סעיף ה' צהג"ה וצש"ך סס, ה"ה הכא צריכין להחזיר צכל ענין, כי כפי התקנה צצומנינו הוא גזירת המושל צכל מקוס שמה שחוטפינ צשעת שריפה, הן שהצעלים סס הן שאינן סס, שמחויציס להחזיר (פ"ה). ה (בח) שכרו הראוי בו - ע"ל סי' רס"ה הג"ה צ' (ש"ך). (כט) שהרי לא הפסידו כלום - מ"מ שכר הראוי לו דהיינו שכר הטירחא ושכר הכליס צריך ליתן לו, דמייירי צאיס הנשכר לאחריס לעסוק צכליס מלאכת אחריס ושכר צטילתו ניכר, דלולי שעסק צזה היה עוסק צשכירות אחרת, ואין עליו לצטל

ביאור המשפט

להציל, והוא הדין הכא, וכן נפסק במ"ב כמג"א. [כא] אפי' רוצה הניצל לתת לו כל שכרו ה"ז אסור למשקלינהו דנמצא שכר מצות קא שקיל. מש"כ "משטה הייתי בך" כלומר לא גמר בלביה, אמנם כל היכא דגמר זה בלבו לתת כמו שהתנה חייב לתת לו ואף על פי שהוא שכר מצוה, מיהו כיון שהתנה וגמר ליתן לא מפקינן שכירותיה ואף על גב דעובר על מה אני בחינם, זולת היכא דא"ל משטה הייתי בך מעיקרא. וכל היכא דמתנה שלא בשעת הדחק נראה דחייב לתת כל מה שהתנה ואפי' ביותר מכדי דמיו, ואפי' במידי דאין רגילות לתת שכר הרבה (מחנ"א שכירות טו).

[כ] ע"י לעיל ##%% הערה 61, וע"י אר"ח (סי) שלי"ד ט"ט): [נפל דליקה בשבת, אסור לבעלים להציל יותר מג' סעודות] ואומר לאחריס: בואו והצילו לכם מזה שיוכלו ללבוש. אם רוצים, זוכים בו מן ההפקר כיון שאמר הצילו לכם וכו'. ועיי"ש במג"א: אבל אי לא אמר לא הוי הפקר כיון שיוכל להציל ע"י עכו"ם כמ"ש סכ"ז, ועיי"ש במחצית השקל: לאפוקי מדעת הר"ן דסבירא ליה דאפילו לא אמר לכם מכל מקום ממילא הוי הפקר, מידי דהוי אמציל מזוטו של ים ומשולוליתו של נהר דהרי הוא שלו, דהבעלים מתייאשים כיון דהם אינם יכולים

ציון המשפט: היה צייד, ואמר לו בטל מצורתך והעבירני, נותן לו כל מה שהתנה עמו (א"ב), וכן כל כיוצא בזה: הגה: יש אומרים (ב"ב) הא דאין לו אלא שכרו, כי ר"ש יצמות פ"ג סי' ט"ו.

מאיר המשפט

אם היה לו משכון צידו כהקדים לו שכרו דמי [ב"ב] (ש"ך • הרמ"א), הא דחייב לשלם מה שהתנה, היינו אפילו אם לא הצליח, כל שדברו על הפעולה ולא התנו שיצליח, וכל זה אפילו אם הוא יותר מכדי טורח, וללא קנין (ש"ך המצ"ט), טעם החילוק בין שדכנות להשצעת שדים הוא שבהשצעת שדים לא מצי טעין משטה אני כך משום דמסתמא גמר ומקנה, וה"ה גבי רפואה אכן סהדי דגמר ומקנה מה שאין כן גבי שדכנות דלא קים לן שפיר אם גמר ומקני, כל מה שמצטיח לו מאחר דכל שעה עד הנישואין הדבר עומד בספק דשמא יתזרו בהן או ימות א' מהם ונמצא בטל מצוקשו, על כן לא גמר ומקני ויכול לטעון משטה אני כך (ש"ך • האגודה או"ב), ראונו היה לו אחות ונדר למשוך שלה ל"ה אלפים כסף וכתב שטר עליו וגשצע על כך, ונחופה לא נתן אלא ל' אלף והצבור כנס את אשתו לחופה ושחק וטטר צידו, והנה עתה שואל החתן החמשת אלפים הנו' ואת הכלה טוען כבר נתתי ה' וכנסת אשתך ולא ערערת דבר ודאי מחלת. הדין עם החתן וחייב אחי הצמורה להשלים שצועתו, דנהי שלא עבר עד עתה כיון שלא תצעהו, מ"מ מכאן ואילך אם יתצע ממנו חייב לקיים שצועתו, ואפילו בלא שצועה היה חייב אחי הצמורה לפרוע אלו המעות, עי' אבן העזר [סימן נה סעיף א': איש ואשה שהיו צנייהם שדוכין, ואמר לה: כמה את מכנסת לי, כך וכך, ואמרה לו: וכמה אתה נותן לי או כותב לי כך וכך, וכן האב שפסק ע"י צו וצתו, כמה אתה נותן לצנך כך וכך, וכמה אתה נותן לכתך כך וכך, עמדו וקדשו, קנו אותן הדברים ואף על פי שלא היה צנייהם קנין, ואלו הן הדברים הנקנים בצמירה], דוקא התם דליכא אלא אמירה בלבד מהני רק באב לצנו וכו', אבל צנ"ד דאיכא קנין אין אחר קנין כלום, ועוד דלא גרע זה משליחות שאם אדם משלח לפלוני שילך למקום פלוני ושיתן לו כך וכך שחייב מכיון שעשה שליחותו, ומה שחלקו בין מצוה

(א"ב) כל מה שהתנה עמו - אפילו אין נראה לעינים שהיה לו ריוח כל כך אם היה צודה דגים, מ"מ כיון דעכ"פ היה לו לצוד דגים, ואפשר שהיה עולה במאודתו כל כך דגים כשיעור פסקתו שכר זה, משו"ה צריך ליתן לו כל שכרו. ראונו שהצטיח לשמעון להשחלל צעדו בעסק מה צננס, וכמעט שנגמר הדבר חזר צו ורוצה שכר, והולך שמעון לתת לו שכר, ואח"כ באו מעות ראונו ליד שמעון ואמר לקחת את שלי שלא כדין כי אנוס הייתי צמח שפיססתיך, דהדין עם ראונו, וכן אם טעין שמחמת יראה הצטיח ליתן לו (כמ"ט), נראה מדברי הסמ"ע שאם נראה לעינים צצירור שאי אפשר שזו פנים להעלות כ"כ דמים כמו שיעור פסיקתו, אין צריך ליתן אלא כשיעור שהיה יכול לצוד. וי"א דכל כי האי גוונא נמי צריך ליתן כל מה שפסק [ב"ב] (ק"ה"ח), דוקא התם משום דהיה אונס ניכר שהיה צורה מצית האסורים, ולכן כל שלא הפסידו ממקום אחר כהיה דשולה דגים מן הים, אין לו אלא שכר טורחו. אמנם כל שלא התנה מחמת האונס, בכל גוונא צצורה צעלמא גמר ומקנה (ש"ך המהרש"ך), ויש חולקים על המהרש"ך, אלא יש לחלק בין רגילות לתת שכר הרצה לאין רגילות, והאונס אינו מעלה או מוריד (רע"א הל"ה רב). (א"ב) י"א ב' - היינו דוקא צצור מצוה דאין לו אלא שכר טורחו דומיא דההיא דמי שהיה צורה מצית האסורים, אבל צצור הרשות כיוצא צנדון דידן מהסרסורים, יהצין להו כל מה שהתנו עמו (ש"ך המהר"י בן לב), כל דבר שרגילים ליתן הרצה כמו שדכנות, חייב כל מה שגדר לו. כ"ש לענין שחללנות שהוא חומר יותר ורגילות ליתן צו יותר משדכנות, דאין הכל קרוצים למלכות להשחלל. ועוד צריכים לשלם לו מידי דהוה אצייד שצטל ממאודתו וכו', דהא מי שנוסע והולך למרחקים מציתו אין לך מפסיד גדול מזה. וכ"ש אם הקדים לו שכרו אינו יכול להוציאו מידו, והוא הדין

ביאור המשפט

[ב"ב] עי' לקמן סקל"ד שמשמע שהעיקר כ"א זה. [ב"ב] עי' לקמן סקל"ד מש"כ רע"א בשם הפנים מאירות החולק על זה.

ציון המשפט:
כא שו"ת הרא"ש כלל
קה סימן א, מרדכי
ב"ק סי' קע"ב.

היינו בדבר שאין רגילות ליתן עליו הרצה, אבל בדבר שדרך ליתן הרצה, כגון השבעת שדים או רפואה (כ"ג), חייב ליתן לו כל מה שהתנה עמו. ¹ ובשדכנות (כ"ד) אין לו

מאיר המשפט

אניס רוצים לשלם עד הנשואין תלוי בזמנה המדינה, ובמקום שאין מנהג הדין עם הבעלים, ובמקום שאין צריך לשלם לו עד הנישואין, אם חזרו בהן ונתבטל השדכנות פטורים הבעלים מלשלם לו שכרו, אלא אם כן התנו בהדיא על מנת שיתפייס, ואז צריך לשלם לו מיד אפילו יחזרו בהן (ש"ך), עי' מ"ש בסקל"א דאפילו היכא דיש לו הפסד קצת נמי מגלגלין עליו הכל, אם כן בשדכנות כיון דרוב פעמים שמפסיד השדכן צביטול ימים ושעות על כל פנים פרוטה שהיה יכול להרויח, מגלגלין עליו הכל ומחויב לשלם לו כל מה שפסק, אם לא שעשה השדכן פעולתו כדיבור צלי שום ציטול זמן באופן שלא היה לו שום הפסד, ועיין מ"ש בסקל"ז (קצה"ח), חולה שהוצרך לסמנים ופסק עם הרופא דמיהם כפלי כפלים לשיויים גם בשכר הרופא שאל ממנו שיעור כפול ומכופל והודה החולה לדבריו ולאחר שנתרפא טען ואמר כי היה אנוס, צענין הסמנים לא צריך לתת לו אלא דמים הראויים להם, דדומה לדין צורח שמלא לפניו מעצורת דכמו שיש מצוה לסייע בהצלת הצורח מצית האסורים כן מצוה להציא רפואה לחולה או למכור לו סימנים להצלת נפשו ובשניהם אינו מוטל עליו לעשות צננס דהא כל מצוה דרמיא אכוליה עלמא אין חייב לעשותה צננס, אבל מה ששאל יותר מהראוי לו שלא כהוגן שאל מאחר דסוף סוף מיילי דמצוה נינהו ולכן אף על פי שהודה לו לתת כמו שהוא רוצה פטרו אותו משום דהו' אנוס וכן הדין בכל דבר שהוא מצוה דלא רמיא עליה לחודיה ²]. אבל מה שפסק עם הרופא בשכרו צריך לתת לו משלם דחכמתו הוא מוכר לו ואין לה שיעור וכל מה שיתן צה מיקרי שכר הראוי לו. וכן כתב השו"ע יו"ד סי' שלו ס"ג, ודוקא אם התנה אבל בסתם אין לו אלא שכר בטלתו וטרחו, ואף על גב דהויא מצוה דרמיא אכוליה עלמא ורשאי הוא שלא לעשותה אלא בשכר, היינו כשהתנה שכרו קודם עשייתה אבל אם

ללא מצוה, דוקא במקום שמוטל על השליח לעשות או אינו נוטל אלא שכרו הראוי לו ויכול הלה לומר על המותר משטה הייתי כך אם לא הפסיד, אבל בנדון כיוצא בנידון דידן פשיטא שהיה צריך ליתן שכרו משלם, ועוד דהיכא שלוקחים דבר גדול התם אין יכול לומר לו משטה אני כך, ואף על פי שלא הוציא כלום מאותו דבר שתוצע עליו שכר וצננו דין הדבר צרור שדרך ליטול הרצה, ואחר שהוכחנו שחייב ראובן להשלים לגיסו מה שפסק עמו, נראה שבכל יום ויום שלא יתן אחר שיתצענו עובר על שבעתו (רע"א הרשד"ם). (כ"ג) השבעת שדים ב"ד - ע"ל צ"ד סי' של"ו ס"ג ו"ל השו"ע: מי שיש לו סמנים וחצירו חולה וצריך להם, אסור לו להעלות דמיהם יותר מן הראוי. ולא עוד, אלא אפילו פסקו לו דמיהם הרצה, מפני צורך השעה שלא מצאו סמנין אלא צידו, אין לו אלא דמיהן. אבל אם התנה בשכר הרופא הרצה, חייב ליתן לו, שחכמתו מכר לו ואין לו דמים: הגה ואף על פי שיש מצוה עליו להפאותו, שכל מצוה עשה דרמיא אכוליה עלמא, אם נודמנה לאחד ולא רצה לקיימה אלא בזמנו [ולקח על זה כסף]. אין מוציאין הממון מידו וכו'. ועיי"ש בט"ו: אע"פ שיש אסור צנטילת שכר על הלימוד והחכמה כמ"ש בצענין ב', מ"מ כיון שכבר התנה עמו והתחייב נגדו חייב לשלם כיון דלאו עליה ידידה לחודיה רמיא מצוה זאת דהא כל אדם יוכל להתחכם ללמוד רפואות, ואף על גב דצבורה מצית האסורים והיתה מעצורת לפניו ואמר לו העצירי ואתן לך דינר אין נתן לו אלא שכרו כמו שכתוב בחושן משפט סימן רס"ד, שאני התם דקצצה יש לאותה פעולה משא"כ בחכמת הרפואות שאין לה שיעור ומתחלה לא היה חייב עליו ללמוד זה על כן מהני התנאי דוקא צוה] (ש"ך). (כ"ד) ובשדכנות - ע"ל סי' קפ"ה סי' צה"ג [ו"ל: השדכן ³] הו' כמו סרסור, ואם השדכן רוצה שישלמו לו מיד שכר שדכנותו, והבעלים

ביאור המשפט

[כ"ד] עי' פ"ת לעיל ס"ו. [כ"ה] וכן הוא לעיל סקל"ג ברע"א בשם הרשד"ם.

אלא שכרו (ד), אע"פ שהתנה עמו לתת לו הרצה (ד):

מאיר המשפט

שהתנה (ש"ד), צעק שכר שדכנות שהצטיח לו ראובן יתר על תיקון המדינה ונתן משכון ציד השדכן וחזר בו, אין המשכון מעלה או מוריד [ב"ז], ע"י ש"ע צח"מ סי' ר"ז סעי' י"ז דצמקוס דלא קני על פי הדין לא מהני נתיני המשכון, ואם מתחילה אמר להשדכן הא לך שטר חוב זה שתשדל לי שידוך זה, נראה דקנה כיון דיכול אדם להתחייב בשטר אף במה שלא נתחייב מעולם ע"פ הדין אבל אם מתחילה הצטיח ליתן לו מתנה ואח"כ כתב לו שטר על אותה מתנה נראה דלא קני, מ"מ נראה דווקא שהזכיר בשטר על מתנה שנתן לו תחילה אבל אם כתב לו ש"ח ולא הזכיר המתנה וכ"ש בשטרי ממרני הנוהגין דאין נוכר שם המלוה וצידו למסרו לכל אדם לגבות ממנו, חייב לשלם אותו השטר [ב"ז] (רע"א • הפניס מאירות), וי"א מאחר וזה ספק צענין דמי שדכנות והמשכון צידו, המוציא מחצירו עליו הראיה. ואפילו צענין שדכנות המח' היא רק בדבר שהוא רגילות לתת, אבל בדבר הרצה יותר מדאי שאין רגילות כלל לתת כל כך לא אמרו, ועכ"ז אם נתן מתנה ציד השדכן על מנת למצא שידוך, כיון שראובן נתן את החפץ כבר וזה הוכחה בחפץ ההוא אף על פי שהוא יותר הרצה משכר טרחו ויותר מהראוי לו, דאין השטאה אחר נתינה (רע"א הרא"ה), כל הנודר לחצרו יותר מכדי שכירותו מחמת האונס אין לו אלא שכרו בלבד, וטעמא משום דעליה רמיא להצילו וליטול שכר טורחו, ואף על פי שנדר לו יותר ממה שמפסיד מצי א"ל משטה הייתי בך, ולפ"ז נראה דכל היכא דלא רמיא עליה חיוצא להצילו אף על פי שזה נדר לו מחמת הדחק חייב לתת לו כל מה שהתנה עמו. אבל יש חולקים דלאו משום חיוצא דמנוה הוא אלא דינא הוא דלא מיחייב איניש צתנאין בשעת הדחק ביותר מכדי דמים, ואין פטור בשדכנות רק לתת לו כפי שכר טרחו, אלא כל מה שהתנה עמו. הנודר לשדכן יותר מכדי שכרו חשיב כאנוס, ואם נדר לתת לחצירו יותר מכדי שכרו דמצי א"ל משטה הייתי בך, היינו דווקא

עשאה סתם בלא תנאי אסור ליטול שכר למדו. ולענין שכר השידוכין, אם היה צניעה קנין חייב לתת לו כל מה שנדר לו וכ"ש אם הייתה שצועה שודאי כופין אותה, ואם אין קנין ולא שצועה בזה יש להסתפק (רע"א השב"ז), מעשה אירע ששדכן אחד כתב לראובן שידוך אחד לגיטתו האלמנה והשיב לו ראובן ונגמר השידוך ואמר ראובן שהוא ג"כ שדכן כמוהו שהרי מעולם לא כתב השדכן אל האלמנה שום דבר, הדין עם ראובן הנ"ל דה"ל לשדכן לאתנווי בפירוש שהוא שדכן לצדו ודברים שבלב אין דברים, והלא השדכן אינו יכול לתצוע את האלמנה כלל לפי שלא דבר עמה ולא כתב לה כלל וראובן יכול לתצועה, וה"מ כשהיא אלמנה דעבדא אדעת' דנפשי' והיה יכול לדבר עמה בעצמה ולכן כשכת' לגיסה ה"ל לאתנווייה, אבל אם הייתה בתולה ואין לה מי שישתדל בעדה רק גיסה, נ"ל שהוא נחשב לה בעל דבר ולא סרקור וכ"ש האב על בתו ואף על פי שהיה אפשר לומר דגם באלמנה לא היה יכול לדבר עמה בעצמה או לכתוב לה לפי שהיתה מתציישת בפניו, מ"מ המוציא מחצירו עליו הראיה ועל"י דידי רמיא לאתנווי וראובן הוא מוחזק שהרי הוא יכול לתצועה ולא השדכן (רע"א • החוב השני), עיין מה שכתיבתי לעיל סקי"ב, שאם מה שהתנה אינו סך רב יותר משכר הראוי, נוטל כפי מה שהתנה, ועי' לקמן בסקל"ו (פ"ה). (ד"ה א"א שברר - וכן הדין בסרקור (ש"ד), וי"א דצמילי דמנוה יכול לטעון משטה ואפילו קנין לא מהני, אבל צמידי דלאו מנוה כגון פועל וסרקור ושדכן, כשיש אונאה בדבר אף שהוא צדי שאין הדעת טועה יכול לטעון משטה, אם לא שהיה קנין, או שהוא דבר שדך ליתן פעמים סך רב ואין לו קצבה, דשוב לא הוי אונאה כלל ואינו יכול לטעון משטה, ואם הייתה התוספת קרוב למה שראוי לו, חייב לשלם, אבל בתוספת יותר מדאי יכול לטעון משטה, והשיעור קרוב היינו שמות (גה"מ). (ד"ה א"ת ד' הרבה - צמקוס דאין לשדכנות קצבה, נתן לו כל מה

ביאור המשפט

[ב"ז] ע"י לעיל ש"ך בשם הרמ"א החולק על זה. [ב"ז] והוא דין צ"ק בזמן הזה.

ח יבמה דברים אמורים, בשלא נתן לו. אבל אם נתן לו (ד"ז) בכל אלו הדברים, אינו יכול להוציא מידו:

ציון המשפט:
כפ שו"ת הרשב"א ח"א חלק ר"מ,
וע"י לעיל סי' פא סעיף כו.

מאיר המשפט

הרמ"א, דנשתדלנות שהוא חמור יותר צריך ליתן לו כל מה שפסק עמו, וכ"ש בחוקת ישוּב צמדינה זו שרגילין להוציא ממון הרצה בשציל חוקת ישוּב טוב, פשיטא דאין דין אונאה וצריך ליתן לו מה שפסק עמו, ואם יש הכחשה ציניהם צריך לישבע. ראובן שנתן תקיעת כף לשמעון שאם ישתדל לו מאצי המסודכת שלו שטר זכר שלם בשעת כתיבת תנאים יהיה שכרו חלק והוצים, וכן עשה שמעון ופעל השתדלותו, ונכתב בתנאים ראשונים התחייבות שטר זכר שלם המגיע לששה עשר חלק והוצים, והנה תבע שמעון שכר פעולתו ודחאו עד אחר חתונתו, ועתה תבע ממנו צ"ד חלק והוצים, וראובן כפר שמעולס לא הפריז לו סך הנ"ל, אמת הוא שהשתדל לו כאשר נכתב בתנאים ראשונים, אמנם בשעת יישואין חזר בו חמיו ולא נתן לו חלק שטר חצי זכר כנהוג, אם לא הפריז לו כלום פשיטא שישום על פי צ"ד כמה שכר יגיע להשתדלן הנ"ל, אמנם אם הפריז לו שכרו כנ"ל, אפילו בלא תקיעת כף חייב לו שכרו משלם, דהכא הו"י דרך ליתן הרצה עבור שתדלנות כזה. איצבא, כל זה אם נתן לו בסוף שטר זכר שלם, אך הוא טוען שלבסוף לא נתן לו, הנה אם צאלמות לא נתן לו אין אנו יכולים להוציא ממון על הפיוס של תנאים ראשונים, ואז פטור מכלום (פ"ה) [כ"א]. ז (ד"ז) אב"א אם נתן ד"ז - ואם נשבע או בתקיעת כף ליתן לו נראה שצריך ליתן לו כל שכרו כיון שנשבע, דעיקר הטעם דאינו חלק משטה אני צד, ושצויה מסלק השטאה ואפילו מת

צכה"ג שכן היה בדעתו מעיקרא, אבל אי בדעתו היה מעיקרא לתת לו כל מה שא"ל ה"ו חייב לתת לו (רע"ה המח"א), צריך ליתן כל מה שזכר לו, אך שיש תקנה כמה שיתן לו, אותה תקנה אינה חלק היכא דלא התנה, אבל היכא דהתנה צריך ליתן לו כל מה שזכר לו, וי"א אין לזוז מפסק רמ"א במקום דאיכא תקנה ואף שמצטיט לו ליתן יותר אין לו חלק שכרו כפי התקנה. ואם נתן לו משכון או שטר חוב והזכיר בשטר על מתנה שנתן לו תחילה, נמי י"ל דמנה אין כאן משכון אין כאן, עד שיאמר לו קנה בגוף המשכון, מ"מ נראה דעכ"פ צנתן משכון או שטר חוב יכול לומר השדכן קים לי כהנך רבנותא דסצירא לכו דאם הצטיט לו יותר משכר הראוי לו לצריך לקיים תנאו, אבל בלא נתינת המשכון כבר קיימו וקיבלו חכמי הדור כהכרעת רמ"א והוא יתד שלא תמוט. אם השדכן תפוס יכול לומר קים לי כמאן דאמר הקוצב בשכר שדכנות אפילו הרצה מחויב ליתן לו, אך מצוחר שם דאם תפוס שטר לא מהני ליה חוקת השטר, אבל היכי דנתן לו שטר ממרנ"י דאין נוכר בו שם המלוה וצידו למסרו לכל אדם לגבות ממנו, דצוה הו"י כגזיו, אפילו לא נתן לו מעות רק משכון יכול לעכצו צידו עד שיתן לו, כיון דהוא ספיקא דדינא אין מוציאין מידו המשכון, וכתיבת יד לא מהני עד שיקנה לו צקנין גמור [כ"ה]. ראובן שציקש משמעון להשתדל לו חוקת ישוּב וקצב עמו סכום, ועכשיו אינו רוצה ליתן לו כל כך רק ע"פ שומת צ"ד, דהדין עם שמעון אפילו לפי

ביאור המשפט

סתם לשליש והשליש אמר שיתנם לו דלא זכה עדיין ויכולה לומר משטה אני. ע"י שו"ת מהרי"א הלוי (ח"ב סי' קיז): איש עשיר וקמצן שיש לו בן ובא אליו א' ואמר לו אני יודע כי קמצן אתה אציע לפני בנך שידוך ולא אקח שכר שדכנות מצדך, והתארסו, והשדכן אמר אם לא יתן כפי המנהג ועוד 50% יבטל השידוך, והעשיר הסכים לשכר הרגיל, ואשתו נשבעה ליתן כפי שביקש השדכן, וחתמו תנאים על סמך זה, והעשיר מסרב מלשלם שכר הרגיל מחמת אונסו של השדכן, חייב

[כ"ה] הוא הפנים מאירות שהובא ברע"א לעיל. [כ"א] ע"י אבן העזר (סימן קסט סעיף ג): חליצה מוטעת, שאומרים לו: חלוץ לה ע"מ שתתן לך ר' זו, החליצה כשרה, אפילו אינה נותנת לו כלום, ואפילו כפל התנאי. וכו' הגה: אבל אם נתנה לו המעות או השלישה לו המעות, אינה יכולה לחזור. ועיי"ש בבאר היטב: ואם מסרה מודעה אינה מחויבת ליתן לו כלום. ועיי"ש בפ"ת: יש לחלק בין נתנה לשליש ואמרה ליתנם לו אחר שיחלוץ במעמד שלשתן דכבר זכה בהם ובין נתנה

סימן רסה - אין ליטול שכר על האבידה.

ובו סעיף אחד

א הרואה אבידה, חייב להחזיר בחנם אם הוא בטל. אבל אם היה עוסק במלאכה, ובטל ממלאכתו ששוה דינר, והחזיר אבידה ששוה מאה דינר, לא יאמר לו תן לי דינר שהפסדתי, אלא נותן לו שכרו כפועל בטל (א), שיבטל מאותה מלאכה שהיה עוסק בה: הגה: יוש מפרשים כפועל בטל (ב), כפי מה שרואה לנטל ולהתעסק בהשגחה, כגון שהיה עוסק במלאכה שנותנין עליה ד' דינרין (ג), ואם היה בטל לגמרי נוטל דינר, ולהתעסק בהשגחה נוטל שני דינרין, כריך ליתן ד' דינרין, אע"פ שמגיע לו דינר בשכר ההשגחה. יואם שכר ההשגחה הוא יותר ממלאכתו, אין כריך ליתן לו רק כדי שכר מלאכתו (ד). והא דמותר ליקח שכר השגחה, היינו שאין הצעלים שם (ה), ועשה מעצמו והשיב. אבל אם שם הצעלים ולא התנה, איהו דאפסיד אנפשיה, ואין לו אלא כפועל בטל לגמרי (ו), ולא מה שהיה נוטל לטרוח בהשגחה. ואם התנה עם הצעלים, או צפני צית דין, שיטול מה שיפסיד (ז), והרשוה, הרי זה נוטל (ח): וזכיר להשיב, מאחר שרואין לשלם דמי הפסדו. וגם הם מחוייבים ליתן

ציון המשפט:
א רמב"ם גו"א פי"ג
ה"ד. צ רש"י צ"מ לא
ע"כ וכן נמוס' שם. ג
רא"ש צ"מ פ"צ סי' כט.
ד טור, וב"מ ל ע"א
ותוס' שם לא ע"כ
ד"ה הנ"ל.

מאיר המשפט

כריכין היורשין לשלם, וכן אם הצטיח שכרו לפני נמי מחויב ליתן כל מה שפסק, ועמה רואה לחזור בו כיון שלא היה קנין בדבר ואינו חפץ ליתן לו, אם שמעון ירד מנכסיו כל כך עד שלא היו לו מאתים זוז והיה כריך ליתול דקדק, אז כל מה שנדר לו דיבור צעלמא חייב ליתן לו, ועיין מ"ש צסימן פ"א סק"ג (ק"ה"ח).
ח כפועל בטל שיבטל מאותה מלאכה שהיה בו' - נמלא דלפ"ז אינו נוטל שכר על ההשגחה כלל, אלא כמה היה רואה פועל זה ליצטל ממלאכתו שעוסק בה ולישכר בטל לגמרי. אבל הרמ"א ס"ל דכיון דמאות השגחה אינה מוטלת אפועל כריכין לשלם לו ג"כ שכר ההשגחה (סמ"ט). (ב) וי"מ בו' - ועיקר כמחצר (ש"ך). (ג) כגון שהיה עוסק במלאכה - עיין מ"ש צסימן ט' סק"צ (ק"ה"ח). (ד) כדי שכר מלאכתו - כיון דאין לפועל הפסד, אף שיש לו טירחא יותר

בהשגחה מהעסק במלאכתו, ע"ז מצווה ועומד לקיים מצות השבת אצידה ואסור לו ליטול שכר עליה (סמ"ט). (ה) היינו שאין הבעלים בו' - ע"ל סי' רס"ד ס"ג בהג"ה (ש"ך). (ו) א"א כפועל בטל לגמרי - היינו כפירוש פועל בטל דהמחצר בריש סעיף זה, כמה היה נוטל פועל כזה להיות יושב בטל לגמרי, דה"ל להתנות ולא התנה, דאין נוטל שכרו על ההשגחה כלל אלא על צטילתו ממלאכתו (סמ"ט), ואם אין הצעלים שם כריך לשלם לו כל שכרו, כיון שלא היה מחויב בדבר ממילא חשיב כשאר יורד שלא ברשות להשגיח לחצירו ונוטל כל שכרו (נתיב"ט) [1]. (ז) שיבטל מה שיפסיד - צטטול מלאכתו, כי לא ניחא ליה להיות פועל בטל כי כריך לפרנס צני ציתו לטרוח ולקבל עליה שכר הרבה (סמ"ט). (ח) הרי זה נוטל - פירוש, הרשות צידו ליטול ומייב שכנגדו ליתן לו, ואין צו עצירה שמקבל שכר ההשגחה,

ביאור המשפט

העשיר, שאין טענת אונס לפטור משכירות, ואין לחייבו מטעם נדר (עי' לעיל סי' קנה ולקמן סי' רמ"ז סי"ב, וי"ד רי"ח סי"ב), דהתם מיירי שהבטיח לו בתורת מתנה דאז י"ל דבעלי מחויב לקיים דיבורו מתורת נדר. משא"כ בני"ד דלא הבטיחו לו בתורת מתנה וצדקה רק בתורת שכר פעולה ושדכנות, ועי' סי' פ"א ס"א בהג"ה. והאשה תשלם לו סך חמשים אחוז יתר לכשתתאלמן או תתגרש וכמ"ש הרמ"א בחו"מ סו"ס צ"ו. [1] מדברי הנתה"מ משמע שהוא חולק על הסמ"ע אבל יתכן שזה רק בטעם הדברים ולא בהלכה.

לו כל מה שפסקו (ט), אפילו אם פסקו לו יותר מן הראוי (י). ואם אין שם צעלים, ולא בית דין, שלו קודם (יא):

סימן רסו - דין אבדת עוברי עבירה.

ובו ה' פעיפים:

ציון המשפט:
א ב"ק קי"ג ע"ב. ג
סנהדרין ע"ז ע"ב. ג
רמב"ם גז"ל פי"ח
ה"ג.

א אבדת העכו"ם מותרת (א) [א], שנאמר (דברים כב א) אבדת אחיך. ויהמחזירה, הרי זה עובר עבירה, מפני שהוא מחזיק ידי עוברי עבירה (ב) ויאם החזירה לקדש את השם, כדי שיפארו את ישראל, וידעו שהם בעלי

מאיר המשפט

רשות לעסוק במלאכתו ולהניח ההשגה שאינה מוטלת עליו כפי האזינו, מה שאין כן לעיל כששטף נהר חמורו וחמור חצירו והניח את שלו והגיל את של חצירו, הכל יודעין דהטירחא אחת להלל חמור חצירו כמו צהלל חמור שלו, ומסתמא ופשוט הוא שניחא לאדם להגיל את שלו משל חצירו, אם לא שעה צביל השכר שחצירו ישלם לו עכ"פ דמי חמור שלו והותר, משום הכי אמרו שם דה"ל כאלו התנה עמו וצריך לשלם לו כל דמי חמורו, אם לא שחצירו היה שם והיה יכול להתנות עמו ולא התנה, עיין שם (סמ"ט). **א** אבדת הגוי מותרת - לא מיבעיא כל זמן שלא הגיעה לידו שאינו מחויב לטרוח אחריה ולהשיבה, אלא אפילו אם צאתה לידו מותרת (סמ"ט), ראובן שהיה שומר של גוי וקיבל עליו אחריות שמירה, ונאבד ממנו החפץ, היה נלע"ד צפשיטות שיש על המולא חיוב השגה, אף דגוף החפץ של גוי, מ"מ הוא מזיל ישראל מן ההפסד שלא יטורף לשלם, ויש חולקים, וצ"ע לדינא (פ"ה) [ב]. **ב** מפני שפחזיק ידי עוברי עבירה - שמראה צוה שאין מלות השגה חשובה עליו למנות צולאו שהרי משיבה גם לגוי שאינו מלווה עליה (סמ"ט).

ללא חייבתו התורה צמקוס פסידא, אלא שמסתמא אמרו חז"ל דניחא ליה לאדם צנציר משכירתו ולהיות צטל, והרי זה גילה דעתו ללא ניחא ליה צוה (סמ"ט). **ב** וגם הם מחוייבים בו' - עי' לקמן סי' רס"ו ס"ה שהג"ה א' (ש"ך). **י** ואפי"ו פסקו לו יותר מן הראוי - ר"ל יותר ממה שראוי לאדם אחר דנוטל פחות מדמי מלאכתו כדי לישב צטל כנ"ל סק"ת, אצל אם פסקו לו יותר מדמי מלאכתו, ודאי א"צ ליתנו לו, כי יאמרו לו משטה הייתי כך אפילו לדבר הרשות, וכ"ש צוה שמנות השגה עליו לקיימה (סמ"ט), עי' סי' רס"ו סעיפים ו' וז' (ש"ך), עיין מ"ש צמינן רס"ד ס"ו (ק"ה"ח). **יא** ואם אין שם בעלים בו' - ולא דמי למה שכתב רמ"א סי' רס"ד ג, דאם אין הצעלים שם אף על פי שלא התנו כאלו התנו דמי, דשאני הכא דמסתמא ניחא ליה לאדם צמנוחה ממלאכתו הכצידה ולעסוק צהשגה זו ולקבל פחות מדמי מלאכתו, וזה הפועל דמייירי ציה כאן ללא ניחא ליה צמנוחה אלא צטירחא וצהרצה שכר כדי מלאכתו, ואם ישיב צלא תנאי לא יאמין לו צעל אצידה צוה, אלא יאמרו שהוא מסתם צני אדם ולא יתנו לו אלא כפועל צטל, משו"ה נתנו לו

ביאור המשפט

להחזיר. לא מיבעי בחפץ דשייך לומר רוצה אדם בקב שלו, אך אפילו במוצא מעות של ישראל, דבאמת לא יהיה להאובד שום הפסד, רק לביטוח העכו"ם, אפילו הכי מחויב להחזיר, דהא זה פשוט דאף דהעכו"ם קיבל עליו האחריות דגניבה ואבידה ממעות ישראל, מחמת זה עדיין אין לו שום בעלות על הממון של ישראל הנאבד (שו"ת חלקת יעקב חו"מ סי' כב).

א נכרי שמצא אבידה, אף אם מצאה קודם יאוש, קנאה אחר כך ביאוש, כיון דהנכרי אינו מצווה על השבת אבדה [כן הוא במהרש"ם לעיל הערה 05 (שו"ת בית שלמה אור"ח סי' נז)]. בענין אבידת עכו"ם אין שום נ"מ בין נתייאשו ללא נתייאשו (ביאור הלכה תקפ"ו סי"ג). **ב** מצא אבדת ישראל, אבל בעל האבידה מבטוח אצל חברת ביטוח עכו"ם, מחויב

ציון המשפט:
 ד ב"ק קיג ע"ב. ה
 ירושלמי גיטין פ"ה
 ה"ט. ו ע"ז כו ע"ב.
 רמב"ם גז"ף פ"א
 ה"ב. ז מולין ה"א.
 ס נדרים לג ע"ב. ט
 ב"ק פ ע"ב. י צ"מ לג
 ע"ב.

אמונה, הרי זה משובח^[ג]. יובמקום שיש חילול השם (ג), אבידתו אסורה, וחייב להחזירה. יובכל מקום, מכניסים כליהם ככלי ישראל (ד), מפני דרכי שלום: ב וחייב להחזיר אבידת ישראל, אפילו היה בעל האבידה רשע ואוכל נבילה לתיאבון. אבל אוכל נבילה להכעיס, הרי הוא אפיקורוס מישראל, והאפיקורסים ועובדי עבודת עכו"ם, (וישראל) מחללי שבת בפרהסיא^[ד] (ה), אסור להחזיר להם אבידה, כעכו"ם:

ג פ"ד המודר הנאה מחבירו, לענין החזרת אבידה, נתבאר בטור יורה דעה סימן רכא:
 ד פ"ח תול רע שמזיק לקטנים, אין צריך להשיבו לבעלים. אלא כל המוצאו הורגו (ו), וזוכה בערוה^[ז]: ה 'אמר לו אביו אל תחזיר את האבידה (ז), הרי זה לא ישמע לו:

מאיר המשפט

עדה אלא פעם אחת נריך להיות שעבדה צפרהסיא^[א] (סמ"ט), ואצדת מוסר ע' לקמן סי' שפ"ח צ"ך סקע"א^[ב] (ע"ב). א (ו) ב"ה המוצאו הורגו - ואסור לקיימו (סמ"ט). ב (ז) אמר לו אביו א"ל תחזיר בו' - אפילו אמר לו אצו אל תחזיר את האצדה אלא לך ועשה הנורך שעה שלי דצר פלוני, אפ"ה לא ישמע לאצו, מפני שכבוד אב ואם הוא עשה והשבת אצדה יש צה לאו ועשה, ועוד דכתיב (ויקרא יב ג) איש אמו ואצו תיראו ואת שבתותי תשמורו אני י"י, כולכם חייבים כצודי (סמ"ט), אם הוא כצר עסק צמנות כיצוד אצ צאציה דצר ואירע לו השבת אצדה, דהוא פטור מטעם כל העוסק צמנות, וכמו שמצינו לענין שומר אצדה דהוי שומר שצר מטעם דמתהני דפטור לתת ריפתא לעניים צעעה שעוסק בהשבת אצדה, ואין לומר דשאני הכא שיש ציטול עשה ולא תעשה, דהא צמנית דצקה יש ג"כ עשה ולא תעשה (ע"ז).

(ג) ובמקום שיש חי"ו"ה השם - היינו שמאלו צמקום שרוב ישראל, והגוי לא יצבור שנפלה ממנו האצדה אלא ישראלים המניס שס גנצוה ממנו (סמ"ט). (ד) מכניסים כליהם כב"י ישראל בו' - צכל מקום מכניסים כליהם מפני הגנצים עם כלי ישראל מפני דרכי שלום, דלא אסרה התורה אלא השבת אצדה דנפלה מצעליה הגוי צלי ידיעתו ואינו יודע צאציה מקום נפלה וליד מי הגיעה שמנאה, משא"כ מי שהניח כליו ומטלטליו צמציירו או כיוצא צכיוון ולא עלתה על דעתו שיאצד משס, ולהישראל נחודע לו שגנצים יצואו לעיר ויגנצוהו משס, אזי כיון דאין שם אצדה עליו, מותר לו להכניסו למקום המשממר מפני הגנצים מפני דרכי שלום, והכלל דס"ל להטור דצכל מקום דהוא עושה מפני דרכי שלום ואית ציה דרכי שלום מותר (סמ"ט). (ה) ועובדי עבודה זרה ומהללי שבת בפרהסיא - דהאי פרהסיא גם אעוצדי עבודה זרה קאי, דאם לא

ביאור המשפט

ח"ה סי' קג, שבוה"ז המחללי שבת הם תינוקות שנשבו, ולכן יש להשיב להם. [ה] עי' לקמן ##' %%% הערה 341, ועי' לקמן ##' %%% הערה 768. [ו] עי' לקמן ##' %%% הערה 631. [ז] עי' לקמן ##' %%% הערה 798 והערה 698.

[ג] אם החזירה כדי לקדש השם, כדי שיפארו את ישראל שהם בעלי אמונה, הרי זה משובח, אבל אם דעתו בעבור שישבחו אותו, ולא בעבור אמונת ישראל, או משום שהוא אוהב את הגוי ומרחם עליו, אסור (יש"ש, ב"ק פ"י סי' כ). [ד] עי' שו"ת קנין תורה

סימן רסו - כיצד מכריז וכיצד מטפל בה בעודו בידו.

ובו כ"ז סעיפים:

א חייב ליטפל באבידה, עד שיחזירנה לרשות בעליה במקום המשתמר **(א)** [81]. אבל אם החזירה למקום שאינו משתמר כגון גנה וחורבה, ואבדה משם, חייב באחריותה. יחזיר את האבידה בשחרית **(ב)**, למקום שהבעלים נכנסים ויוצאים שם בשחרית, אינו חייב ליטפל בה, שהרי הבעלים רואים אותה, אע"פ שאינו מקום המשתמר. אבל בבעלי חיים **(ג)**, לעולם חייב ליטפל בה, עד שיכניסנה לרשות הבעלים המשתמרת, ואינו צריך דעת בעלים. ראה בהמה שברחה מן הדיר, והחזירה למקומה, הרי זה קיים המצוה, ואינו צריך דעת בעלים: **ב** יחזירה וברחה, אפילו מאה פעמים, חייב להחזיר. ישנאמר **(דברים שם)** השב תשיבם, השב, אפילו מאה פעמים משמע: **ג** המוצא אבידה, ואינו מכיר את בעליה, מכריז עליה **[82]** בבתי כנסיות ובבתי מדרשות **(ד)**. 'ובזמן שיש אנשים

ציון המשפט:
א ב"מ לא ע"ב. ב
ב"ק נו ע"ב, נו ע"א.
רמב"ם גז"ל פ"א
הט"ו. ג ב"מ ל ע"ב
ד ב"מ לא ע"א. ה
ב"מ כח ע"א. ו טור
ס"ג.

מאיר המשפט

ג (א) חייב ליטפל באבידה כו' - מקור הלשון היא: כיצד מלות השבת האצידה, אם הוא מכיר את הבעל יטפל עד שיגיענה לידו, לא הגיע לידו אזל נתנו לגינתו או לחורבתו יאל, אף על פי שלא ידעו הבעלים, ובלבד שתהא משתמרת שם, ר"ל אעפ"י שהגנב והגזלן וד' שומרים הצאים להשיב צעינן שיהדרוהו למקומן צידיעת בעלים, ואם הדרוהו ולא הודיעו לבעלים ונגנזה משם או מתה מחמת רעב חייבים, אצידה שאני אפילו השצה שלא מדעת מספיקה, כשהוא משתמר שם, ומ"ש צסעיף זה צקופו ואינו לריך דעת בעלים, קאי נמי אריש הסעיף **(ס"ט)**. **(ב)** החזיר אבידה בשחרית כו' - נקט צשחרית מפני שהבעלים אז צצית ונכנסים ויוצאים ורואים אותן, ומשו"ה אפילו החזירם למקום שאין משתמר שם, הו"ל כאלו מסר ליד בעליה **(ס"ט)**. **(ג)** אב"ל בבעלי חיים כו' - משום דכל צהמה שיצאה ממקומה התרגלה להיות הולך ממקום למקום, ומשו"ה לריך שמירה טפי **(ס"ט)**, אזל צגנזה פטור **(ש"ך)**, אם

החזירה למקום שיראנה, ושכיח בעל האצידה צציתו פטור, צין צשחרית צין צנהרים. לא שכיח צציתו, צין צשחרית צין צנהרים חייב. אם לא שהוא בעל שדה, אזי דינו כמו שמפורש צתלמוד, אם נגנזה משם או נבלד, צצ"ח חייב לעולם. עד שיחזירה לתוך ציתו, וצנגנזה מתוך ציתו פטור **(ש"ך + ה"ש)**, וי"ל לחייב צנגינזה דהוי תחילתו צפשיעה וקופו צאונס **(תה"מ)**. **ד (ד)** מכריז עליה בבתי כנסיות כו' - מכלן ראייה למה שנוהגים להכריז צצתי כנסיות גניצות ושאר עניינים צשעה שהציבור צצית הכנסת. מיהו נראה דהיינו דוקא צין מנחה למעריב או אחר יציאה מצית הכנסת, וכדי שלא להפסיק הציבור צתפילתם. ומה שנוהגין עתה קלת להכריז צין אשרי ללמנח לא שפיר עבדי, דאף דסדר קדושה עינן צפני עצמו הוא כמו מעריב למנחה, מ"מ מיד אחר הקדיש דנפילת אפייס מתחיל סדר קדושה לכן חוזרין ואומרים אשרי, ולכן מוטב להכריז קודם התחלת אשרי, וטוב יותר אחר גמר התפילה **(ס"ט)**.

ביאור המשפט

[81] י"א דהמוצא מעות של יתומים לא יחזיר להם עד שיגדלו דלא הוי השבה מעליא לקטנים דכמקום שאינו משתמר דמי **(ערה"ש רסו כ)**. **[82]** ע"י אר"ח **(סי' שו ס"ב)**: מותר להכריז בשבת על אבידה אפילו היא דבר שאסור לטלטלו. וע"י שם במ"ב: שמי שידוע בה יבוא

ויגיד דהשבת אבדה מצוה, ולומר למי שידוע ממנה שישכנה גם זה הוא בכלל חפצי שמים ושרי, ונהגו להכריז גם על אבדת א"י מפני דרכי שלום ובמקום סכנה פשיטא דשרי וכתבו האחרונים דה"ה דמותר להכריז בשבת על גניבה.

ציון המשפט: ז צ"מ כח ע"ב, ס
 ז צ"מ שס, רמב"ם
 גו"ל פ"ג ה"ב ט
 רמב"ם גו"ל פ"ג ה"ג
 ה"ג.

שאומרים אבידה הנמצאת של מלך היא, מודיע לשכניו ומודעיו ודו"ל:^א
 ד כיצד מכריו: אם מצא מעות, מכריו מי שאבד לו מטבע (ה), וכן
 מכריו מי שאבד לו כסות, או בהמה, או שמורות, יבא ויתן סימנים
 ויטול (ו). ואינו חושש לרמאי מפני שהודיע מין האבידה, לפי שאינו
 מחזירה עד שיתן סימנים מובהקים (ז): ה יבא בעל האבידה ונתן סימנים שאינם
 מובהקים, אין מחזירין. והרמאי, אע"פ שאמר סימנים מובהקים, אין מחזירין לו,

מאיר המשפט

ה (ה) מי שאבד לו מטבע בו' - ר"ל הן שאבד מטבע הן שאר דברים, לעולם מוכיר שם האבידה שמואל צפירוט, וכתב כן לאפקוקי שיכריו סתם אבידה מנאחי ולא זוכיר מה היא, מחשש רמאי שידע צפירוט שאבד טליתו ומכיר סימניו ויבוא ויאמר אני אבידתי הטלית ואלו הסימנים. והטעם שאין מכריו סתם אבידה, כדי לקרצ הדבר לנצל האבידה בכל מה דאפשר ליתן לב שאבידתו נמלא ויבוא ליתן סימניו (סמ"ט). (ו) יבא ויתן סימנים - וסימן דמטבע נחבאר בסימן רס"ז צעעפיסי י"א וי"ג וי"ג (סמ"ט). (ז) עד שיתן סימנים מובהקים - ג' מיני סימנים הן, סימן נקב צלל אות פלוני והדומה לו, והוא סימן מובהק גמור דנחשב בשאר דברים כעדים. וסימן ארוך וגוץ ומשקל ומקום, הוא סימן ציוני והוא סימן מובהק סתם מיקרי, ומינייה איירי כאן, וסימן חסור וסומק, אינו מיקרי סימן מובהק

כלל, אל"כ הוחזק רמאי שבו החמיר להזריכו עדים או סימן מובהק כמו "נקב יש צלל אות פלוני"^א, ומשרבו הרמאים התקינו שלא להחזיר לסתם בני אדם אל"כ יביא עדים שהוא שלו או שיביא עדים שאינו רמאי, וחוזר הדין לדין תורה להחזירו לו בסימנים מובהקים (סמ"ט), וי"א דארוך וגוץ לא היו סי' כלל וצאמת זה תלי צמת' מחבד ורמ"א לקמן סעיף ו', ולמעשה צסי' מובהק לגמרי כגון נקב יש צלל אות פלו' וכי האי גוונא מחזירין האידנא לסתם בני אדם אפי' אינו מביא עדים שאינו רמאי או שהיה שלו, אבל צסי' מובהק דמדה ומשקל אין מחזירין אלא כשמביא עדים שאינו רמאי או שהוא לורצא מרצנן, אבל צידוע שהוא רמאי אין מחזירין אפילו בסימן מובהק לגמרי וצריך דוקא להביא עדים שהוא שלו, ונראה דאף האידנא יש דין ת"ח לענין זה (ע' לעיל רס"ז סכ"א ודבריו שס) (ש"ך).

ביאור המשפט

וג' משרתת שהפקידה אצל בעל הבית תכשיט, וחזרה בה מהמשרה שלה, ובעל הבית לא רצה להחזיר לה התכשיט הואיל וחזרה בדבורה, והנערה הלכה, התכשיט הוא של בעל הבית, שהרי היא מחלה לו, אף על גב דבפקדון ומשכון בעלמא אם המפקיד לא חבב ושחק, לא הוה מחילה, מ"מ הכא מזה שהיא תבעה, ובעל הבית סרב, ואזלת לה ולא קבלה עליו בפניהם היא מחלה הזכות (ע' סי' רל"ט ס"ט), ואין לומר דהכא אפי' אי מחלה הוה מחילה בטעות שהיא סברה שבעל הבית דינא קאמר שהמשכון שלו מפני שחזרה בו, והואיל וניחא לה למיקם בהימנותה רצתה לפייס הבעל בית ומחלה לו המשכון ולא תלינן בטעות, אמנם אם יש מקום חשש שלא באתה לדין בגלל אונס, צריכים לחשוש למחילה בטעות, וצריך לעשות בתחלה כל טצדקי דאפשר, להודיע לה טעותה, דלא גרע מאבידה שצריך להכריז ובזמנינו אלו יצא הקול ע"י עיתון

ומעשים בכל יום שהמוצא אבידה או מי שנאבד ממנו דבר, מפרסמו ע"י הנ"ל והי"נ מחוייב עכ"פ להדפיס הדבר בעתון, ואחר שנתעכב הדבר זמן מה ולא נודע ממנה דבר אף על גב שמעיקר הדין הי' ראוי' שיהי' התכשיט מונחי' בידו עד שיבוא אלי', מ"מ כיון שהתכשיט של זהב שכיח טובא, טוב יותר שישומן ויכתוב עכ"פ בפנקס הקהל שיש בידו תכשיט שכך וכך שוים [ע"י לעיל ##%% הערה 8] וישתמש בהם ע"מ לתת מהם שכר תשימש לכשתבוא הפחתה לתבוע, ואז יושם כמה הוה הפחת וישולם הפחת שנפחת וגם שכר תשימש ומצוה נמי עביד (חת"ס חו"מ קכב). ע"י שו"ת מהרי"ק (שו"ש ק'): רבינו גרשון מאור הגולה תקן להכריז בבית הכנסת לכל מי שאבדה לו אבידה שיחזירה המוצאים אותה או שידועו לו היודע' ממנה דבר למען יוכל לחזור אחר אבידתו. [ד] דלא כט"ז לקמן סק"ח.

עד שיביא עדים שהיא שלו (ח): ו' בראשונה, כל מי שאבד לו אבידה ובא ונתן סימנים, מחזירים אותה לו, אלא אם כן הוחזק רמאי. משרבו הרמאים, התקינו בית דין שיהיו אומרים לו, הבא עדים שאין אתה רמאי, וטוּל: הגה: י"יש אומרים דבסימן מובהק מחזירין אפילו בזמן הזה (ט), ואין נריך לעדים שאינו רמאי: ז' בהמדה, או המשקל, או המנין, או מקום האבידה, סימנים מובהקים הם (י): ח' יבאו שנים (יא), זה נתן סימני האבידה, וזה נתן סימני האבידה כמו שנתן האחר (יב), לא יתן לא לזה ולא לזה, אלא תהא מונחת, עד שיודה האחד לחבירו, או יעשו פשרה ביניהם: הגה: י"או שיצא האחד עדים. י"הציא זה עדים, וזה עדים וסימנים (יג), סימנים במקום עדים לאו כלום הוא, ויהא מונת: ט' נתן האחד סימנים (יד), והשני הביא עדים, יתן לבעל העדים. אפילו אין מעידים שנפלה ממנו, אלא מעידים שמכירים שהוא שלו (טו): י' זה נתן סימנים, וזה

ציון המשפט:
 י' צ"מ כ"ח ע"ב יא
 רא"ש צ"מ פ"ב סי'
 יד. יצ' צ"מ כג ע"ב
 רמב"ם פ"יג ה"ו. יג
 צ"מ כח ע"א, רמב"ם
 שם. יד טור ס"ו. טו
 הגהות מרדכי צ"מ סי'
 תי"ו. טו צ"מ כ"ח
 ע"א, רא"ש צ"מ פ"ב
 סי' יג. יז צ"מ כח ע"א.

מאיר המשפט

מובהקים הן - וסומכין עליהן למי שהציא עדים שאינו רמאי (לפי המחבר בסעיף ו') או שהוא לורצא מרצון שמסתמא אינו רמאי (סמ"ט). ד' (יא) באו שנים בו' - אם אמר א' לחבירו או תשבע אתה שהיא שלך או תשבע אני שהיא שלי שומעין לו, וכן אם צאו לחלקה ביניהם שומעים להם, וכן אם הודה א' מהם שומעין לו, ונראה שם אחד אומר תשבע ולא אתה והצ' אומר להפך יניח (ש"ך). ה' (יב) זה נתן סימני אבידה בו' - ה"ה אם שניהן הציאו עדים (סמ"ט). (יג) הביאו זה עדים וזה עדים וסמנים בו' - דכיון דהאי לא ידע סימניה מוכחא מילתא דסהדי שיקרא יניחו אם לאו שהוא צענין דלא ה"ל לידע וז"ע (ש"ך), וי"א הטעם דהוי כמינו במקום עדים, ה"נ צסימנים, כיון דלא מהני במקום עדים, לא מהני אפילו בתרי ותרי. ומיירי שהתרי ותרי מכחישין אלו את אלו, אבל אם כת אחת מעידין על זמן שקודם לכת שניה, מעמידין אותה בחזקת השני, דחזקה שכל מה שתחת ידו הוא שלו וצודאי לקמו מחבירו (כתה"מ). ו' (יד) נתן הא' סימנים בו' - אפילו סימנים מובהקי' ציותר (ש"ך), יש להסתפק אם אחד סימן אמנעי ולחד סימן מובהק אם נותנין למוצהק (פ"ח). (טו) שהוא ש"ו בו' - מחזקינן ליה בחזקתו ולא אמרינן שמכרה (ש"ך).

א (ח) והרמאי אף ע"פ בו' עד שיביא עדים שהוא ש"ו - עי' רמ"א לעיל סעיף ו' דבסימן מובהק מחזירין אפילו בזמן הזה כו', ואפילו לודאי רמאי מחזירין צסימנים מובהקים, וכן עיקר, ומ"ש המחבר כאן דודאי רמאי נריך להציא ראיה, היא דעת יחיד (סמ"ט), וי"א דאפילו היותר חשוב לא מהני, מטעם דהא מדאורייתא ילפינן לה דאין מחזירין להרמאי צסימנים (ע"י) [ה]. ב (ט) וי"א דבסימן מובהק מחזירין בו' - דברים אלו קאי ג"כ אמ"ש צסוף שלפני זה והרמאי אף על פי כו' עד שיציא עדים שהיא שלו (סמ"ט), וי"א שאין מחזירין אלא צסי' מובהק שמועיל גם צעלמא, דהיינו כגון נקב יש צלד אות פלוני, דצכי האי גוונא מחזירין לרמאי (ש"ך) [ה], וי"א דלא מהני סימן מובהק אלא לענין החזקה שאנו מחזיקין סתם אדם לרמאי, על זה מהני סימן מובהק, אבל אם צרור שהוא רמאי אין מועיל לו סימן מובהק, ועל כן צסימן מובהק מחזירין לכל אדם, דהיינו שאין שם צירור אלא החזקה. נמלא דיפה כתב תחילה המחבר צסעיף ה' דהרמאי לא מהני סימן מובהק, והיינו לכו"ע, ומשו"ה לא כתב הרמ"א שם כלום. אבל צסעיף ו' דמיירי לענין הוחזק רמאי, כתב דיש אומרים דסימן מובהק מהני לזה אבל לא לודאי רמאי. ודלא כסמ"ע לעיל סעיף ה' (ע"ז). ג (י) סימנים

ביאור המשפט

[ה] דלא כסמ"ע סק"ז. [ו] ועי' סק"ז.

ציון המשפט:
 יט רא"ש ב"מ פ"ג
 ס"י יג. יט רמב"ם
 גז"ל פי"ג ה"ו.
 כ.ס.ס. כל.ס.ס. כ.ס.ס.
 כג ב"מ כח ע"א,
 טור. כד טור ס"י יג.
 כה ב"מ כט ע"א,
 רמב"ם גז"ל פי"ג
 ה"י. כו תוספות ב"מ
 כ"ט ע"א ד"ה והו
 שאל. רא"ש ב"מ פ"ג
 ס"י ז. ועיין בשו"ת
 רא"ש כלל 5 אות ג.

נתן סימנים ועד אחד, העד אחד כמי שאינו (יז), ויניח. הגה: י"וש אומרים
 שזה שכנגד העד (יז), לריך לישבע שזה שלו הוא. ואם אינו רוצה לישבע, נותנין לבעל
 העד: **יא** ימצא שמלה וכיוצא בה, וזה הביא עידי אריגה שארגוה לו,
 וזה הביא עידי נפילה, יתן למי שהביא עידי נפילה: **יב** יזה נתן מדת
 ארכה, וזה נתן מדת רחבה, יתן למי שנתן מדת ארכה. שמדת רחבה
 אפשר לשערו כשהיה בעליה מתכסה בה (יח): **יג** יזה נתן מדת
 ארכה ורחבה, וזה נתן משקלה, יתן למי שכיוון משקלה (יט): **יד** יזה
 אומר כך ארכה וכך רחבה (כ), וזה אומר ארכה ורחבה כך וכך, אבל
 איני יודע כמה באורך וכמה ברוחב, יתן למי שאמר כך ארכה וכך רחבה: הגה: י"אחד
 אמר מדת ארכה ורחבה, ואחד אמר המשקל, ינתן לבעל המשקל, שאין דרך לשקול טלית, לפיכך הו
 סימן מזה: **טז** יזהכריו ולא באו הבעלים, תהא המציאה מונחת אצלו, עד שיבא
 אליהו (כא): **יז** יכל זמן שהאבירה אצלו, אם נגנבה או אבדה, חייב
 באחריותה: **יח** כדין שומר שכר (כב): הגה: י"וש אומרים דשומר אבדה אינו אלא שומר חנם,

מאיר המשפט

(יז) העד אחד כמי שאינו כו' - ר"ל דא"ל לישבע נגד העד, כיון דאפילו לאחר השבעה אין נותנין לזה שנשבע (סמ"ע, ש"ך), ואפילו העד מעיד שראה שגנב (ש"ך). (יז) וי"א שזה שכנגד כו' - ועיקר כמתצר (ט"ז). ז (יח) שמדת רחבה אפשר לשערו כו' - אבל לא מדת ארכה, משום דדרך גלימא וטלית שלהן שהיו מכסין בהן, רוחב הבגד היה לקומת איש וארכו היה מעוטף סביבו כדרך טליתות של מנה שלטו, ומשו"ה יכול לשער הרוחב על גבי האיש, משא"כ האורך שהיה מעוטף ומכוסה כו' (סמ"ע), היינו דוקא בזמן התלמוד אבל עכשיו הוא להפך שמדת אורכו אפשר לשערו, ונראה שזה תלוי בראות עיני הדיין ולפי המלצות

ודרך הלצסה (ש"ך). ח (יט) יתן למי שכיוון משקלה - לפי שאין דרך לשקול הטלית לפיכך הוא סימן מזה, וכתבו הרמ"א בצה"ה בסעיף י"ד, ויחזר הוא דכבר כתבו המחזר כאן בסעיף י"ג (סמ"ע, ש"ך). ט (כ) זה אומר כך ארכה כו' - ונראה דהלך לפי ראות עיני הדיין ולפי הדרך שעושין הטלית (ש"ך). י (כא) המציאה מונחת אצלו - ואף על גב דלעיל סי' ר"ס סעיף ט' ס"ל דזכה בו, היינו דכבר שאין בו סימן אבל הכא מיירי דכבר שיש בו סימן דאיכא למיחש כל שעה שמא יבא זעליו לכך יהא מונח עד שיבא אליהו ודו"ק (ש"ך). יא (כב) כדין שומר שכר - משום דחייב ליטפל באבדה בנייעור ושיטות הכסות שלא

ביאור המשפט

[ז] כל ממון המיועד ליפסד בין שיש כאן תובעין בין שאין כאן תובעין, מכל מקום על הב"ד מוטל לקיים בו מצות השבת אבידה ככל מצות השבת אבידה שהיא בלי שום תובע וכו', עי' לקמן סי' רפה ס"ד שהיוצא לדעת אין בין מצויון לטפל בנכסיו, אבל אם שמעו בו שמת חייבים לטפל בהם (שו"ת מהר"ם מלובלין יב), ועי' פרי החיים (י"ד ח"א סימן מ) דה"ה בכל אבידה. אמנם עי' רע"א לקמן סי' ש"א, וכן רפה ס"ד ופ"ת שם שאין מוציאין מידו כלל. עי' לעיל ##%% הערה 8, ועי'

לקמן סעיף כא. [ח] כתב הנתיב"מ להלן סי' רצא סי' ד"ה הוא שומר חנם, שלדעת האומר שאין שמירה על ממון של קטן, גם באבדות קטן אין חיובי שומרים. ועי' לקמן רצא ס"ג קצה"ח ונתה"מ שהמגביה חפץ שחשב שהוא של כסף ונמצא של זהב, חייב רק בשל כסף. שומר אבידה, שפשע באבדה ונאבד, ואח"כ נתגלה שהמאבד היה בעת המציאה במלאכתו של המוצא, אעפ"י שבכל שומר פטור (עי' לקמן סי' שמ"ו), כאן חייב (שו"ת מהר"ל דיסקין סימן ה אות רמו).

ועיין לעיל סימן עז סעיף ז כיצד נקטינן לענין משכון והוא הדין כאן (בג) [ט]:
 ציון המשפט: כו"מ כו"ע א.
 כס רמז"ס גז"א פ"ג הי"א. כט כ"מ כט ע"ג.
 יז יוכל זמן שהיא אצלו, חייב להטפל בה שלא תפסד (כד), ולהשביחה, כגון לגזוז הצאן, ואפילו גיזת זנב השור, שהוא דבר מועט, חייב ליטפל בו! יח ייצרין לבקרה ולברקה, כדי שלא תפסד. כיצד, יט מצא כסות של צמר, מנערה אחת לשלשים יום (כה). ולא ינערנה במקל, ולא בשני בני אדם (כו). ושומחה

מאיר המשפט

מפקינן ממוגל (ס"ט ו"ד), ואף אם צאמת כבר נפטר פעם אחת מפרוטה דעני המוזכר בס"ק הקודמת, לא נעשה שומר שכן, כיון דתחילת קבלה לעצמו לא היה בשכרו כדי שיהיה שומר שכן כיון דלא שכיח, אף שהגיע לידו הנאה שזה פרוטה ממילא לא הוה שומר שכן (כת"מ). יג (כד) חייב ליטפל בה שלא תפסד - ואפילו אם הגיזת לא שיהיה פרוטה לר"ך לגזוז שיחזור ויגדל שהוא צא מדבר ששזה פרוטה (ש"ך). יד (כה) אחת לשלשים יום - אצל טפי לא, מפני שתתקלקל (ס"ט). (כו) ולא ינערנה בשני בני אדם - מפני שמנחמין אותה וקורעין לה (ס"ט).

תתקלקל, וצאחר אצידה ג"כ כל אחד כפי צרכו וכמ"ש בסעיפים שאחר זה, וזמנן שעוסק בתיקון האצידה אם צא עני ומצקש ממנו דבר לדיקה או פת לחם, הוא פטור מליתן לו, דהעוסק במצוה פטור מן המצוה, והוה שכרו, משו"ה הו"ל עליה בחיוב גניבה ואצידה כשאר שומר שכן. והרמ"א חולק ע"ז וס"ל כיון דלא שכיח הוא דיצוא עני צאומה עת דעוסק בצרכי האצידה, ואז לית שכר כלל על שמירת האצידה, משו"ה לא הוה דינו על שמירתו אלא כשומר חניס (ס"ט) [יא]. יב (בג) כיצד נקטינן לענין משכון והוא הדין כאן - מאחר וזה ספק אם הוא שומר חניס או שומר שכן דמספיקא לא

ביאור המשפט

למוכרו קודם זמן איסורא, וא"ל דהמפקיד פשע שה"ל למוכרו לעכ"ם במקום שהוא כיון דקיי"ל דאין הנפקד רשאי לסמוך על זה וחייב למוכרו א"כ ה"ל למוכרו [בפשטות כוונתו למכירה גמורה ולא מכירת חמץ]. ועיי"ש בחק יעקב: על אף שכתוב לקמן סימן רצ"ב סעיף י"ז וז"ל, המפקיד חמץ אצל חבירו והגיע ערב פסח אחר חמשה, יוצא ומוכר בשוק מפני השבת אבידה לבעלים, אף על גב דהוה שומר חנם מכל מקום בהגיע סמוך לשש דנתחייב מטעם השבת אבידה הוה כשומר שכן באותה שעה, כיון שהפקדון בידו והוא באותה שעה כשומר אבידה, הוה כשומר שכן משום פרוטה דעני, ע"י סק"ד. אף שהוא לא עסק בהשבה ולא מכר החמץ ואם כן לא פטר עצמו מפרוטה דרב יוסף, מכל מקום כיון דאפשר למפטר עצמו מפרוטה זו, ואחר שכבר מכר הפקדון א"כ כבר קיים השבת אבידתו לענין זה, אחר כך לא הוה על המעות רק כמו שהיה מתחלה על הפקדון שומר חנם, אי לאו משום דיש לו רשות להשתמש בו. אפוטרופוס שלא מכר החמץ ודאי אין לחייבו, כיון שאינו חייב אלא בפשיעה, כמבואר בחו"מ סימן ר"צ סעיף כ. [יא] ע"י שו"ת מנחת יעקב טו (בסוף ספר תורת חטאת), שאפילו אמר המוצא שאינו רוצה ליהנות מפרוטה, כ"ז שהיה יכול זה מחייבו.

[ט] ע"י לקמן ש"ג ס"ח ורע"א שם, וע"י לקמן ##
 %%% הערה 947. [ז] ראובן שהפקיד ביד שמעון בגדים ודברים כבדים וצריכין לנער אותם ושמעון זקן וחכם ואינה לפי כבודו שאין דרכו לנער בשלו, עכ"ז חייב לנער הוא בעצמו או לשכור פועלים, ואם לא ניער אותם ונפסד חייב לשלם, ככל חכם שאינו לפי כבודו אם התחיל להשיב חייב בכל, ואם אינה לפי כבודו לא היה לו לקבל שמירת הפקדון וחייב הוא לתקן הפקדון ע"י עצמו או ע"י מי שעושה מלאכתו או לשכור פועלים שיעשו, ולענין שכירות הפועלים חייב בעל הפקדון לפרוע, דכיון דידע ששמעון זקן ואינה לפי כבודו ואין דרכו לעשות בשלו כיוצא במלאכה זו, ע"מ כן הפקיד אצלו שישכור פועלים לנערה ולתקנה (שו"ת רב"ז ח"א סי' שיג). וכל זה אפילו אם לא ניער מחמת שכחה, ששכחה פושע, אמנם נאמן לומר שהיה אונס (שאלת יעב"ץ ח"א סימן פו). ע"י לקמן רצב סי"ז, וע"י או"ח תמג ס"ב: ישראל שהיה בידו חמצו של ישראל חבירו בפקדון, יעכבנו עד שעה חמישית, ואם לא בא בעליו ימכרונו לא"י, ואם לא מכרו חייב לבערו בזמן איסורו, אפילו אם אינו חייב באחריותו. ועיי"ש במג"א סק"כ: ונראה דהנפקד חייב לשלם דמי הפקדון למפקיד דהא ש"ח שה"י יכול להציל ברועים ובמקלות ולא הציל חייב, ה"ג ה"ל

ציון המשפט: ל צ"מ לז ע"ה, רל"ח
 צ"מ פ"צ סי' כ.
 לז צ"מ כ"ט ע"ב,
 רמב"ם גו"ה פ"ג
 ה"ב לז צ"מ כ"ט
 ע"ב. לג רמב"ם גו"ה
 פ"ג ה"ג. לז צ"מ
 כ"ט ע"ב.

על גבי מטה, ללצרכה בלבד, אבל לא לצרכה ולצרכו (כו¹). נודמנו אורחים, לא ישמחנה בפניהם, ואפילו לצורכה, שמא תגנב: ימ לא מצא כלי עץ, משתמש בהם לצורכן מעט, כדי שלא ירקבו. כלי נחשת, משתמש בהם בחמין (כח) אבל לא ישים הכלי על גבי האור (כט), מפני שמשחיקן. כלי כסף, משתמש בהם בצונן (ס), אבל לא בחמין, מפני שמשחירן. מצא מגריפות (לא) (פירוש: כלים שגורפין ומסירין זהם הדשן) וקרדומות (פירוש: כלים שמצקעים זהם עניים) משתמש בהן ברך, אבל לא בקשה מפני שמפחיתן (לב). מצא כלי זהב וכלי זכוכית וכסות של פשתן, הרי זה לא יגע בהן, עד שיבא אליהו (לג): כ למצא ספרים, קורא בהם אחת לשלשים יום. ואם אינו יודע לקרות, גוללן כל שלשים יום. ולעולם לא ילמד בהם דבר שלא למד מעולם, ולא יקרא פרשה וישנה, ולא יקרא פרשה ויתרגם, ולא יפתח בו יותר משלשה דפין, לולא יהיו שנים קורין בשני ענינים, אבל קורין בענין אחד, שנים דוקא, אבל לא שלשה: בא למצא תפילין, שם דמיהן, ומניחן עליו מיד אם ירצה (לד). שדבר מצוי הוא לקנות בכל שעה:

מאיר המשפט

ואפילו אם היה צדו היה ראוי ליקח להשתמש בו צונן צדית צעל הספק, והוא כהפקירו לזה, משא"כ מעות (לקמן סעיף כ"ה) שהוא דבר שמקפידין עליו, משו"ה הו' כשכר (יח"מ). (לא) מגריפות - עשויים לגרוף הכירות ולהפריש תלמים המדובקות (סמ"ט). (לב) מפני שמפחיתן - פירוש, שנפגמים ממנו (סמ"ט). (לג) לא יגע בהן - כלי זהב אינו מתעפש, וכלי זכוכית שישתצר (סמ"ט). מז (לד) שם דמיהן ומניחן עליו - פירוש, מחזיק לעצמו ומניחן על ראשו ויוצא בהן ידי מנות תפילין אם ירצה לקנותם לעצמו, דודאי צעליהן לא יקפידו דהם מנזיזים לקנותן אצל סופרים. דווקא תפילין דאינן עשוין אלא למנותן בלז², אצל שאר דברים אף שמנזיזים לקנותן מ"מ חיצו לאדם דבר שרגיל בו, משא"כ תפילין דאין אדם

(כו) לא לצורכה ולצורכו - הטעם שמא ישכח על גבי המטה. ואף על גב דצפריים המירו לקרות בהן כיון שהו"ג ג"כ לצורכן, שאני התם דעביד מעשה צדיים לא חיישינן שיעצור צמוד לעסוק בה צמה שלא המירו חו"ל, משא"כ צשיטות כסות דישכחנו סס צלי מעשה (סמ"ט), וי"ה דשאני צכסות דחשו שמא ייחנה שטותה יותר מכדי תרכה, אצל צכסר, כיון שקצבו לו זמן אחד לל' יום, לא חיישינן לכלום (ט"ז). מז (כח) משתמש בהן בחמין - וכל שכן צונן (סמ"ט). (כט) אב"ל לא ישים הב"י ע"ג האור - לאו דוקא שהייה קאמר אלא ה"ה נתינה (סמ"ט). (ל) משתמש בהן בצונן - אפילו ללרכו מותר. ואין להקשות דא"כ יהיה שומר שכל צביל היתר שימוש, שלפעמים השימוש שזה פרוטה. ונראה, כיון דדבר שאין מקפידין עליו הוא (ע"י סי' ש"ט ס"ה),

ביאור המשפט

ליה לאינש דליעבד מצוה בממוניה דוקא באקראי אבל בקביעות אסור, ואפילו באקראי דוקא באותו מקום אבל להוציא מבייתו לבהכ"נ או איפכא אסור דאפשר שמקפיד עליו והוי גזל, ועיין בפמ"ג שכתב דבכל גווני ראוי ליהדר כשבעליו עמו שישאלנו ואין סומכין על החזקה במקום שיכולין לבררו בקל וכ"ש אם יודע בו שהוא מקפיד. ועי"ש סקט"ז: בלא דעתו - אפילו

[יב] ע"י לקמן סי' רצב ס"א אם עבר והשתמש. [יג] וה"ה תלית (חבצלת השרון חו"מ כח). וע"י או"ח י"ד ס"ד: מותר ליטול תלית חבירו ולברך עליה, ובלבד שיקפל אותה אם מצאה מקופלת. הגה: וה"ה בתפילין, אבל אסור ללמוד מספרים של חבירו בלא דעתו, דחיישינן שמא יקרע אותם בלמודו. ועי"ש במ"ב סק"ג: תלית חבירו - פי' שלא מדעתו, דניחא

ציון המשפט:
 לה צ"מ כ"ח ע"ב
 רמב"ם גז"ל פי"ג
 ה"ט"ו. לו רמב"ם שם
 ה"ט"ו. לו שם. למ רש"י
 צ"מ כ"ח ע"ב
 לט רמב"ם צ"מ פ"ג
 סי' עז. מ צ"מ כח
 ע"ב, וכתב ע"ב, רמב"ם
 גז"ל פי"ג ה"י"ו.

כב ל"מצא דבר שיש בו רוח חיים, שהרי הוא צריך להאכילו, אם היה דבר שעושה ואוכל, כגון פרה וחמור, מיטפל בהם י"ב חדש מיום המציאה, ושוכרן, ולוקח שכרן ומאכילן. ואם היה שכרו יותר על אכילתם, הרי היתר לבעלים. וכן התרנגולת, מוכר ביציהן ומאכילן כל י"ב חדש. מכאן ואילך, שם דמיהן עליו (ד"ה), והרי הם שלו ושל בעלים בשותפות, כדון כל השם מחבירו (ד"ו): כג לימצא עגלים וסייחים של רעי (ד"ז), מיטפל בהם ג' חדשים. ושל פטם, ל' יום: כד ליאווזים ותרנגולים למזכרים (גדולים) מיטפל בהם ל' יום (ד"ח). קטנים ביותר, וכל דבר שטיפולו מרובה משכרו, מיטפל בהם ג' ימים (ד"ט). מכאן ואילך, מוכרן בב"ד (מ): ל"יש אומרים דאין לרין צית דין, ויכול לשומן ולקמתן צאתן הדמים (מא): כה "מה יעשה בדמים, ינתנו למוצא, ויש לו רשות

מאיר המשפט

מוכר הציצים ומאכילן כדון צהמה העושה ואוכלת (סמ"ט). כ (ל"ט) קטנים ביותר כו' ג' ימים - וי"א איפכא, דגדולים שמונותן מרובה ג' ימים, וקטנים ל' יום (סמ"ט). (מ) מכאן ואילך מוכרן בב"ד - לא כתב כאן דמחזיקין צמותפות כמ"ש צסוף סעיף כ"ב, דכיון דהם זכרים לית צהו ריוח ומאי צותפות שייך צהו. ונראה דגם צסעיף כ"ב דכששם הצהמה לצותפות וצסעיף כ"א כששם התפילין לעצמו, ס"ל דלרין צהן שומת צית דין (סמ"ט). (מא) דאין צריך ב"ד כו' וצוקחן כו' - וקף על גב דגצאי הפורטו מעות דלינרין (עי' יו"ד סי' רמ ס"ג) דפורטין לאחריס ולא לעצמו משום חשד, וכן צמשכיר משכון (העושה שכר הרצה ואינו מפסית הרצה) לטובת הממושכן, משכירו לאחריס ולא לעצמו (עי' לעיל סימן ע"ב סעיף א'), שאני הכא צה המשיב צצידה שהוא צחוקת כשרות ואין מושדין אותו

רגיל להקפיד אס יוצא צאלו או צאלו אס גס הס צחוקת כשרות (סמ"ט), וי"א הואיל ואינה עשויה אלא למצותן צלצד ולא לשום תשמיש אחר, א"כ ניחא ליה לאינש שימכרו ויעשו צהן מצוה משא"כ צשאר דברים (ש"ד) י"ד. יו (ד"ה) שם דמיהן עציו - פירוש, עושה שומא כמה הוא שוה עתה, וצכך יקצלנה עליה להיות שותף צו עס צעל הצצידה שיחלקו צהשכירות וצשאר צנת שיהיה צו, ושאס ימות או יגנצ יהיה ההפסד ג"כ לאמצע [טו] (סמ"ט). (ד"ו) כדון כ"ה השם מחבירו - עיין ציו"ד סימן קע"ז סעיף כ"ג (סמ"ט). יח (לו) וסייחים ש"ה רעי כו' - פי' אס אינו לרין לפטמן צציתו אלא מדרכן לרעות ולהשציען צרעייה מירק ועשצ השדה (סמ"ט). יט (ד"ה) ה"ג אווזים ותרנגוליים זכרים "גדוליים" מטפ"ה כו' - דאי נקצות, כצו נחצאר צסעיף כ"ב, דכיון דיש מהן צציים

ביאור המשפט

נ"מ גדולה במחירן וחשיבותן מאיזו סופר המה. ע"כ כנראה זה הדין היה רק בימיהם שהיו ההמון רובם ככולם אינם מדקדקים בזה ולא הקפידו כלל. ועכ"פ בימינו בודאי ל"ש דין זה ואם בא מי שנאבדו לו ומקפיד עליהן בודאי צריך להחזירן, אלא מה שנותן בינתיים וכו' מה שהניחן י"ל דלא הוי כמו תפילין גדולים כיון שלא נתקלקלו כ"כ בהנחתן ובפרט הפרשיות אשר המה מבפנים. ועכ"פ צריך ליזהר לשומרן בעת הנחתן (מנחת אלעזר ח"ד סי' ט). [טו] עי' לקמן סק"מ.

באקראי בעלמא, דחיישינן שמא יקרא בהן הרבה עד שיתקרעו מרוב המשמוש. ועי' לקמן רצב ס"כ. [יד] מה שכתוב שהמוצא תפילין בשוק שם דמיהן ומניחן לאלתר, קשה להולמו לפסוק כן בימינו, והרי עינינו רואות להיפך דכל א' (וזולת אצל קלי הדעת) מדקדק לבל ימכרו תפיליו, ובפרט אם הם מסופר שמכירו ומומחה ידקדק ולא ימכרם אפי' בעד כמה מאות זהובים ול"ש בזה לומר שימצא כאלו אצל סופר אחר, וגם אם נאמר דזה מילתא דלא שכחא ולא תיקנו רבנן ורק על הרוב דיברו, הנה גם על הרוב ידקדקו ויש

חושן משפט סימן רסו

ציון המשפט: מא' ז"מ כט ע"ב, רמב"ם גז"ל פ"ג ה"ח. מצ' חוק' ז"מ כט ע"א, רא"ש ז"מ פ"ב סי' יז. מג' רמב"ם גז"ל פ"ג ה"ט. מד' גיטין מ"ח ע"ב. מה' גיטין נ"א ע"א. רמב"ם גז"ל פ"ג ה"ב.

להשתמש בהם. לפיכך אם נאנסו, חייב לשלם (מב), ואע"פ שלא נשתמש בהם, שכיון שיש לו רשות להשתמש בהם, הרי הם אצלו כשאלה. מ"במה דברים אמורים שיש לו רשות להשתמש בהם, בדמי אבירה, מפני שטרח להטפל בה. אבל אם מצא מעות (מג), לא ישתמש בהם. לפיכך אם אברו באונס פטור, שאינו עליהם אלא כשומר שכר: הגה: מ"ככזר נתפאר סעיף טז דינ' חולקין, וסצירא' להו דאינו אלא שומר חנם: כו' מ"בל אותן הימים שמיטפל באבירה קודם שימכרנה בבית דין, אם האכילן משלו, נוטל מהבעלים בלא שבועה (מד), מפני תיקון העולם (מה): כז' מ"המוצא מציאה לא ישבע¹⁰¹, מפני תיקון העולם (מו). שאם אתה אומר ישבע, יניח המציאה וילך לו, כדי שלא ישבע. מ"האפילו מצא כים, ומען בעל המציאה ששני כיסים קשורים היו (מז) ואי אפשר שימצא האחד אלא אם כן נמצא האחר הקשור עמו, הרי זה לא ישבע:

מאיר המשפט

(סמ"ט) י"ז. כא' (מב) לפיכך אם נאנסו חייב דש"ם - לכל שומר אצדה הוא שומר שכר, משו"ה צהני דמיס דמותר להשתמש וליהנות מהן, מעלין ליה חד דרגא וחייב צאונסין כשאל¹⁰² י"ח. ומשו"ה סיים נמי וכתב דאם מלא מעות דאז אסור להשתמש בהן, דנשתיירו על דינ' כשאר שומרי אצדה שאין עליהן אלא כשומר שכר. ומינה נלמד דמה שכתב הרמ"א דינ' חולקין וס"ל דאינו אלא כשומר חנם, ס"ל דצמלא אצדה ומכרה דאז מותר להשתמש בדמיס, אינו אלא שומר שכר, ואף על גב דמותר להשתמש, מ"מ כל זמן שלא שימש לא מיתשצ כשאל להחייב צאונסין (סמ"ט), וי"א דשומר אצדה כש"מ וצדמי אצדה דהוי ש"ש (ש"ד), עי' ש"ך סי' ע"ב סקל"א דאם הפקיד כלי אלל חצירו ואח"כ נתן לו רשות להשתמש, כיון דלהדיא נתן לו רשות גרע טפי וחייב צאונסין (ר"ט"ה). (מג) אב"ב אם מצא מעות כו' - עיין לקמן סימן רל"ב סעיף ז'

(סמ"ט) כב' (מד) נוטל מהבעלים בלא שבועה - פירוט, אף על גב דנשאר עניינ' אין אדם מוציא מיד שכנגדו בלא שבועה, אפילו הוציא צרשות, וכמ"ס לעיל בסיומן ז"א סעיף ג' וסיומן ז"ג סעיף ט"ו, כאן נוטל בלא שבועה. וכל סקן דאם שכרן ומהשכר שקיבל האכילן, דאין צעל האצדה יכול להשציעו כמה קיבל וכמה הוציא (סמ"ט), ויש חולקים שצריך לישבע (פ"ח). (מה) מפני תיקון העולם - מפורש בסעיף שאחר זה (סמ"ט). כג' (מו) לא ישבע - אך לענין קבלת חרס ז"ע (פ"ח). (מז) ומען בע"ה המציאה ששני כיסים כו' - ואם טוען ראיתי שהגצתה שני כיסים שלי, נראה שאין זה כדין אצדה ומציאה אלא כשאר טוען ונטען, וצריך לישבע שלא מלא אלא אחד (סמ"ט), ויש חולקים דככל גוויי שמואל צענין שיש עליו שם מציאה, אין עליו שום שבועה, אפילו טוען החזרת לי א' מהן (ע"ז).

ביאור המשפט

[101] כלומר ראובן שמצא כים עם ב' זהובים, והבעלים טוענים שהיה בזה ד'. [102] עי' קצה"ח סי' רמג ס"ח שכל דבר שמתקלקל, לתקנו הוה זכות, וזכין לאדם שלא בפניו (עי' לעיל ל"ב) %%% הערה 101 דהוה שומר שכר. [103] עי' ש"ך רצב ס"ז ד"ה כבר נשתמש שהוא לזה.

סימן רסח - דין קנייה בחצירו ובר' אמותיו.

ובו ה' סעיפים:

א ככל מציאה שאמרנו שהיא של מוצאה אינו זוכה בה עד שתגיע לידו או לרשותו, אבל אם יראה את המציאה אפילו נפל עליה ובה אחר והחזיק בה, זה שהחזיק בה זכה בה. הגה: ודוקא ברשות הרבים, אבל במקום שארבע אמות קונות **(א)** קנה ולא גרע משום דנפל עליה, וללא כיש חולקין **(ב)**: **ב** יד' אמות של אדם שהוא עומד בצדן הרי אלו קונים לו **(ג)**, ואם הגיע המציאה לתוך ד' אמות שלו זכה בה. ⁷ וחכמים תקנו דבר זה כדי שלא יריבו המוצאים זה עם זה, ⁸ בכמה דברים אמורים בסימטא או בצידי רשות הרבים **(ד)** שאין הרבים דוחקים בהם או בשדה שאין לה בעלים, אבל העומד ברשות הרבים **(ה)** או בתוך שדה חברו אין ד' אמות קונות לו, ואינו קונה שם עד שתגיע מציאה לידו. הגה: שנים שצאו כאחד לתוך ד' אמות **(ו)** או שעומדים שניהם ונפלה המציאה תוך ד' אמותיהן קנו שניהן:

ציון המשפט:
א רמב"ם גז"ל פ"ז ה"א. ב רמ"מ י" ע"א.
ג רמ"מ י" ע"א.
ד רמב"ם גז"ל פ"ז ה"ט. ד רמב"ם גז"ל פ"ז ה"ט. ה רמ"מ י" ע"ב.

מאיר המשפט

בד (א) במקום שד' אמות קונות בו - נסעיף שאחר זה מבואר באיזה מקום קונות וטעמן **(סמ"ט)**.
בה (ב) וד"א כיש חולקין - החולקין ס"ל כיון דנפל עליו גלי דעתיה דלא יחא ליה דליקני ליה ד' אמותיו כי אם הנפילה **(סמ"ט)**, עיין לעיל סי' קצ"ח סי' י"ב וז"ע [שאם גילה דעתו שרצה לקנות צקמין א' ולא צשני לא קנה] ^[18] **(רע"ה)**. **(ג)** הרי א"ו קונים י' - חז"ל נתנו לד' אמות הללו דין חצר שלו דקונה לאדם כשעומד צלדו אף על פי שאינו משומר מדין יד הסמוכה לו וכמ"ש נסעיף שאחר זה. וי"א שלא תיקנו ד' אמות אלא בעומד אבל לא במהלך, וי"א שאין חילוק **(סמ"ט)**. **בו (ד)** בסימטא או בצידי רשות הרבים - סימטא פירש רש"י קרן וזית הסמוכה לרשות הרבים, והיא הפקר לרבים למשוך לחוכה הנריכים לנאת מפני הדחק, וכן נדי רשות הרבים, והיינו מה שהוא כנגד הצמים מהאי

טעמא **(סמ"ט)**. **(ה)** אבל העומד ברשות הרבים בו - הטעם, משום דהרבה בני אדם רגילים לעמוד שם ואין לאדם שם ד' אמות מיוחדות **(סמ"ט)**, אף להפוסקים דעכשיו אין לנו רשות הרבים היינו רק לענין שנת אבל לא לדין זה **(רע"ה)**. **(ו)** שנים שבאו כאחד לתוך ד' אמות - כל דאמי קודם זכה בד' אמות ושזו אין השני הצא אחריו זוכה בד' אמותיו של הראשון. וא"כ מה שכתב הרמ"א שנים שצאו כאחד, קנו שניהן, אף על גב דאי אפשר לנמנע, היינו מספק חולקין, ואינו מדוקדק מה שכתב הרמ"א או שעומדין שניהם ונפלה המציאה תוך ד' אמותיהן דקנו שניהן, דממה נפשך אי קדים אחד כבר זכה בד' אמותיו **(קא"ה)**, פירוש כגון שצא אחר קודם לשניהם וזכה צד' אמות ואחר שצאו אותן שניהם הלך הראשון, וזכו שניהם צפעם אחת צד' אמות אף שצאו זה אחר זה **(נח"מ)**.

ביאור המשפט

[18] ועי"ש בפ"ת שתיריך, שכאן זמני הקנין באותו רגע, משא"כ שם, וקשה מאד שהרי הרע"א עצמו בס"י רע"ה ס"ח מביא משנה למלך שלומד כך.

ציון המשפט: ו צ"מ י"א ע"א, רמב"ם גוף"א פ"ז ה"ט. ז מרדכי צ"מ ק"י רנ"ח ור"ס. ח מרדכי צ"מ ס"ו ל"ח.

ג יחצירו של אדם קונה לו שלא מדעתו (ז) (ח) (ט), ואם נפלה בה מציאה הרי היא של בעל החצר^א. במה דברים אמורים בחצר המושתמרת (י) ואין חצירו קונה לו אלא צידע צמאיאה (יא) או דאסיק אדעתיה^א, אבל דבצר שאינו רגיל לזבא (יב) אין חצירו קונה לו, אע"פ שבאה מציאה לשם זבא אחר ונטלה שם זכה הואיל ולא ידע בעל החצר צמאיאה אשר שם קודם שזכה צה השני יועיין לעיל סימן רלז סעיף יח (יג). ואם קוחר אחד הביא סחורה צול (יד) לחצירו של שמעון וצא שמעון

מאיר המשפט

בו (ז) חצירו של אדם קונה לו בו' - פירוש, אפילו אינו עומד צנידה כיון שהיא משתמרת, והוא מדין שליחות (סמ"ע), ואפילו אינו צעיר כלל (ש"ך). וה"ה דב' אמות קונה שלא מדעתו (ט"ז).

א (ח) שם - ואם צא לחצרו קודם יאוש, שייך יאוש שלא מדעת ובאסורא אהא לדידה, לחצרו כידו (ש"ך). ע"י מש"כ רסב סק"ח (ח) (נתיב"מ). (ט) שם - אבל ידו אינו קונה אלא בהגזבה שלשה טפחים, וא"כ אינו קונה לו ידו בתורת חצר אלא בתורת קנין הגזבה, וכל קנין כריך כוונה ושלא מדעתו אינו קונה (ק"ה"ח), וי"א דידו לא גרע מחצירו, רק דצעין שיהיה כל החפץ מונח בחלל ידו ואז הוא כחצירו, אבל אם תופס רק מקצתו צידו והשאר מונח חוץ לחלל ידו, דחצירו ג"כ כשמונה מקצת חוץ לחצירו לא קנה^א, ואז צידו ג"כ לא קנה מטעם ידו רק מטעם הגזבה, וצעין הגזבה שלשה דוקא (נתיב"מ). (י) בד"א בחצר המשתמרת בו' - בחצר המשתמרת לכ"ע א"כ שיאמר זכתה לי שדי דהא קונה שלא מדעתו (ש"ך). (יא) א"א בודע בו' - כל מקום שאם היה רוצה לקנות הוא צמעשיו, חצירו גם כן קונה, וכל מקום שלא יקנה צמעשיו, גם חצירו אינו קונה, הילכך דצר טמון דאיהו לא מצי למישקל דהא לא ראה אותו לקחתו, ולא יודע ממנו, חצירו נמי לא זכיה ליה (ש"ך הרמב"ן, ונתיב"מ), אמנם זה דעת יחיד, ועיקר דכל דצר שאינו הוה להימנא לבעל החצר

שאפשר שלא ידע צו בעל החצר לעולם כגון מטמון כותל, לא קנה חצר המשתמרת, אבל חצר המשתמרת צמאיאה שבדאי יצוא לבעל החצר כשלא יטלנה זה, קנה לבעל החצר, אף צמאיאה לא שכח כגון מעות וחפצים (נתיב"מ). (יב) אב"ב בדבר שאינו רגיל לבוא בו' - מטמון ישן הנמנא כותל דאיכא למיתלי של אמוריסי היה, הוא של מוצאו, ולא אמרינן דציתו וחצירו של אדם שנמנא צו המטמון קונה לו, עיין לעיל צסימן ר"ס סעיף ג' וה' (סמ"ע). (יג) ועיין לע"פ סימן רל"ב בע"פ י"ח - דאם קנה סרסור מגוי דצר צחוקת צדיל ומכרו לאחר ואח"כ נודע שהיה צו כסף או זהב, זכה הלוקח ולא הסרסור למהוי מקח טעות, הואיל ולא ידע צו כשהיה צידו (סמ"ע), והוא הדין ידו אינו קונה לו שלא מדעתו (ש"ך). (יד) פחורה בודע - לכאורה תמוה, דהא אפילו אם לקחה צידו, כל זמן שלא הקנה לו המוכר הרשות ציד המוכר למכור לאחר, ועוד, דהא כליו של מוכר צרשות לוקח לא קנה כמצואר צסימן ר' סעיף ה'. לכן נראה דמיירי צסחורה שהוצאה לחצירו צלא כלים, ומיירי ג"כ שהביא הסחורה ופסק דמיו צצכך וכך רוצה למוכרו, וע"י צסימן ר' סעיף י"א דאם נטל כלי מהמוכר והיו דמיו קצוצין אין המוכר יכול לחזור צו כשמוגזיה כדי לקנותו, וה"ה אם צא לחצירו ואמר הלוקח תקנה לי חצירי אין המוכר יכול לחזור צו, דחצר מטעם ידו איתרצאי, וכי היכא דאם נטלה הלוקח

ביאור המשפט

[א] חצר של הקדש אינה קונה להקדש, ולכן מציאה הנמצאת בבית הכנסת לא נקנית לבית הכנסת (מג"א קני"ד סק"ג), והקצה"ח בסי' ר' סק"א כ' שבית כנסת הוא חצר השותפין. וצ"ע גדול, דע"י סי' צ"ה ס"א דלכו"ע הקדש שפטור משבועה הוא

דווקא הקדש של בית המקדש. [א] אמנם זה מח', ולכן התופס ממנו אין מוציאין מידו (קצות קפג ס"ז ד"ה אבל אם לא ידע). [ד] ע"י אבנ"מ סי' ל סק"ו שחולק, והוה כמאן דפסיק, וקנה כל מה שבתוך חצירו.

ציון המשפט:
 ט רא"ש ב"מ פ"א
 ס' ל"א. י ב"מ י"א
 ע"א, רמב"ם גז"א
 פי"ו ה"א.

ואמר תקנה לי חצירי וצא ראוץן אחר כך ולקחה, יש אומרים דזכה ראוץן דמאחר שאינו מציאה גמורה (טו) כי צעל החצר צריך לקנותה צמעות לא זכתה לו חצירו, ויש אומרים דזכה צעל החצר. ואם אחר כך צא סחורה (טז) לחצירו של ראוץן ואמר

תקנה לי חצירי וקנאה שמעון וראוץן אינו רוצה ליתן הסחורה לשמעון כי אמר שחצירו קנה לו ושמעון טוען ממה נפשך תתן לי הסחורה הראשונה או השנייה, אם כבר נפסק הדין (יז) צמעה הראשון א"כ הוי המעשה השני לחוד והמוציא מחצירו עליו הראיה (יח), אבל אם לא נפסק הדין בראשונה עד שאירע מעשה שני צריך ראוץן ליתן לשמעון סחורה אחת ממה נפשך, אבל בשדה וגנה וכיוצא בהן, אם היה עומד צד שדהו (יט) ואמר זכתה לי שדי זכה בהם, ואם אינו עומד שם או שהיה עומד ולא אמר זכתה לי שדי כל הקודם זכה פ"י אומרים דעומד צד שדהו לחוד סגי ועיין לעיל סימן ר: ד' ראה אחרים רצים אחר המציאה והרי הוא צבי שבור או גוזלות שלא פרחו, אם היה עומד בצד שדהו שהם בתוכה ואילו היה רץ היה מגיען (כ) ואמר זכתה לי שדי זכתה לו שדהו (כא), ואם אינו יכול להגיען הרי אלו כצבי שהוא רץ בדרכו ובגוזלות

מאיר המשפט

לי הראשונה שגם ציתי קנאה לי, ואם הלכה כמ"ד דאינו קונה הבית זבה, א"כ הנח הריוח מסחורה השניה שקניתי צביתך (סמ"ט), ודווקא שראוץן צעל החצר מוחזק, שסגר ציתו ולא הניח לשמעון שיקח מציאתו (ע"ז). (יז) אם כבר נפסק וכו' - וי"א אע"פ שנפסק הדין צריך ליתן לו סחורה אי ממ"ג, ודוקא כשאירעו שני המעשים צבית אי שצא מכה איש אחר, כיון דצ' גברי נינהו אין אומרים ממה נפשך על הנכסים ואין חילוק בין נפסק הדין או לא (ש"ך), עי' לקמן סי' ר"פ סעיף ד' ואין דין זה של הרמ"א ברור להלכה, אבל אם כן הוא להלכה אם חזר זה הקונה הא' ותפס משל הקונה הצ' לא מפקינן מיניה, ולא שייך כאן לומר דהוי ספיקא דדינא ולא מועיל תפיסה, דאין כאן שום תפיסה בצביתך לא לראשון ולא לאחרון דהכל ספק הוא (ע"ז). (יח) והמוציא מחבירו ע"ז הרמ"א - פירוש, הוא צריך להציג ראיה שהלכה כדברי מי (סמ"ט). (יט) אם היה עומד בצד שדהו - כל העומד צד שדהו ה"ל השדה שלו כידו, וקונה לו דבר הניתן לחוכו אם הוא דבר שאינו זו ממקומו כגון כסות וכלים דהרי הוא משומר ע"י עמידתו שם (סמ"ט). ב (כ) ואי"ו היה רץ היה מגיען בו' - דה"ל ע"י זה נשמרים בתוכו (סמ"ט). (כא) ואמר זכתה לי שדי בו' - לפי יש אומרים שכתב הרמ"א

צידו אין המוכר יכול לחזור בו, ה"נ כשצא לחצירו. ודעה קמיתא ס"ל דלא איתרבי חצר שיהיה כיד רק צמציאה דלית ציה חסרון מעות, אבל הכא כיון שהיה שם ולא נטל החפץ לעצמו ולא נתן לו מעות, אמרינן דילמא לא מתרמי ליה זוזי, משו"ה לא קנה. ולפ"ו כשאמר תקנה לי חצירי ומעות צידו ורוצה ליתן לו, וצא אחר וחסף החפץ ומשכו, קנה קמא (נה"מ). (טו) שאינו מציאה גמורה בו' - דשאני מציאה דלית בה חסרון קנין ומעות, אבל הכא דילמא לא הוי מיתרמי ליה זוזי למקניא בו', ומשום דינא דעני המהפך בחררה ליכא צמציאה, אפילו אם אמר המוכר אם מוצנינא הסחורה לדידך מוצנינא ותקנה, לא קנה כל זמן שלא פסק עמו המעות, וכיון דלא קנה הסחורה לא קנה גם הריוח, ועי' לעיל סי' ר"ס ס"ד (סמ"ט), ואם אמר צעל החצר אני אקנה בשביל שנינו, ונחלוך ברווח, והשני שתק, ואח"כ אמר צעל החצר, שקנה לעצמו, הוא של שניהם (ש"ך ח"א ורש"ד). (טז) ואם אחר כך באה סחורה - פירוש אחר שכבר צאה סחורה לציתו דשמעון וקנהו ראוץן והלך לו עם הסחורה, צא סחורה אחרת לצית ראוץן וקנהו שמעון ואינו רוצה ליתן הריוח לראוץן, וטוען על ראוץן ממה נפשך, אי הלכה כמ"ד הנ"ל שצ"ל שחצירו קונה גם בסחורה צוול, א"כ הדין עמך בסחורה השניה, תן

ציון המשפט: יא צ"מ י' ע"ב, רמב"ם גו"א פי"ז ה"י.
א צ"מ ט ע"א, רמב"ם גו"א פי"ז ה"ג. צ רמב"ם טס ה"ג. ג רמב"ם טס ה"ד.

המפריחים ולא אמר כלום אלא כל הקודם בהם זכה, ואם נתנו לו במתנה הואיל ואחר הקנם לו (כג) והרי הם מתגלגלים בתוך שדהו קנה שדהו ואם היה צבי רץ כדרכו (כג) וגוזלות מפריחים לא קנתה לו שדהו: ה יקטנה יש לה חצר (כד) ויש לה ד' אמות אבל קטן אין לו חצר ואין לו ד' אמות:

סימן רסט - המגביה מציאה לחבירו, ואם הגביהו חרש ופקח.

ובו ו' פעיפים:

א המגביה מציאה לחבירו (א) אע"פ שלא אמר לו כלום זכה בה! ב ישנים שהגביהו מציאה (ב) קנאוה שניהם (ג): ג הגביהו לו חרש או שוטה או קטן, לא

מאיר המשפט

מתשבה גרידא לאו כלום היא, ואפילו זוכה לחצרו נמי נריך דיצור וצמתשבה לזכיה לא מהני. ועי' דבריו בסימן קפ"ג ס"ד ד"ה זבין לי, שאם קנה צמעותיו ומתכוין לזכות לחצרו דלא קנה חצרו אפילו אמר צפני עדים לזוך חצרי אני קונה צמעותי, ומשום דדעת המוכר לאקנויי לבעל המעות ולא קנה חצרו עד שידע למוכר, מיהו אם אמר לו ראוץן צפירוש שיגביה מציאה לו והגביה צמתשבתו לזכות לראוץן קנה ראוץן, דזה אינו דברים שזלזל אלם דברים שזלזל כל אדם לכיון ששתק אדעתיה דידיה ודאי אגביה כלקמן סעיף ו' (ק"ה"ח), וי"א דדוקא צמקוס דהדברים שזלזל סותרין לדברים שצפה לא הויין דברים שזלזל דברים, אבל דברים שזלזל סתמן הויין דברים כמו צמרומה דמהני מתשבה (נח"מ). וכן צשנפל המציאה צתוך ד' אמותיו ואמר שיקנה ד' אמותיו חפץ זה לפלוני (רע"ה). ה (ב) שנים שהגביהו מציאה בו' - פירוש, הן הגביהו כאחד הן שצא הראשון תחילה והגביה ראש האחד ואח"כ צא השני והגביה ראש השני (סמ"ט). ו (ג) קנאוה שניהם - דצהצבת ראש אחד מעל גבי קרקע לא קנה אלם מה שצדו עד שיגביה כולו מעל גבי

צסעיף שלפני זה, גם כאן לא צעיין שיאמר זכתי לי שלי, ואפשר שיש לחלק (סמ"ט). (כב) הואיל ואחר הקנם לו - כיון דדעת הנותן רואה להקנות לו אלים קנייתו וקנהו חצרו אף על פי שאינו יכול להגיעו. ואם אחד הפקיר דבר וחרקו לתוך חצר חצרו, דינו כמתנה וזכתי לו חצרו אף על פי שרץ אחריו ואינו מגיעו (סמ"ט, ש"ך), ומיהו דווקא כשמשמרו לדעת הנותן או המוכר שעומדים שם (רע"ה). (כג) ואם היה צבי רץ כדרכו בו' - ואם עמד צקרוצ לו שיכול לתפסו שלא ירוץ מהשדה קנהו ג"כ אע"פ שאינו צבור דמיקרי לו משומר צזה (סמ"ט). ג (כד) קטנה יש לה חצר - עי' דבריו רמ"ג סכ"ג (סמ"ט), עמ"ש לעיל סימן רמ"ג סכ"צ וכ"ג מדינים אלו (ש"ך). ד (א) המגביה מציאה לחבירו בו' - פירוש, ראוץן שאמר צשעה שמגביה המציאה מעל גבי קרקע הריני מגביה מציאה זו כדי לזכות צה לשמעון, קנאה שמעון ואין ראוץן יכול לחזור צו, ועיין מה שכתצתי לקמן סק"ח (סמ"ט), וי"א אפילו לא אמר כלום אם מודה שהיתה כוונתו לכך (ש"ך), ועיקר כסמ"ט, לכיון דקיי"ל (דברים כה ע"ה) דברים שזלזל אינן דברים, אי"כ

ביאור המשפט

חבירו לא קנה, אז קנה לעצמו, ותוס' חולק (דברי משפט רסט). וה"ה המגביה לצורך הקדש (שער אשר רסט אות ג' בהגהות הטור), אמנם לצדקות בזה"ז נראה שקנה.

[8] והמגביה לצורך גוי לא זכה הגוי כיון שאין שליחות וזכיה לגוי, ולגבי המגביה אם זכה לעצמו בכה"ג, היא מחלוקת רש"י ותוס' בביצה דף לט ע"ב שלרש"י אם

קנה הפקח לפי שאין להם דעת^[א]: ד' והגביהו חרש ופקח כאחד, ציון המשפט: ד' ז"מ ט' ע"א. מתוך שלא קנה פקח (ד) (ג"י חרש) לא קנה חרש (פקח) והחוטפה מידם ה' ז"מ ט' ע"א. ו' ז"מ זכה. יומיהו מה שביד כל אחד קנה^[א]. ואם היו שניהם חרשים תקנו ט' ע"א ותוס' שם ד"ה האיל וכן הרא"ש שם. חכמים שיקנו כדי שלא יבואו להתקוטט: ה' יטלית שמונח חציה על גבי עמוד שגבוה ג' טפחים וחציה על גבי קרקע וכא אחד והגביה ראש אחד שעל גבי קרקע וניתק ראש השני (ה) מעל גבי עמוד ונפל על גבי קרקע קנאה, כיון שראש האחד עדיין היא בידו וראש השני היה מוגבה מכחו שלשה טפחים מהארץ, אבל אם לא היה ראש השני עדיין בידו בעוד שהטלית באויר לא קנאה, ואע"פ שהיה מוגבה מכחו ג' טפחים כיון שעתה כולו בארץ (ו). וכן אפילו ראש האחד בידו ולא ניתק ראש השני מעל גבי העמוד לא קנה, אע"פ שאילו נתקו היה מוגבה מכחו. ואם טלית מונח על גב דף והכה ועלה מכחו שלשה טפחים (ז) קנאו, אבל אם לא עלה מכח הכאתו למעלה

מאיר המשפט

דיש להסביר להחרש, אצל אם החרש בלעד הגביה כ"כ ולא הפקח, כיון דעכ"פ הפקח לא קנה ממילא לא שייך בטלית זה אחי לידי ריב ולא קנה גם החרש (רע"א). ב' (ה) וניתק ראש השני בו' - פירוש, ע"י הגבהת ראש זה מעל גבי קרקע ניתק וזו ראש השני מעל גבי העמוד, וכיון שבגרמתו ניתק גם ראש השני דהיה צאור ג' טפחים צעוד היות ראש זה שהגביהו צדו, ה"ל כאילו הו' כולו צדו צנת אחת, משא"כ כשצבעה שהתחיל לנתק מעל גבי העמוד קודם שניתק וצא לאויר הניח המגביה ליפול מידו הראש הא' (סמ"ט). (ו) כיון שעתה בו"ד בארץ - לאו דוקא קאמר, אלא כלומר כיון דהיה דרך ירידתו ליפול בארץ ולא היה מחויב צו כלל צהיותו כולו צאור (סמ"ט). (ז) והכה וע"ה מבחו ג' טפחים - הא דצעינן ג' טפחים היינו דוקא אם חוזר הטלית ליפול על גבי העמוד, דנמלך דהעמוד הוא קרקע שלו וצעינן שיהיה מוגבה על ידו ג' טפחים, אצל אם מכח הכאתו עלה מהעמוד ודרך ירידתו נפל לארץ, אפילו לא עלה מעל גבי העמוד כי אם מעט, כיון שעכ"פ עלה מכחו והיה ג' טפחים מהארץ מקום שקופו יפול שם, קנאו (סמ"ט ע"ד) וט"ז.

קרקע, וכאן אין שום אחד מהן הגביהו כולו, ואמרינן דמסתמא ניחא להו להיות כל אחד שלוחו של הצירו כדי לזכות כל אחד בהחליה, והיינו דלמרינן שראובן הגביה הראש שצידו גם לזורך שמעון כאילו הגביהו שמעון, וכן שמעון לזורך ראובן, וה"ל כאילו כל אחד הגביהו כולו מהקרקע והו' שותפין צו (סמ"ט). א' (ד) מתוך ש"א קנה חרש - דבהגבהתו מלד הדין לא כלום הוא כיון דאין לו דעת כזכר לעיל סעיף ג', אלא מפני דרכי שלום תיקנו שקנהו החרש כשהגביהו כולו או שני חרשין שהגביהו צהדדי, משא"כ כאן דלא הגביהו אלא עם פיקח ולא מהני הגבהתו לפיקח לזכות על ידו, דצפיקה לא שייך תקנה מפני דרכי שלום דהא יש לו קנייה טובא מלד ענמו שיגביהו לענמו, וכיון דלא זכה הפיקח ע"י החרש צהחליה, לא זכה גם החרש צהחליה ע"י הפיקח, דלא שייך כאן הטעם דדרכי שלום ויריבו כיון דהחרש רואה שגם הפיקח אינו קונה (סמ"ט), חרש ופקח שהיו שניהם רוכצין או מנהיגים יש מח' אי הו' כמו הגביהו שניהם דלא קנו כלל, או שהפקח קנה (ק"ה"ה נחה"מ), וצאם הגביה פקח כ"כ שאם ינחו החרש ידו יהיה נעקר מן הקרקע יש מח' אם קנה, דלא שייך אחי לידי ריב

ביאור המשפט

[ב] וכן הדין בגוי שאינו בר שליחותו. ואם הוא פועל, עיין בנתיבות קפ"ח ס"ב שזוכה מדין יד פועל כיד בעל הבית. ע"י לקמן סי' ער"ה סכ"ד וקצה"ח שם. [ג] דידו חשיב כחצר, ע"י לעיל סי' ר. [ד] ע"י נתה"מ רע"ג סי"ג.

ציון המשפט:
ז"מ י ע"ל.

אלא נפל לארץ, אפילו שהרף גבוה ג' טפחים לא קנה: ו' היה רוכב על גבי בהמה וראה את המציאה ואמר לחבירו זכה לי בה, כיון שהגביהה לו (ח) קנה הרוכב ואע"פ שלא הגיע לידו¹¹, ואין המגזיה נאמן (ט) לומר ללכרי הגזעהתיה אפילו צעודה צידו, ואם אמר לו תנה לי (י) ונטלה ואמר אני זכיתי בה זכה בה הנוטל, ואם משנתנה לרוכב (יא) אמר אני זכיתי בה תחילה לא אמר כלום¹². הגה: ראוהו אמר לשמעון קנה לנו ביחד סחורה פלונית והלך שמעון וקנאה ואחר כך אמר דקנאה לעצמו (יב), יש אומרים דלכרי לחלוק (יג) עם ראוהו דהוה ליה כמגזיה מציאה לחבירו, ויש אומרים דאם לא היו לראוהו דמיס (יד) זכה שמעון במה שקנה ואם נתראה לקנות לשניהו הוה ליה כאלו זכה לשניהו.

מאיר המשפט

סתם אזי זיכהו לחבירו מיד בהגזעהו, משא"כ כשאמר תנה לי, דחבירו עצמו דאמר ליה תן לי לא ציקם לזכות בו קודם שיצוא לידו, ומשו"ה אף אם נאמר דכונת המגזיה היתה שהגזיה לחבירו בשליחותו, יש צידו לחזור בו עד שיצוא לחבירו לידו (סמ"ט), אבל אם מודה דצבר שנעשה שלוחו לזכות בשעת הגזעה, אף באמר לו תנה לי אינו יכול לחזור בו (ט"ז), עיין מ"ש בסמ"ט קכ"ה סק"ג (קפה"ח). (יא) ואם משנתנה לרוכב בו' - דכיון שנתנה לו נאמר אדרבה, אף אם היתה דעת המגזיה להגזיעו לזכר עצמו, מ"מ כיון שנתנה להרוכב הרי גילה דעתו שנתנה לו במתנה גמורה (סמ"ט), אמנם היכא דליכא עדים דלעצמו הגזיה, לא מהני נתינה (נתי"מ). (יב) דקנאה לעצמו - עיין מה שכתבתי בסמ"ט קפ"ג ס"ד ד"ה ראוהו שהיה יודע (נתי"מ). (יג) יש אומרים דצריך להלוק - דוקא כשידוע בעדים, אבל כשאינו יודע כלל שהגזיה המציאה או שקנה הסחורה רק מפני עצמו, פשוט שלדעת הסוברים בסמ"ט קפ"ג סעיף ג' בהגה שאם אמר כן בפני עדים מהני, גם כאן מהני מייגו, והפה שאמר שהגזיה ושקנה הוא הפה שאמר שלעצמו קנה (פ"ה). (יד) וי"א דאם לא היה לראוהו דמים בו' - עיין מה שכתבתי לעיל סמ"ט קפ"ג סעיף ד' ד"ה ואפילו אם נתראה (סמ"ט).

ג (ח) כיון שהגביהו לו - פירוש, שהגזיה סתם ולא אמר בפירוש בשעת הגזעה או קודם לכן לעצמי אני מגזיה אותה, ובמגזיה מעצמו צריך לומר אני מגזיה לחבירי דאז אינו יכול לחזור בו ולא במגזיה סתם (סמ"ט¹³), וי"א דאין צריך לומר (ש"ך), עי' לקמן דברי סק"מ (נתי"מ). (ט) ואין המגזיה נאמן בו' - פירוש, זהו החילוק בין א"ל חבירו להגזיעו לו ובין המגזיה מעצמו לזכר חבירו, דבמגזיה מעצמו סתם לזכר חבירו, אף אם (אחר) [קודם - נתי"מ] שהגזיעו אמר שהגזיה לזכר חבירו, נאמן אחר"כ לחזור ולומר משטה הייתי כך או שלא להשביע את עצמי אמרתי כן (סמ"ט), עיין מ"ש בסמ"ט פ"ג ס"ב ד"ה אקבל לעצמי (קפה"ח). ונראה דדוקא כאן דליכא עדים שאמר לחבירו זכה לי וזה הגזיה בפניהם הוא דאינו נאמן, אבל אי ליכא עדים מסתבר דנאמן, שהגזיה לעצמו במייגו דלא אמרת לי (נתי"מ), אם הרוכב אמר "תנה לי" לא זכה בה חבירו אפילו הגזיה בפירוש לזכר חבירו וצ"כ וי"א זכה בה אפילו בסתם¹⁴, דכיון דשחק הרי הודה לשליחותו וכשהגזיה בסתם צדאי לחבירו הגזיעה ושזב לא מצי הדך ציה. וכל היכא דלא מצי למימר טעמא דמתקבל לעיני בית דין מפני מה שחק אמרינן דשתיקה כהודאה דמיא (רע"א). (י) ואם א"ל תנה לי - דדוקא כשא"ל זכה לי והוא הגזיה

ביאור המשפט

במתנה יכול לחזור תוך כדי דיבור. [ז] עי' לעיל סעיף א' מש"כ הסמ"ע וש"ך. [ח] עי' נתי"מ רנט ס"א.

[ה] עי' ##% הערה 711. [ו] ואין יכול לחזור תוך כדי דיבור, ועי' לעיל סי' קצ"ה ס"ז, שיש מח' אם

סימן ער - מציאת חרש שוטח וקמץ ובנו ובתו ועבדו ושפחתו ואשתו ופועלו.

ובו ג' פעיפים:

ציון המשפט:
א גיטין נט ע"ב
ב שו"ת הרשב"א ח"ג
נט. ג ז"מ יב ע"א.

א מציאת חרש שוטח וקמץ [א] (א) אין בה משום גזל אלא מפני דרכי שלום (ב), לפיכך אם עבר אחר וגזלה מידם אינה יוצאה בדיונים הגה: ידוקא מציאה שאין דעת אחרת מקנה לו אצל שכירות של קטן וכיוצא בו מוציאין דיינין (ג) [ב]: **ב** מציאת בנו ובתו הסמוכים על שולחנו [א] אע"פ שהם גדולים (ד),

מאיר המשפט

ד (א) מציאת חש"ו בו' - י"א דאם גזל מקטן דבר שנקנה לו מדרבנן כגון ע"י מתנת ש"מ אינה יוצאה דיינים ודבריו ז"ע (ש"ך), לא עדיין ליה מידי, לא נידוי ולא יורדים לנכסיו, רק שהצ"ד פוסקים לו להחזיר, או אפשר דאמרינן ליה נמי אס לא תחזיר אתה עובר על דברי חכמים ושרי למקריין עברינא (ש"ך תקפו כהן), וי"א גזל מדצריהס יוצאין דיינין (ש"ך + המדכוי), וזו התקנה שהמציאה יהיה של אביו היא מדרבנן והאב מלד עמנו וזכה במציאה ולא מלד זכייט הבן שהבן לא זכה ואפילו מדרבנן (ש"ך מה"ר זללאל אשכנזי). ומה שאינה יוצא דיינים, ג"כ אין מנדין אותו על זה (רע"ה). (ב) מפני דרכי ש"ום בו' - ע' מ"ש לעיל סי' רמ"ג סט"ו ד"ה ודוקא כשיש דעת אחרת

ז (ג) אב"ל שכירות של קטן וכיוצא בו מוציאין מידם - או שהיה שלו או שהרויט, הרי הוא שלו גמור (סמ"ט). ה (ד) הסמוכים על שולחנו אף על פי בו' - כך היה נראה ישר לתכמים לשלם הטוב לעושה עמו טוב, שמוין אותו אף על פי שאינו חייב לפרנסו כי אס עד ו' שנים, משא"כ אחין המפרנסים אחיותיהן אחר מיתת אביהם דמחויבים לפרנסן, משו"ה מציאתן לעממן, וכמ"ש בזה"ע סימן קי"ג סעיף ז' (סמ"ט), ע' ב"ח סי' סס"ו סי"א [כשמזכה להם ע"י אחר (את העירוב) לא יזכה על ידי בנו ובתו הקטנים, אפילו אס אינם סמוכים על שולחו, ולא ע"י עבדו ושפחתו הכנענים, אצל מוכה הוא ע"י בנו ובתו הגדולים, אפי' סמוכים על שולחו - צי

ביאור המשפט

[א] ע"י לעיל סימן רמג סעיף טו ז"ל: קטן שנותנים לו צרור וזורקו אגוד ונוטלו זוכה לעצמו, ודוקא כשיש דעת אחרת מקנה לו, אבל במציאה לא, ואינו זוכה לאחרים, פחות מזה לא לעצמו ולא לאחרים. ודעת הש"ך שם, שאפי' במציאה קונה מן התורה, ומה שאמרו שהוא מפני דרכי שלום הוא בלא הגיע לעונת הפעוטות, ועיי"ש קצה"ח ונתה"מ החולקים עליו, ופסקו דעיקר כרמ"א. [ב] ע"י לעיל סי' פט ס"ב ולקמן של"ג ס"ח שיש שכירות לקטן. [ג] צ"ע אם בנו מצא אבידה שעל ידה יכול להפסיק להיות סומך על שלחנו, איך מבטלים סמיכת שלחן. ראובן חייב לשמעון כסף, ובנו של ראובן מצא מצאיה, ושמעון לקחו בע"כ באמרו באשר שהדין מציאות בנו הקטן שייך לאביו ואביו חייב לו. אין שמעון יכול לתפוס מציאות קטן בשביל אביו שחייב לו, דהא דמציאת קטן שייך לאביו הוא תקנת חז"ל משום איבה, וראובן יכול

לומר אי אפשר בתקנת חז"ל, והקטן אינו בעצמו חייב כלום, וא"כ צריך להחזיר להקטן המציאה שלו, ואפילו אם האב לא ידע טענה זו אכן טענינן ליה (ארבעה טורי אבן ט). וי"א מאחר ואביו חייב לו ובאמת מחויב לשלם לו רק שרוצה להפקיע חובו, פשיטא דבכה"ג לא תקנו חז"ל מפני דרכי שלום ואדרבא בודאי יכול לתפשו בשביל חובו אלא אף שמיידי בקטן שהגיע לעונת הפעוטות שדעת הש"ך בסימן רמ"ג דמציאתו לו מן התורה, וגם אם מיידי בבן דמול הסמוך על שלחן אביו מכל מקום כיון שהוא הגביה בשביל אביו דמציאתו לאביו ורק אביו אומר דמוחל לו אבל הוא הגביה בשביל אביו ולא כוון לזכות בעצמו, א"כ כיון שהוא לא זכה לעצמו וחבירו תפסו ממילא שייך להאחר ועיין בחו"מ בסי' רס"ח, וא"כ יכול לתפוס לעצמו והחוב ישאר לו חייב ואין לו מנוס בזה רק שיחזור בו ויתנו לו לפרעון חובו (שו"ת שו"מ מהר"ג ח"ג סימן ח).

ציון המשפט:
 ד כתובות מו ע"ב
 ה עיטור מב ע"ב
 ו מרדכי ב"מ סי' תמו,
 ועי' ע"ז שמקורו
 מהעיתור הנ"ל. ז כ"י
 ב"מ ו ע"ד ד"ה גמ'.
 ח מרדכי ב"מ סי' רמ
 ותוס' ב"מ יב ע"א
 ד"ה גמ'. ט ב"מ י"ב
 ע"ב. רמב"ם שפירות
 (פ"ט הי"א).

לומציאת בתו הנערה (ה) אע"פ שאינה סומכת על שולחנו, ומציאת עברו ושפחתו הבנענים, ומציאת אשתו הרי אלו שלו (ו) והוא הדין אם הרויחו (ז) צסקורה או צמלאכה, יאכל אם מת אינו מוריש מלאכת בן אחד לשאר יורשיו (ח) אכל מציאת בנו שאינו סומך על שולחנו אע"פ שהוא קטן, ומציאת עבדו ושפחתו העזרים, ומציאת אשתו שהיא מגורשת ואינה מגורשת אינה שלו (ט) והאם נתנו מתנה לקטן הסמוך על שולחן אצו הרי היא של אצו אכל לא צננו הגדול (י) (יא). פיתוס הסמוך על שלחן אחרים מציאתו לעצמו (יב): ג מציאת

מאיר המשפט

ריב, הוא של הבן (ש"ך סק"א, וכן רע"א + שו"ת מה"ר צללאל אשכנזי). (ח) מת אינו מוריש מלאכת בן - פירוש, אם מת האב, אף שכבר הרויחו צסקורה או שכבר נעשתה המלאכה, מ"מ הואיל ועדיין צידו של הבן והאב מת, אינו מוריש, ואף המציאה שמלא בתי אצו ולא תצעו אצו בחייו, כשמת אצו המציאה לעצמו (סמ"ט), בן שסיגל ממנו לעצמו בחיי אצו, אזלין בחר אומדנא מלא תצע ליה מחל ליה, לא שגא מציאה לא שגא ריחו צסקורה (ט"ז). (ט) ומציאת עברו ושפחתו בן עד אינם ש"ו - אינו "שלו" דהיינו של אדון דשפחה, ולא כתבו הרי הוא שלהן של עבד ושפחה ואיך, משום דדין זה נחלק, דאם אציה של זו הקטנה שמכרה לשפחה חי נשעה שמלאה המציאה, המציאה היא של אציה ולא של עצמה, ואם אינו חי, המציאה היא של עצמה, ועכ"פ אינה שלו של האדון (סמ"ט). (י) אב"ד לא בבנו הגדול - דאיכא למימר הנותן הקפיד להיות דוקא של הבן, משא"כ נתן לבנו הקטן דמסתמא אינו משומר צידו וזולת דעת אצו השומר ונתנו לקטן אדעתא דאצוה (סמ"ט), וצנתו נערה מסתפקין אם ניתן לה מתנה אם הוא של אציה. ובקצוה"ם סק"ה הוכיח דודאי האב זוכה צמתנתה, ועיקר הוא שזה שלה (נח"מ). (יא) שם - י"א אף אם אצו נתן לו המתנה, וי"א שאם נתן לו מתנה ואח"כ חזר בו, צעודו סומך על שלחנו, יש לו זכות לחזור בו (רע"א + שו"ת מה"ר צללאל אשכנזי). עיין צש"ע אור"ח סי' שס"ו [ד] (רע"א). (יב) יתום הסמוך בן - היינו

המג"א: אף על גב דמציאת' לאציהם משום אציה מ"מ צמה שהאב רוצה לזכות לאחרים ע"י בניו וזכין (ש"ך). כל זה משום אציה, וכ"ז דווקא צננו שדרכו לזנו תמיד, ואם לא יפרנסנו אצו לא יפרנסנו אחר, אכל אדם אחר מעלמא הסמוך לשולחן צצירו חנס כגון יתום קטן וכיוצא בו, אין צברא שמציאותיו לחצירו, וכ"ש עבד או אמה שצכר ערחס הם אוכלים, ובכלל זה הוא ג"כ מי שפסק צננו מזונות על שולחנו דמציאתו לעצמו, דהא דרך חיוב הוא נותן לו (ט"ז). (ה) מציאת בתו נערה אף ע"פ בן - אע"פ שאינה צרשות אציה למוכרה צנערותיה, אפ"ה חיקנו שתהא מציאתה לאציה משום אציה דציד אציה למוסרה צעל כרחה למנוול ומוכה שחין (סמ"ט), עי' אה"ע סימן ל"ז וצחלקת מחוקק שם סק"א המסתפק אם האב זוכה צמתנתה, ולי נראה דזוכה צמתנתה מהא דכתב צש"ע אור"ח סימן שס"ו סעיף י' שאינו מזכה עירוב ע"י בנו וצתו הסמוכים על שולחנו אפילו הם גדולים, ולא על ידי צתו אפילו אינה סמוכה על שולחנו כל זמן שלא צברה, וכן עי' צצרינו לעיל קע"ו סי' צ ד"ה וכן אם גנב (ק"ה"ה). (ו) ומציאת עברו בן ואשתו בן - דידן כיד רבן ובעלה, וכל מה שקנו כאילו קנאן רבן ובעלה (סמ"ט). (ז) וד"ה אם הרויחו בן - כל מתנה שנתנה לקטן הן על ידי אצו, הן על ידי אחר צדעת אחרת מקנה קנה (ש"ך המהרש"ך), ויש אומרים שזה מחלוקת, ולכן המוליא מחצירו עליו הראיה (רע"א + השבות יעקב), ואם בנו לקח משהו, והאב לא מיחה רק אחרי שנפל ציניהם

ביאור המשפט

ציון המשפט:
 י ר"ל ש"ס ז"מ (פ"ח)
 סי' ע"ז. א ז"מ ח'
 ע"א וע"ב, רמב"ם
 גז"ל סי' ע"ז ה"ה.
 ז נדרים מ"ג ע"א.

פועל לעצמו (יג) אע"פ שאמר לו עשה עמי מלאכה היום (יד) ואין צריך לומר אם א"ל עדור עמי היום, אבל אם שכרו ללקט מציאות כגון שחסר הנהר (טז) ושכרו ללקט הדגים הנמצאים באגם, הרי מציאתו לבעל הבית, ואפילו מצא כים מלא דינרים¹. ויש אומרים שהוא הדין שכרו סתם (טז) ומראה לו ללקט מציאות:

סימן רעא - מציאת בהמה ושמר חוב ושובר וגט אשה.

ובו ה' סעיפים:

א ר"ב שראו גמל או חמור של מציאה², וקדמו שניהם והנהיגוהו או משכוהו או שהיה אחד מנהיג ואחד מושך (א) קנו שניהם. במה דברים אמורים בחמור אבל בגמל אם

מאיר המשפט

לשלם לחצירו ואפילו לכתחילה נמי שרי³, השוכר חצירו לישא וליתן צנכסיו וכל מציאה וריוח⁴ שיהיה זהם יהא לשוכר והיו זהם שטרות פרועים ונתפטר זהם עם צעלי החוב להחזירם להם, אם נתנו לו צסם צעל השטרות היו כמגציה מציאה לחצירו, ואם נתנו לו צסמו, הרי שלו לעצמו. נתנו לו סתם אני אומר לעצמי אני מקבל נ"ל שהם שלו (רע"א הערך להס). (טז) ויש אומרים דהוא הדין אם שכרו סתם בו⁵ - שכרו סתם והצעל הצית השוכרו מראה לו מקום המציאה ומצקש ממנו שילקטן, הרי הוא כאלו שכרו מתחילה לכך צפירוש (סמ"ט). **א** (א) או שהיה אחד מנהיג ואחד מושך בו⁶ - זהו קאי לחמור לצד, וכדמסיק וכתב צמה דברים אמורים בחמור בו⁷, ודוקא צשניהן מנהיגין בגמל קנו שניהן, דשניהן שוים צקנין, משא"כ הנהגה צמקוס משיכה, דקנין של משיכה עדיפא מהנהגה וכדמסיק (סמ"ט), אם קנה חד לוקח מחד מוכר גמל צנהגה וחמור צמשיכה קנה אי ממנה נפשך (רע"א).

טעמא, דאם לא יזונו הוא יזונו אחרים, דמשום מנהיג רצה מציים לזונו, ומשו"ה לא תיקנו צבי האי גוונא שתהא מציאתו להמפרנסו (סמ"ט). ו (יג) מציאת פועל לעצמו - המשרת שקנה סוס ממעותיו ומכרו, והחריש צעל הצית עד שמכרו צריוח גדול, ועתה הוא מצקש את הריוח, אין צדברי צעל הצית כלום דקיי"ל מציאת פועל לעצמו, ומשרת דין פועל יש לו, והסחורה שקנה צזול דין מציאה יש לה (פ"ח). (יד) אף ע"פ שאמר דו עשה עמי מלאכה בו⁸ - ר"ל, אף על פי ששכרו סתם ולא פרט לו מלאכה מיוחדת והוא אמינא לכל דבר שכרו (סמ"ט). (טז) כגון שחסר הנהר בו⁹ - כן הוא לשון הגמרא (צ"מ יב ע"ב), וצאו לתרך הלא אינו מדרך העולם לשכור לו פועלים ללקוט מציאות דאינס שכיחים (סמ"ט), וצאס גצה ש"ח פרועים מגוי פעס שני עיין לעיל סי' קע"ו צ"צ צהגה [גצה חוצות פרועים מגוי, הוי צכלל מציאה, דכל שטר פרוע אינו שזו רק דמי הנייר, ולכך מי שהחזירו לגוי אינו חייב

ביאור המשפט

והפת"ש שם כ' שאם נעשה דבר האבד בגללו, כגון שהיה יכול לשכור אחר לזה, אף פועל אינו יכול לחזור בו. ועי' שו"ת הרשב"א ח"ג סי' צ"ז שצריך להביא עדים שחזר בו אבל בסתמא אינו נאמן, אמנם עיי"ש בערוה"ש. [1] צ"ע במילה זו, ונ"ל שהוא כ"ריוח שיהיה לו בהם, ולא הם עצמם".

[ד] אמנם ביד הפועל לבטל את השכירות כמש"כ לעיל סי' קפ"א ס"ג השוכר את הפועל להציל, כל שיציל הרי הוא למשכיר, ואם אמר לעצמי אני מציל הרי זה חוזר בו מהשכירות וכל שיציל אחר שאמר לי הרי הוא שלו. והנתיח"מ שם סק"ה כ' שאפי' קבלן אם לא עשה קנין יכול לחזור בו (אף שהתחיל במלאכה),

ציון המשפט: ג טור סימן קנו ס"ו גשס הרא"ש, ורי"ו כ"י ס"ד. א צ"מ ל"ג ע"א.

היה אחד מנהיג ואחד מושך המושך קנה אבל לא המנהיג (ב): **ב** בהמת מציאה (ג) שקדם אחד ואחז במוסירה, לא קנה עד שימושך או וניהג וכן בנכסי הגר, אבל קנה המוסירה לברו (ד): **ג** היה אחד רוכב (ה) ואחד אחז במוסירה, הרוכב קנה הבהמה והמוסירה שעל לחיי הבהמה בלבד, וזה שאחז המוסירה קנה ממנה מה שאחז בידו ושאר המוסירה לא קנה שום אחד מהם. הגה: **ג** יהיו שנים רוכצין קנו שניהן, היה אחד רוכב ואחד מנהיג קנו שניהם וימלוקו: **ד** דין מציאת שמרות ושוברים נתבאר בסימן סה: **ה** דין מציאת גט נתבאר בטור אבן העזר סימן קלב וסימן קנג:

הלכות פריקה ומעינה ודין הולכי דרכים

סימן ערב - דין בהמות או ספינות שפגעו זה בזה.

ובו י"ח סעיפים:

א מי שפגע בחבירו בדרך ובהמתו רובצת תחת משאה בין שהיה עליה משא הראוי לה בין שהיה עליה יותר ממשאה, הרי זה מצוה לפרוק מעליה שנאמר (שמות כג ה) עזוב תעזוב עמו (כ"ה) דרך הבהמה לרצון (א) תמיד תחת משאה או שהיא עומדת תחת משאה אינו חייב (א), ולא יפרוק ויניחנו נזהל וילך אלא יקים עמו ויחזור ויטעון (ב) משאו עליה שנאמר (דברים

מאיר המשפט

(ב) **אבל** לא המנהיג - דגמל צהנהגה ותמור צמטיכה איכא חד מינייהו ולא קנה, ולא ידעינן הי מינייהו קנה והי מינייהו לא קנה, הלכך צמכר ומתנה לא קנה חד מינייהו דאוקי ממונא אחזקת מרא קמא, וצמטיכה והפקר קנו שניהן (סמ"ט). **ב** בהמת מציאה כו' עד בנכסי הגר - הטעם, דצנייהן אין דעת אחרת מקנה אותן, משא"כ צמכר ומתנה, עיין לעיל סימן קצ"ו סעיף א' וסעיף ד' צהג"ח וקצ"ח סעיף ז' - י"ג (סמ"ט) וש"ך המהר"י לזית לוי). (ד) **אבל** קנה המוסירה - הא דקנה כולה, משום דצידו למושכה כולה אליו מראש הבהמה, משא"כ צמטיכה שאחר זה צמכר רוכב כו', כיון דרוכב קנה הבהמה צמטיכה המוסירה מה שהוא קצוע צמטיכה הבהמה גבי הבהמה, וכיון דלא קנה כולה גם מה שצני צני לא קנה, כיון דלא הגציהו כי אם ראש אחד

וראש השני ה"ל כמונח על גבי קרקע, ועיין לעיל סימן קצ"ו סעיף ג' - ד' ורס"ט סעיף צ' - ה' (סמ"ט), וי"א דכאן קנה המוסירה מה שתפוס צידו, ועמ"ש לעיל סי' קצ"ה ס"ד (ש"ך ועי"ן). **ג** היה אחד רוכב כו' - הרמ"א סתם שקנה אפילו ללא הנהיג צרגליו (סמ"ט), אמנם י"א דצרכיבה לצד ללא הנהיגה צרגליו לא קנהו, ועי' לעיל סימן קל"ח ס"א צמ"ט וקצ"ו ס"ג (סמ"ט), וש"ך המהר"י לזית לוי). **א** (א) דרך הבהמה דרבוין כו' - דדרשינן רוצן ולא רצן, רוצן ולא עומד (סמ"ט). (ב) **א"א** יקים עמו ויחזור ויטעון - פירוש, כשהוא רוצן תחת משאו מחמת שיתק המשא ממקומו שהניחו מתחילה ע"ג החמור, אזי יפרוק המשא מאותו המקום ויחזור ויטענו ויניחנו על מקום החמור שרגליון להניח צו המשא (סמ"ט).

ביאור המשפט

[א] ר"ל משום פריקה אבל חייב משום צער ב"ח, ונ"מ שאינו חייב רק בשכר (בהגר"א סק"א).

כז ד) הקס תקים, ואס הניחו נזהל ולא פרק ולא טען ציטל מנזות עשה ועצר על מנזות לא תעשה שנאמר (שס) לא תראה את ממור אחיך: ב יהיה כהן והבהמה רובצת בין הקברות אינו מטמא לה¹¹: ג יוכן אם היה זקן שאין דרכו לפרוק ולטעון הואיל ואינה לפי כבודו פטור¹², זה הכלל כל שאילו היתה שלו היה פורק וטוען הרי זה חייב לטעון ולפרוק בשל חבירו ואם היה חסיד ועושה לפנים משורת הדין אפילו היה הנשיא הגדול וראה בהמת חבירו רובצת תחת משאה של תבן או של קנים וכיוצא בהם פורק וטוען עמו ויש חולקין בזה כמו שנתבאר לעיל סוף סימן רסג (ג): ד הפרק וטען וחזרה ונפלה חייב לטעון ולפרוק פעם אחרת אפילו מאה פעמים שנאמר עזוב תעזוב הקס תקים עמו, ילפיכך צריך לדדות עמו עד פרסה (ד) 'אלא אם כן אומר לו בעל המשא איני צריך לך: ה מאימתי יתחייב לפרוק

ולטעון עמו, משיראהו ראייה כפגיעה שהרי נאמר כי תראה ונאמר כי תפגע, וכמה שיערו חכמים שיהיה ביניהם רסו אמה וב' שלישי אמה שהוא אחד מז' ומחצה במיל. היה רחוק ממנו יותר מזה אינו זקוק לו: ו מצווה מן התורה לפרוק עמו בחנם (כמו נאצדה (וע"ל סימן רס"ה (ה)), אצל לטעון עליו הרי זה מלוא ונטל שכרו, וכן נשעה שמדדה עמו עד פרסה יש לו שכר (ו): ז מצא בהמת חבירו רבוצה, אע"פ שאין הבעלים עמה, מצווה לפרוק מעליה ולטעון עליה שנאמר עזוב תעזוב הקס תקים מכל מקום, אם כן למה נאמר עמו ישאם היה בעל הבהמה שם והלך וישב לו ואמר לזה שפגע בו הואיל ועליך מצווה אם רצית לפרוק לבדך פרוק הרי זה פטור שנאמר עמו, ואם היה בעל הבהמה

מאיר המשפט

חצירו לפניס משורת הדין (סמ"ט). ג (ד) עד פרסה - וי"א עד מיל (סמ"ט), ועיקר כמחצר (ש"ד). ד (ה) כמו באבידה עיין לעיל סימן רפ"ה - שס נתבאר דפועל מותר ליטול שכר, וכמה יטול, וכמה פרטי דינים מזה (סמ"ט). (ו) וכן בשעה שמדדה עמו בו' - ואפילו הולך משום פריקה מותר לקבל עליה שכר (סמ"ט), פירוש, שצריך לילך עמה עד פרסה אחר הפריקה או טעינה (ט"ז).

ב (ג) ויש חולקין בזה כמו שנתבאר בסימן רפ"ג - שס כתב דאס ראה ליכנס לפניס משורת הדין ישלם מכיסו ולא יבזה נפשו, כי בזה מצוה כבוד התורה, ולא אמרו אלא חכם שמחל על כבודו מחול, כבודו דוקא ולא שיבזה את נפשו, ואף מפריקה פטור אף דלער בעלי חיים דאורייתא¹³, ע"ש, ועיין מה שכתבתי בסמוך סקי"א, וי"א דלא מיקרי זולו גביה כי אס כבוד שמים, מאחר דאין דרכו לעשות כן בשלו ומטפל בשל

ביאור המשפט

[ש"ר] חת"ס א"ח סימן פב). [ג] עי' לעיל ##' % % הערה 06. [ד] עי' נוב"י יו"ד ח"ב סי' י: כל דבר שיש בו צורך להאדם לית ביה משום צעב"ח, וגם לא שייך צעב"ח אלא לצערן ולהניחו בחיים, אבל להמית בהמות וחיות וכל מיני בעלי חיים לית ביה משום צעב"ח.

[ב] כל שהתירו לטלטל בממון של עצמו [בשבת] מותר נמי בהשבת אבידה בחברו לכל מר כדאית ליה, ולא מטעם דחיייה דאתי השבת אבידה ודחי, אלא כיון דבשלו התירו משום דבהול. אמנם במקום דלדידי אסור, ה"ה בשל אבידה, עכ"ז מותר להכריז על אבידה בשבת אפילו דאסור לטלטלה משום דהוי חפצי שמים

זקן או חולה חייב לטעון ולפרוק לברו: ח יבהמת עכו"ם והמשא של ישראל, אם היה העכו"ם מחמר אחר בהמתו אינו זקוק לה (ז) ואם לאו חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל (ח): ט יוכן אם היתה הבהמה של ישראל (ט) והמשוי של עכו"ם חייב לפרוק ולטעון משום צער ישראל, אבל בהמת עכו"ם ומשאו אינו חייב להטפל בו אלא משום

ציון המשפט: יג צ"מ ל"ב ע"ב רמב"ם רואה פי"ג ה"ט. יד שם. טו צ"מ שם, רמב"ם שם הי"ג. טז נ"י צ"מ י"ז ע"ב מדפי הר"ף.

איבה^[ח] הגה: ויש אומרים לפרוק חייב אפילו אין העכו"ם שם (י) משום צער בעלי חיים דהוי דאורייתא, וכן בכל מקום דפטור לפרוק (יא), מכל מקום משום צער בעל חיים מיהו חייב ונפקא מינה שיכול לקבל שכר (יב): י י"הפוגע בשנים אחד רובין תחת משאו ואחד פרק מעליו ולא מצא מי שיטעון עמו מצוה לפרוק בתחילה משום צער בעלי חיים ואחר כך טוען, במה דברים אמורים כשהיו שניהם שונאים או אוהבים, אבל אם היה אחד שונא ואחד אוהב, מצוה לטעון עם השונא תחילה כדי לכופ את יצרו הרע. הגה: י"דוקא בשונא בעלמא (יג) דלא עביד איסורא אצל אס עביד איסורא ושונאו משום שעבר עברה אין לריק לטעון עמו

מאיר המשפט

היינו אס הבהמה והמשא של הגוי דאינו חייב ליטפל בה אלא משום איבה, ואיבה ליכא אלא כשהגוי רואה שהישראל זה עומד ואינו מסייעו, ואזה כתב הרמ"א דחייב לפרוק אפילו אין הגוי שם, דאף דלית בה משום איבה חייב משום צער בעלי חיים (סמ"ט), לפי מה שכתבתי בסעיף ח' אף דעה קמא ס"ל כן (ט"ז). (יא) וכן בב"ב מקום דפטור לפרוק בו' - פירוש, כשהבהמה היתה רצננית או עמדתית כנ"ל בסעיף א' צרמ"א, וכל כיוצא בזה הנזכרים לעיל, אצל אס הוא זקן ואינו לפי כבודו אינו בכלל זה (סמ"ט). (יב) ונפקא מינה שיכופו דקב"ב שבר - אסור לתלות הפריקה בהשכר ולומר אס לא תתנו לי שכר לא אפרוק, דאף אס לא ירצה ליתן לו הצעל שכר, חייב לפרוק משום צער בעלי חיים (סמ"ט). ב (יג) ודוקא בשונא בעלמא בו' - פירוש, שהקניטו ועשה עמו דבר שלא כהוגן משו"ה שונאו, וזה לוי חז"ל לכופ את יצרו כיון שהוא דבר שציו לצינו, אצל בשונא דקרא דמיירי צאיט דעביד איסורא שציו לבין המקום, וכדמסיים וכתב בסעיף שאחר זה, נכזה מלות פריקה קודמת, וזהו שסיים

ח (ז) אינו זקוק דה - י"א דלא חייבי כאן אלא מטעניה, ומשו"ה אין זקוק לה דמנות טעניה לא נטויה ישראל על של גוי, אצל לפרוק מהבהמה חייב עליה מדאורייתא משום צער בעלי חיים, אלא דמותר לקבל עליה שכר. ומ"ש אחר זה ז"ל, ואס לאו חייב לפרוק ולטעון כו', הכי קאמר, ואס לאו אלא הישראל ג"כ שם, חייב בטעניה כמו שהוא חייב צפריקה, כלומר וצפריקה פשיטא דחייב (סמ"ט). (ח) משום צער ישראל - פירוש, אס לא קייעו לטעון אזי יטרך הישראל לשהות שם. ואף על גב דלער דישראל לא מזכר בשום מקום, לא גרע צער דישראל מנער דבעלי חיים דבהמה^[ח], וכ"ש הוא. ומיהו מותר לקבל עליה ג"כ שכר. ונקט צער ישראל ולא נקט צער בעלי חיים דבהמה, משום דבטעניה לית בה צער בעלי חיים דבהמה (סמ"ט). א (ט) וכן אם היתה הבהמה בו' - כלל דמנות פריקה שחייב לפרוק נחנס אינו אלא כשניהן של ישראל הבהמה והמשא, ומשו"ה כתב החיוב משום צער ישראל, ומותר לקבל עליה שכר (סמ"ט). (י) ויש אומרים דלפרוק חייב אפילו אין הגוי שם -

ביאור המשפט

[ח] כלומר בטעניה אבל בפריקה חייב כדלעיל בסעיף ז' בשם הסמ"ע. [ז] מכאן ראייה שאסור לצער כל יהודי בכל ענין שהוא (עי' אריכות בשו"ת בצל החכמה חלק ד סימן קכה).

כדי לכופ ילכו דהא יפה עושה שזנאו: יא "השנא האמור בתורה לא מעכו"ם (יד) הוא אלא מישראל, והיאך יהיה לישראל שנא מישראל והכתוב אומר (ויקרא יט ז) לא תשנא את אחיך בלבבך, אמרו חכמים כגון שראהו לבדו שעבר עבירה והתרה בו ולא חזר הרי מצוה לשנאותו עד שיעשה תשובה וישוב מרשעתו, ואע"פ שעדיין לא עשה תשובה אם מצאו נבהל במשאו מצוה לטעון ולפרוק עמו ולא יניחנו נוטה למות, שמא ישהא בשביל ממונו ויבא לידי סכנה והתורה הקפידה על נפשות ישראל בין רשעים בין צדיקים מאחר שהם נלויים אל ה' ומאמינים בעיקר הדת שנאמר (יחזקאל לג יא) אמור אליהם חי אני נאם ה' אלהים אם אחפוץ במות הרשע כי אם בשוב רשע מדרכו וחיה: יב "חמורים שרגליו של אחד מהם רעועות (פו) אינם רשאים חביריו להקדים ולעבור מעליו, נפל רשאים לעבור מעליו: יג "היה אחד טעון ואחד רכוב (פז) והדרך צר מעבירים את הרכוב (יז) מפני הטעון. אחד טעון ואחד ריקן (יח) מעבירים הריקן מפני הטעון. שניהם

מאיר המשפט

שזעגלמו ולשהות עצור זה קצת דרך, שגם בני עגלים אחרים ישהו עמו ולא יניחוהו לזדו, כמו זאנשים עם חמוריהן (סמ"ט). ה (פז) היה אחד טעון ואחד רכוב - פירוש, חמור אחד טעון זמסאוי שהטענו עליו וחמור אחד רכוב זאיש שרכב עליו (סמ"ט). (יז) והדרך צר מעבירין בו' - לא איירי כשהן פוגעין וזאין זה כנגד זה, דמוה איירי זסעיף שאתר זה, אלא מיירי כשהרכוב והטעון הולכין דרך צידה זה זלד זה, דומה לדין שלפני זה, וכשבאין לדרך צר שאין יכולין לילך זה זלד זה, קאמר דמעבירין את הרכוב וכ"ש הריקן מפני הטעון (סמ"ט), ויש חולקים זכיון דיכולין לילך זה אחר זה, למה נטריח את הריקן לשהות לילך לאט אחר הטעון, וזאמת יותר טוב לאותו שהולך אחר חצירו, אלא כאן מדובר לענין פגיעה (ט"ז). (יח) אחד טעון ואחד ריקן בו' - אף על גב זכ"ש הוא, מ"מ כתבו שלא תהפך הסצרה ולומר שהריקן הוא קל ויעצור

הרמ"א וכתב זכזה אין נריך לטעון עמו כדי לכופ את ילכו ור"ל להקדימו לטעינה, אלא מלות פריקה קודמת (סמ"ט) [1], וי"א אף זשוגא זעביד איסורא (ט"ד). ג (יד) לא מאזמות העו"ם בו' - דאין מלות פריקה וטעינה זחמור דאזמות העולם, וכנ"ל סעיף ח' - ט' (סמ"ט). ד (פו) חמורים שרגליו של אחד מהם רעועות בו' - פירוש, כסעיפת אנשים הולכים זדרך כל אחד עם חמורו כולם טעונים או אינם טעונים, כיון שנתחצרו לילך צידה ואירע שרגל של חמור אחד הוא רעוע מחמת מכה שאינו יכול לילך כ"כ זמהירות, אין חציריו רשאין ליפרד עם חמוריהם ולהניח זה עם חמורו לזד זדרך, אס לא שגפל ואינו יכול לילך כלל, אזי אין נריכין להסתעב זשבילו יותר מדאי. ומכאן יש ראייה זבני עיר אחת שנסעו יחד, ג' ד' אנשים על עגלה זו וג' ד' אנשים על עגלה אחרת, וכן הרצה עגלות, ונצטרך לעגל אחד לתקן זכר אחד זעגלה או זסוקים

ביאור המשפט

רנא ס"א: מי שהוא עברין במזיד על אחת מכל מצות האמורות בתורה ולא עשה תשובה אינו חייב להחיותו ולא להלוותו, ועיי"ש בש"ך: לשון עברין משמע שהוא רגיל לעבור וכו', [אבל] אם עבר עבירה לתאבון פעם אחת לא יצא מכלל אחוה בזה. ועיי"ש בש"ך וט"ז שלהקעים אפילו בפעם אחת חשיב מומר.

[1] עי' יו"ד סי' ש"מ ס"ה: העומד בשעת יציאת נשמה של איש או אשה מישראל חייב לקרוע. ואפילו אם לפעמים עשה עבירה לתיאבון או שמניח לעשות מצוה בשביל טורח. הגה, אבל רגיל לעשות עבירה, אין מתאבלין עליו, וכל שכן על מומר לעבודת כוכבים. ועי' שם בב"י משום שמאחר שעושה הרבה נחשב כפורש מדרכי ציבור. ועיי"ש

ציון המשפט: מעונים שניהם רוכבים שניהם ריקנים, עושים פשרה ביניהם: יד יוכן כ סנהדרין ל"ב ע"ב שתי ספינות העוברות ופגעו זו בזו, אם שתיהן עוברות בבת אחת שתיהן טובעות ואם בזו אחר זו עוברות, וכן ב' גמלים העולים במעלה גבוהה ופגעו זה בזה אם עוברים שניהם בבת אחת נופלים ואם בזה אחר זה עולים כיצד הם עושים, טעונה ושאונה טעונה תדחה שאינה טעונה מפני הטעונה, קרובה ורחוקה תדחה קרובה (י"ט) מפני שאינה קרובה, שתיהן רחוקות או שתיהן קרובות או טעונות הואיל וכולן בדוחק אחד הטל פשרה ביניהם והם מעלים שכר זה לזה, ובזה וכיוצא בו נאמר (ויקרא י"ט טו) בצדק תשפוט עמיתך: מו כ"א שיירא שחנתה במדבר (כ) ועמד עליה גיים לטרפה (כ"א) ופסקו עם הגיים ממון, מחשבין לפי ממונם (כ"ב) ואין מחשבין לפי נפשות, ואם שכרו תייר לפניהם להודיעם הדרך (כ"ג) מחשבין לפי ממון ולפי נפשות ואל ישנו ממנהג

מאיר המשפט

ה"ש"ט), (כהערה על הי"ש"ט) ויש חולקים, ואין שום הפקר, ואין מחלקים כלל לפי הממון אלא לפי נפשות (רע"א החכם ל"ג), אם כבר התחילו לטרוף א"כ נתזרזזו שצאו על עסקי ממון, הוא דמחשבין ההולאה לפי ממון, אבל עומד לטרפה שעדיין עומדין בספק נפשות אין מחשבין לפי ממון לצד, וי"א דמיירי צעירי המעות וטרפו קצת מהם דההיזק לפי ערך המעות כצסימן ר"צ סעיף י' בהג"ה, ע"ש בש"ך ד"ה לפי ערך המעות. ואם יכולין להזיל אפילו שלא ע"י הדחק פשיטא דפטורים, דלא שייך לומר סברתו דודאי דעתו לשלם ולכן לא הלך והזיל, אדרבה אם היתה דעתו לשלם לפי ערך הממון היה הולך ומזיל, דאין אדם מאזד את שלו מדעת צלי שום דחק כו', ובגולגים ושודדים הרגילים צומנים הללו שהם מוויינים כו"ע מודה שאין האחרים אשר לא שלטה יד הלסטים צממונס נריכים לסייע להם כלל, דטעמא מאי קאמר מחשבין לפי ממון, משום שהם יכולים להזיל ע"י הדחק, ובלסטים הללו שהם מוויינים אונס מיקרי וכלל אין יכול להזיל הוא (פ"ח). (כ"ב) מחשבין לפי ממונם כו' - שהרי צעירי ממון לצד צאו (ס"ט). (כ"ג) להודיעם הדרך - שלא יסתכנו מפני חיות ולסטים, ומשו"ה מחשבין חזי לפי ממון צעירי לנסטים וחזי לפי נפשות משום חיות שהוא סכנת נפשות. ולעיל צסימן קס"ג סעיף ג' שכתב רמ"א צריש הג"ה שניה, וכן אם טעו חבורה ההולכת צמדצר ואיכא סכנת נפשות גוצין לפי הנפשות, אפטר דר"ל אף

צמחירות הוא יעצור תחילה שלא ישהה עצרו הטעון הרצה, משא"כ צרכו שגם הוא משהה קצת צהעצרתו (ס"ט). ו (י"ט) תדחה קרובה - ר"ל אחת קרובה לנטות וכמעט שתחזור לאחריה תמלא לחצתה מקום לעצור צדיה, משו"ה מעצירין ודומין אותה הקרובה ולא האחרת (ס"ט). ו (כ) שיירא שחנתה כו' - אף צלא מדצר. היכא ששכרו תיירים מפחד הגולגים, דאיכא חשש גזילה, או אף הריגה, נמי דינא הכי שמחשבין לפי ממון ונפשות. אבל אם שכרו תייר להראות רק הדרך צלא מדצר, אין מחשבין אלא לפי הממון, מאחר דטעות הדרך לשם אינה צחוקת סכנה כ"כ, אלא שיראים שמא מחמת הטעות יתעכצו צהליכתן וזהו היזק לעסקיהם, א"כ לפי העסק והממון מחשבין וכו', היכא ששלחו חבורת צחורים ללמוד תורה, ושוכרים תייר מחמת עיכוב הדרך שלא יצטלו זמן לימודם, ג"כ מחשבין לפי גולגולת, דמזוה ותורה שיהי לכל, צין המרצה צין הממעט, רק שיהא צבו לשמים (ש"ך * י"ש"ט). (כ"א) ועמד עליה גיים לטרפה - אע"פ שכבר טרפו מזה הרצה ומזה מעט אי נמי טרפו ממקנתן צלצד, אפ"ה מחשבין אח"כ לפי ממונם, אפילו אם אינם יכולים להזיל צכלל (ש"ך ה"צ"ח), אי אין יכולין להזיל, פשיטא שהפקר הוא. אלא איירי לעולם ציכולים להזיל ע"י הדחק, וא"כ מה שאינם רוצים לדחוק ולטרות ולהזיל כל אחד צצירו, אדעתא דהכי שיתלקו ציניהם לפי סך הממון, כאלו לא טרפו כלל (ש"ך

החמרים (כד): מִזוּ יִרְשָׁאִים הַחֲמָרִים לְהַתְנוּת בִּינֵיהֶם (כה) כָּל מִי
 שֶׁתֵּאבֵד מִמֶּנּוּ חֲמוֹר מִבְּנֵי הַשִּׁירָא מַעֲמִידִים לוֹ חֲמוֹר אַחֲרָת, וְאִם פֶּשַׁע
 הוּא וְאֵבֵדָה אֵין חַיִּיבִים לְהַעֲמִיד לוֹ. אֵבֵדָה חֲמוֹרוֹ וְאָמַר תְּנוּ לִי דְמִיָּה וְאֵינִי
 רוֹצֵה לִיקַח חֲמוֹר וְהִרִינִי שׁוֹמֵר עִמְכֶם אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, אֲלֵא מַעֲמִידִין לוֹ חֲמוֹר אַחֲרָת (כו)
 כְּדֵי שִׁזְדָּרוּ עֲצָמוּ וַיִּשְׁמֹר בְּהַמְתּוֹ וְאִפִּילוֹ הִיתָה לוֹ בְּהֵמָה אַחֲרָת בְּשִׁירָא, שְׂוִיתָר מוֹסֵר
 נִפְשׁוֹ לְשִׁמּוֹר עַל שְׁנַיִם: יִזְכָּר סְפִינָה שֶׁהִיתָה מֵהַלְכַת בַּיָּם וְעָמַד עֲלֶיהָ נִחְשׂוֹל לְמוֹבְעָה
 וְהִקִּילוּ מִמַּשְׂאָה (כז), מַחֲשָׁבִין לְפִי מִשְׁאוֹי וְאֵין מַחֲשָׁבִין לְפִי מִמוֹן (וע"ל שֶׁאֵין ס"א) וְאֵל יִשְׁנוּ
 מִמִּנְהַג הַסְּפִינִים (כח). יִחַ רְשָׁאִים הַסְּפִינִים לְהַתְנוּת בִּינֵיהֶם כָּל מִי שֶׁתֵּאבֵד לוֹ סְפִינָה
 מַעֲמִידִים לוֹ סְפִינָה אַחֲרָת, פֶּשַׁע בָּהּ וְאֵבֵדָה אוֹ שִׁפִּירֵשׁ לְמָקוֹם שֶׁאֵין הוֹלְכִין בּוֹ בְּאוֹתוֹ
 זִמְן אֵין חַיִּיבִין לְהַעֲמִיד לוֹ:

הלכות הפקר ונכסי הגר

סימן רעג - דין הזוכה מן הפקר, והפקר כיצד וכמה.

ובו י"ח סעיפים:

א כָּל דָּבָר שֶׁל הַפָּקֵר כָּל הַקּוֹדֵם בּוֹ זָכָה בֵּין שֶׁהוּא דָּבָר מוֹפָקֵר וְעוֹמֵד (א) בֵּין שֶׁהָיוּ לוֹ
 בְּעָלִים וְהַפְּקִירוֹהוּ (ב): **ב** יִהְיֶה הַפָּקֵר אַע"פ שֶׁאֵינּוּ נָדָר הָרִי הוּא כְּמוֹ נָדָר שֶׁאֵסוּר לְחַזֹּר

מאיר המשפט

לפי הנפשות כדברי המחבר דקאי עליה ו"קן",
 א"ר מיירי שם גדליכא שוללים הצאים צשציל ממון
 (סמ"ט). (כד) וא"ל ישנו מונחה החמרים - אם
 נהגו שצכל ענין גוצין לפי הנפשות או איפכא, ילכו
 אחריו. ונראה שגם צומננו כשנוסעים יחד מעיר לעיר
 על היריד וצאין אנשי חיל לשוללן ומפשרין עמהן צרב
 או צמעט, שגוצין אותם לפי הממון. וה"ה אם צריכים
 לשלוח שלוחים לתור להם הדרך צטות מפני השוללים,
 אותה ההולאה היא לפי ערך הממון, אם לא שיש סכנת
 נפשות ג"כ צדצר, שאז יגצו ההולאה חליה לפי הנפשות
 וחצי עכ"פ לפי הממון, אם לא שיש צין הצצורות מנהג
 קצוע ידוע, שילכו אחריו (סמ"ט). ח (כה) צהתנות
 ביניהם - צלא קנין כמו שותפין (ש"ך). (כו) חמור
 אחרת - ולפ"ז ה"ה אם אמר תנו לי ואני אקח חמור
 ותנים לו ולא חיישין שמה לא יקח, עיין ציש"ש [אף
 שהתנו סתם, מ"מ דעתיהו אמי שיצד שלא צפשיעה,
 אצל אצדה צפשיעה פטורים] (ש"ך). ז (כז) והקריא
 ממשאה בו' - דוקא קתני והקילו ממשאה, שכבר
 הקילו, דהיינו אם כבר השליך זה מאה ליטרין זהב הוא
 דאין צריך זה להשליך אלא מאה ליטרין של צרזל, אצל
 לכתחילה יכול זה של זהב לכוף לאידך שישליך מאחיס
 ליטרין של צרזל זה ישלם לו מאה ליטרין של צרזל מתוך
 הזהב, אצל צשיירא (לעיל סעיף ט"ו) לא קתני ונתפשרו,
 משום דלא תלי מידי צשכבר נתפשרו, אלא אפילו
 לכתחילה הדין כן צצריכין להתפשר ואין שום אחד יכול
 לעכצ (פ"ה). (כח) וא"ל ישנו מונחה הספנים -
 כלומר אם נהגו איפכא אזלי צתרייהו (ש"ך).
 י (א) בין שהוא דבר מופקר ועומד - פירוש, כגון
 אלו צסי"צ (סמ"ט). (ב) בין שהיו לו בעצבים -
 ויכולין אפילו הצעלים עממן להקדים נפשם לחזור
 ולזכות צו הצצנה או צמשכה צמטלטלים או צחוקה
 צקרקע, כדלקמן ס"ד (סמ"ט). יא (ג) הרי הוא כמו

ציון המשפט: ג.ס. ד.ט. ה.פ.ה. פ"ו מ"א. רמז"ס נדרים פ"ג הט"ו. ו קדושין כ"ג ע"א. ז נדרים מ"ה ע"ב. רמז"ס נדרים פ"ג הט"ו. ח רא"ש נדרים פ"ד סי' י"א.

בו (ג): ג יומה הוא ההפקר (ד), שיאמר אדם נכסי אלו הפקר לכל בין במטלטלים (ה) בין בקרקעות^[א]: ד יביצד דין ההפקר, כל הקודם וזכה בו קנהו לעצמו ונעשה שלו, ואפילו זה שהפקיר דינו בו כדין כל אדם אם קדם וזכה בו קנהו: ה המפקיר לעניים אבל לא לעשירים אינו הפקר (ו) עד שיפקיר לכל, כשמיטה (ז): ו המפקיר עבדיו הגדולים קנו עצמם (ח), והקטנים כל הקודם והחזיק בהם זכה: ז המפקיר את הקרקע, כל הקודם והחזיק בה זכה. דין תורה אפילו הפקיר בפני אחד (ט) הרי זה הפקר ונפטר מהמעשרות, אבל מדברי סופרים אינו הפקר עד שיפקיר בפני ג' כדי שיהיה אחד זוכה אם רצה והשנים מעידים הגה: פ"ש אומרים דאפילו צינו לזין עלמנו הוי הפקר (י):

מאיר המשפט

הוא מח' ר"י ור"ל בירושלמי^[ד] (רע"ה). פירוש, ומייצג צמער, ואם קדם עני וזכה זה לא עשה כלום (סמ"ט), היינו שהפקירו לכל העניים ולא לעשירים, שאז שום עני לא יכול לזכות בה, אבל צמפקיר זכות נגד אחד או שנים לזכות מהני (פ"ח). (ז) בשמיטה - פירוש, כדין התצואה והפירות שנתגדלו בשמיטה של שמיטה שהוא הפקר לכל (סמ"ט). י"ד (ח) הגדולים קנו עצמן - שמייד שהפקירן נסתלקה רשות רצן מהן ויש להן דעה ויד לזכות צנפש עצמן, משא"כ צקטנים (סמ"ט). טו (ט) אפילו הפקיר בפני אחד - ס"ל דאחד מיהא צני, דאותו האחד ישמע שהפקירו צעליו ויכול לזכות בו לנפשו, אבל צלאו הכי אין שם הפקר עליו, ומהאי טעמא גופו אמרו חז"ל [נדרים מ"ה ע"א] דלא יהא הפקר אלא אם כן יפקירו צפני ג', דאי לאו הכי יכול המפקיר לכפור לומר לא הפקרתיה מעולם, משא"כ צג' דשמעו שהפקירו, דכל אחד מהן שיקדם נפשו וזכה בו ושנים אחרים יעידו ששמעו שהפקירו וכדמסיק המחבר (סמ"ט). (י) וי"א דאפילו בינו בו' - גס הני

נדר שאסור לחזור בו - פירוש, צדיבור צעלמא אינו יכול לחזור ולמחות צהצא לזכות בו לומר שלי הוא עדיין, אבל אם הקדים הוא נפשו וזוכה צו צמשיכה או צחזקה הרי הוא כאחר וכמ"ש צבעיף ד' (סמ"ט), הא דאסור לחזור אינו אלא משום דהוי כמו נדר שאסור לחזור, א"כ נראה דהפקר אינו עושה קנין, דאי עושה קנין מאי ענין נדר לכאן הא חיפוק ליה דכבר יצאה מרשותו, וא"כ הפקיר ומת אפשר דהוא של היורשין כיון דאינו אלא משום נדר, וא"כ הוזהב צו מייד צעלים הוא זוכה, ומשיבא דעת אחרת מקנה אף על גב דהנדר כבר נעשה, אמנם לא מנאחי מקור לזה צש"ס ואפילו צראשוניס הוא מחלוקת^[ב] (ק"ה"ח), יש מח' אם יכול להפקיר דבר שלא צא לעולם (רע"ה). י"ב (ד) ובהו ההפקר - לאו דווקא שאמר אלא כל דצממא הוי הפקר, כמו לזרוק דבר לרחוק וכו', ועיין מ"ש צזה צסימן רס"א ס"ד^[א] (ק"ה"ח). (ה) בין במטלטלים בו' - פירוש, צשניהן מהני לשון זה להפקירו (סמ"ט). י"ג (ו) אינו הפקר - הפקיר לישראל ולא לנכרים או לנאשי עירו ולא לאחרים

ביאור המשפט

אבידה. [ד] וכנראה שרע"א מביא דיש חולקים על סעיף זה, וכן נקט שו"ת מהרש"ם ח"א סי' קכח, אמנם עי' נודע ביהודה אה"ע ח"א סי' נט שהלכה כד"ל שאינו הפקר עד שיפקיר לכל, אמנם עי' דבריו יו"ד ח"ב סי' קנד דגם בהפקיר אדעתא דאחד מקרי הפקר.

[א] הפקר בטעות אינו הפקר, אמנם אם שאל לחכם להתיר נדרו שנדר להפקר אחרי שהגיע ליד זוכה, אינו יכול (נתהי"מ ער"ה סק"א, שו"מ מהדר"ק ח"א סי' רמג, ונו"ב ח"ב סי' קנד). [ב] עי' שו"ך סי' רס"ח סק"ט. [ג] עיי"ש מח' מחבר ורמ"א באבידה מדעת אם הוי הפקר או רק שאין עליו חיוב השבת

ח י' האומר הרי זה הפקר וזה, הרי השני ספק הפקר (יא) ואם אמר זה כמו זה או שאמר וגם זה, הרי התפוס השני ויהיה הפקר ודאי: ט' המפקיר את שדהו ולא זכה בה אדם, כל שלשה ימים (יב) יכול לחזור בו, אחר שלשה ימים אינו יכול לחזור בו אלא אם כן קדם וזכה בה הרי הוא כזוכה מההפקר בין הוא בין אחר: י' י' האומר שדה זו מופקרת ליום אחד לחדש אחד (יג) לשנה אחת לשבוע אחת, עד שלא זכה בה הוא או אחר יכול לחזור בו, ומשזכה בה בין הוא בין אחר אינו יכול לחזור בו: י"א י"ד דבר המופקר שבא אחד ושמרו והיה מביט בו שלא יטלנו אדם, לא זכה עד שיוגביהנו אם הוא ממלטל (יד) או יחזיק בקרקע כדרך שקונים הלקוחות: י"ב י"ה מדברות והימים (טו) והנהרות והנחלים, כל שבהם הפקר וכל הקודם בהם זכה כגון העשבים והעצים והפירות של אילנות של יער וכיוצא בהם (טז): י"ג י"ז הצד דגים מהימים ומהנהרות או שצד עופות או מיני חיות, הואיל

ציון המשפט:
 ט נדרים ז' ע"א.
 י נדרים מ"ג ע"ב.
 רמב"ם נדרים פ"ד ה"י. יא נדרים מ"ד ע"א.
 רמב"ם נדרים פ"ד ה"ט.
 ק"י ע"א, רמב"ם נדרים פ"ד ה"ט.
 נדרים פ"ד ה"ט.
 יג רמב"ם זכיה ומתנה פרק א' ה"א.
 יד רמב"ם זכיה ומתנה פ"א ה"ב וי.

מאיר המשפט

הוא צין אחר חייב צמעשר כל זמן שלא כיון לזכות בו ולקנותו. ואגב שתיקנו כן בהפקר קרקע משום הרמאין כנ"ל, תיקנו נמי בכל הפקר שיוכל לחזור תוך ג' ימים כל זמן שלא זכה בו הוא או אחר, וזהו שסיים המחבר וכתב, אלא אם כן קדם וזכה בו' (סמ"ט). יח (יג) י"ג יום אחד לחדש אחד בו' - פירוש, זה שלא הפקירו הפקר גמור אלא לזמן, אפילו לזמן ארוך דהיינו לשבוע [פירוש, לשבע שנים], אפ"ה כיון דלא הפקירו עולמית דינו דאפילו לאחר ג' ימים משעה שהפקירו יכול לחזור בו, וחייב צמעשר אפילו קודם שחזר בו וכנ"ל בסק"י (סמ"ט). י"א (יד) עד שיגביהנו אם הוא מוטלל - פירוש, אם הוא מטלטל שאפשר להגביה, ואם אין יכול להגביה קנייתו היא צמשיכה, עי' ק"י ס"א (סמ"ט), עי' ק"י ס"ב אפי' אם להגביה צע"ג' ג' ט, מ"מ בהפקר סגי הגבהת טפח (ר"ט). י"ב (טו) המדברות והימים בו' - פירוש, אלו הן מופקרין ועומדין מאליהן וכל הקודם לזכות מהן זוכה, וצמדבר ויס עזמו לא שייך זכיה אלא צמה שצמה, וזה שסיים וכתב כל שצנה הפקר, ומפרש כגון העשבים והעצים והפירות בו, ור"ל מכל אלו הוא זוכה מההפקר של המדבר (סמ"ט). (טז) וכיוצא בהם - אווין ומרגוליס שאצדו והלכו להם הוי הפקר, והמחזיק צהם זכה (ר"ט).

י"א ס"ל דמדברצנן צעי ג' ומטעם שכתבתי בסק"ט, ולא קאי אלא דאין תורה סק"ל דא"ל להפקירו צפני האחד אלא בהפקירו צינו לצינו סגי, ונ"מ צהשאל או צהשכיר צאמצע השצוע צהמה לגוי לעשות צה מלאכה וצצר שיחזירוה לו קודם צבת ולא החזירוה לו, אזי יפקירוה צינו לצין עזמו כדי שלא יעבור על למען ינוח שורך וכל צהמתך, דצכי האי גוונא אפילו אחר תקנת חז"ל הוי הפקר דאין סהדי דניחא לצעלים צהפקירא כדי שלא יעבור אלאו דלמען ינוח בו' (סמ"ט). טז (יא) הרי השני ספק הפקר - זהו מיקרי יד הפקר, וצכי האי גוונא צדקה והקדש האומר ה"ו הקדש וצדקה וזה, אף על פי דאין ידוע אם האחר שאומר עליו וזה, ר"ל וזה יהיה גם כן כמו זה, או אם דעתו לומר וזה יהיה שלי כצראשונה, קי"ל דהוי הקדש או צדקה כמש"כ צסימן רנ"ח סעיף צ, וצהפקר הוא איציעאל דלא איפשטא צגמרא, ומשום הכי פסקו בו לקולא דאין מוילאין אותו מחוקת הצעלים (סמ"ט). י"ז (יב) ב"ש ש"שעה ימים הראשונים בו' - הטעם דיכול לחזור בו עד ג' ימים, משום הרמאס שרגילים להפקיר פירותיהם ולחזור ולאכול מהן כדי לפטורן מהמעשר, לכן תיקנו חז"ל דעד ג' ימים יכול לחזור בו ולומר אני חוזר צי ממנה שהפקרתי, ושזו אין אדם יכול לזכות בו, הלכך אפילו קודם שחזר בו אין שם הפקר עליו, ואם אכל ממנו צין

ואין להם בעלים זכה, ובלבד שלא יצוד בשדה חבירו, ואם צד שם קנה (יז), ואם היו הדגים בכיבירין של בעלים וכן היה ועוף שבכיברים אע"פ שהוא ביבר גדול והוא מחוסר צידה, הרי זה של בעל הכיברים והצד משם הרי זה גזלן (יח). מ"הלוקח דגים מתוך מצודתו של חבירו (יט) כשהיא בתוך הים או שלקח חיה ממצודתו כשהיא פרוסה במדבר, הרי זה אסור מדברי סופרים, ואם היה המצודה כלי ולקח מתוך המצודה הרי זה גזלן: יד מ"הפורס מצודה בשדה חבירו (כ) וצד בה חיה או עוף, אע"פ שאין לו רשות לעשות דבר זה קנה, ואם היה עומד בעל השדה בתוך שדהו ואמר זכתה לי שדי (כא), קנה בעל השדה ואין לבעל המצודה כלום והוא הדין אם החזר משתמר אע"פ שלא עמד נצד שדהו: מזו "דגים שקפצו לתוך הספינה קנה בעל הספינה שזו כחצר המשתמרת היא, ואינה חצר המהלכת (כב) שהמים הם שמוליכין אותה ואינה הולכת מחמת עצמה: מזו "עני המגוקף (כג) פירוש: חותך כמו ונשאר צו עוללות כנוקף זית, צראש האילן ומשיר פירותיה

ציון המשפט:
טו גיטין כ"ט ע"ב
ס' ע"א. טו רמב"ם
זכיה ומתנה פ"א
ה"ד. יז צ"מ ט' ע"ב
יט גיטין כ"ט ע"ב
ס"א ע"א.

מאיר המשפט

חבירו לא קנה, וקל וחומר מכליו של לוקח צרשות מוכר שאעפ"י שיש שם דעת אחרת מקנה דלא קנה, אלא ודאי צפורס שלא צרשות אפילו יש למצודה תוך, קנה בעל הקרקע אם הוא חזר המשתמר, ואם אינו משתמר בעומד תוך שדהו ואמר זכתה לי שדי קנה (ק"ה"ח). (כא) ואמר זכתה לי שדי כו' - היינו דוקא כשיכול ליקחנה מתוך השדה כדפרישית לעיל, ואז זכתה לו שדהו אף על גב דלא אמר כלום, שדין זה דומה לדין הנזכר במציאה בסימן רס"ח סעיף ו', דאם היה נצי שצור או שעמד בקרוב אללו שיכול להגיעו בעודו בתוך שדהו, אזי הוא כנשאר בתוכו וקנהו לו שדהו ואפילו לא אמר חזכה לי שדה שלי. וכאן סתם ולא חילק צוה, והיינו טעמא, משום דכיון שנתפס בהמצודה המצודה עשאתהו נצי שצור דאינו יכול לרוץ (סמ"ט). ה' (כב) ואינה בחצר המהלכת - עי' לעיל סימן ר"צ סי"ג דלחצר המהלכת אינה קונה (סמ"ט). ו' (כג) עני המגוקף - פירוש, שחותך פירות מענפי האילן. אם צאו לידו, והיינו שתופס ציד אחת צפירי וציד השניה חותך, ואחר שחתכו משיר פירותיה ליפול בארץ ואח"כ מקצץ יחד, אזי מוציאין אותן מיד אחר שצא לקחתן, ואם אינו תופס בהם צעת החיתוך אין בהן

ג (יז) ואם צד שם קנה - לכיון דאינו משתמר בתוך השדה לא קנה בעל השדה (סמ"ט). (יח) ה"ז גזלן - דביצר שלו קנאהו (סמ"ט). (יט) מתוך מצודתו ש"ל חבירו - היינו כשאין להן תוך דלאו שם כלי עליו, ואפ"ה אסור הוא מדרבנן ליקחנו ממנו (סמ"ט), ואין מוציאין אותו צדיקים^[ה] (ש"ך • הרשב"ס), לולא דברי הראשונים היה ראוי להיות גזל גמור ממש אחר שכבר הוגבה מכתו ואפילו צרשת שאין לו תוך (ק"ה"ח), וי"א דלא שייך צוה גזל גמור, דדוקא כשהצדמה מגביה עצמו לאכול החצילי זמורות צעשה שמחזיק החצילי זמורות דאז הוי כמוגבה מכתו, משא"כ כשתלה חצילי זמורות על כלונס והלך משם ואח"כ צא צדמה של הפקר והגביה עצמו ואכל, או שהניח דבר מאכל וצאה צדמה מהפקר ואכלה, ודאי דלא קנהו, דצעטין דוקא שיהיה קורא לה והיא צאה, שעשה מעשה צעטת משיכה והגביהה, אבל זה לא נקרא רק גורס נצד כיון שלא עשה מעשה צעטת קנין (נתיב"מ^[ו]). ד' (כ) הפורס מצודה בשדה חבירו - זה שפרס מצודה בשדה חבירו שלא צרשות לא תיקנו חכמים שיהיה בהם גזל מפני דרכי שלום, ובמצודה שיש להם תוך הלוקח משם הוא גזלן, ואי צרשות חבירו ודאי כליו של אדם צרשות

ביאור המשפט

[ה] עי' עוד סי' ע"ר ס"א בש"ך. [ו] עי' קצה"ח ונתה"מ סי' ער"ה סכ"ד.

ונפלו לארץ, אם צאו לידי העני קודם שנפלו לארץ קנאים, ואם נטלן אחר אחר שנפלו לארץ מוציאין מידו, אבל אם לא צאו לידו מתחילה אין זהם משום גזל להוציאם מיד הנוטל אבל לכתחילה אסור לו ליטלם: יז ישחלים פירש הרמב"ם: צערבי חשש"ר וצלע"ז קרישון הגדלים גשדה פשתן, מותר כל אדם ליטלן מפני שהם הפקר שמפסידים הפשתן (כד), ואם הם עומדים על המנר או שהוקשו לזרע אסור (כה) **יח** ישדה שיש בו כלאים, אם יש בו אחד מב"ד ממוין (כו) אחר, מפקירין בית דין כל השדה (כז):

סימן רעד - עוד יש איזה דברים של חבירו שמותרים אע"פ שאינם הפקר.
ובו סעיף אחד

א יעכו"ם שמכר שדה לישראל וקבל הדמים ולא כתב לו השטר, הרי הוא כהפקר וכל הקודם בהם זכה (**א**) ונתבאר בסימן קצד. הגה: עשרה תנאים התנה יהושע צאריך וכולן נהגות אף צחון לארץ (**ב**) וכתב הרמב"ם פ"ה להלכות נזקי ממון **א** והטור סימן רעד א ולא ידעתי למה

מאיר המשפט

משום גזל גמור אלא משום דרכי שלום (סמ"ט).
ז (כד) שומפסידין הפשתן - וניחא להו לנעל הפשתן שיעקור השחלים מהפשתן. והעומד על המינר אינו מפסיד לפשתן (סמ"ט). (כה) שהוקשו צורע - תו אינו יונק מהקרקע שיקלקל הפשתן על ידו, ולא ניחא תו לנעלים כשיעקרו אחרים (סמ"ט).
ח (כו) אחד מב"ד ממוין בו' - הוא רוצע הקצ לקאה, שהסאה ו' קצין, שהסדה נאסרה ממנו כדאיתא בהלכות כלאים יורה דעה סימן רל"ז סעיף ה' (סמ"ט).

בז (כז) מפקירין ב"ד כ"ה השדה - אינו הפקר עד שהצ"ד יכריזו עליו שהוא הפקר (סמ"ט).
ט (א) וב"ה הקודם זוכה - מיהו צריך לחזור וליתן כל הדמים לישראל כפי מה שנתן להגוי. ואם יש משפט ידוע בין הגויים שלא קנהו אלא מי שנתן דמים, הולכין אחר המשפט, וכמוצא צסימן קל"ד סעיף ז, ע"ש כמה פרטי דינים מזה (סמ"ט). (ב) ובו"ן גוהגות אף בחוץ צאריך - ויהושע התנה צאריך לפי זמנו שהיו ישראל צאריך, והתנה שלא יקפידו בהן אחד עם חבירו

ביאור המשפט

מחודו, וכשהתיר לקטום לא התיר אלא מחדש שאינו עושה פירות אבל לא מישן שעושה פירות, ואינו קוטם אלא ממקום שאינו רואה פני חמה. ה, וכן התנה שהמעין היוצא בתחילה, בני אותה העיר שיצא בגבולם מסתפקין ממנו אע"פ שאין עיקרו בחלקם ואין לאחרים להסתפק עמהם ממנו. ו, וכן התנה שיהיה כל אדם מותר לצוד דגים מים טבריה והוא שיצוד בחכה בלבד, אבל לא יפרוש קלע ויעמיד ספינה שם אלא בני השבט שהגיע אותו הים בחלקם. ז, וכן התנה שכל אדם שצריך לנקבו מסתלק מן הדרך ונכנס אחורי הגדר שפגע בו ונפנה שם ואפילו בשדה מליאה כרכום ונוטל משם צרור ומקנח. ח, וכן התנה שכל התועה בין הכרמים וכיוצא בהו מפסג ועולה מפסג יורד עד שיצא לדרכו. ט, וכן התנה שבזמן שירבה היטב בדרכי הרבים או נקיעי מים, יש לעוברי דרכים להסתלק לצדדי

יז וכן פשוט דכל מזיק הוא הפקר, עי' לעיל סי' רסו ס"ד. **א** ז"ל: הלכה ג: עשרה תנאים התנה יהושע ובית דינו בשעה שחלק את הארץ, ואלו הן: א, התנה שמרעין בהמה דקה ביערים שאילניהן גסין אבל אין מרעין שם בהמה גסה, ויער שאילניו דקים אין מרעין בו לא גסה ולא דקה אלא מדעת בעליו. ב, וכן התנה שיהיה כל אדם מותר ללקט עצים משדה חבירו, והוא שיהיו עצים פחותים וקרובים להיות קוצים כגון היזמי והיגי, והוא שיהיו לחים ומחוברין ובלבד שלא ישרש, אבל שאר עצים אסור. ג, וכן התנה שיהיה כל אדם מותר ללקט עשבים העולין מאליהן בכל מקום חוץ משדה תלתן שזרעה לבהמה. ד, וכן התנה שיהיה אדם קוטם נטיעה בכל מקום חוץ מגרופיות של זית, ואינו קוטם מן האילנות אלא בית כביצה, ובקנים ובגפנים מן הפקק ולמעלה, ובשאר האילן מחובו של אילן לא

השמיטן המחזר הזה, ואולי נמשו שאינן שכיחין שרוצם אינן רק צמקום שיש לישראל שדות וכרמים וזה אינו שכיח בגלות, והרובה לעמוד על דיניהן יעיין צפניס. מי שהיה לו נחיל של דבורים ויאלו וישנו על אינן של חצירי יש אומרים דיכול לקוץ ענף כדי להחיל נחילו ונותן דמי ענף לצעל האינן (ג) ויש חולקין.

סימן ערה - דין הזוכה בנכסי עובד כוכבים שנתגייר ומת בלא יורשין. ובו ל"א סעיפים:

א יגר שמת (א) ולא הניח בן שהורתו ולידתו בקדושה אע"פ שיש לו בנים שהורתם שלא בקדושה ולידתם בקדושה, כל נכסיו הפקר וכל הקודם בהם זכה: **ב** יגר שמת ובזבוזו ישראל כל נכסיו, אין הזוכים בנכסיו חייבים בקבורתו יותר משאר כל ישראל (ב): **ג** ישרה המסויימת במצריה, כיון שהכיש בה מבוש אחד (ג) (פירש רש"י: כיון שחפר זה בהכאה אחת), קנה את כולה, ואם אינה מסויימת צמצריה קונה ממנה צאותו מכוס כדי שילך הצמד (ד) צעמ חרישה ויחזור: **ד** המוצר (פירוש: כמו צמסעול הכרמים שעוצרים זו בני אדם משדה לשדה) והחלצ (פירוש: חלצ נגזר מן לחלוצ להם צורות כלומר עשז ואילן ששרשיו חוצצין ויורדים צארכ אמות הרבה) שמתחמין (פירוש מתחמין: מגצילין תרגום והגבלת ותתחס) זו תחומין (ה)

ציון המשפט:
א ב"ב מב ע"א, קמט
ע"א, רמב"ם זכיה פ"א
ה"ו. ז שס. ג שו"ת
הרא"ש כלל ט"ו ס"ג.
ד ב"ב נד ע"א, רמב"ם
זכיה ומתנה פ"א ה"י.
ה שס.

מאיר המשפט

מפני תיקון העולם, והוא הדין צחוך לארכ (סמ"ט).
א י"א דיבול לקוין בו, ויש חולקין - עי לקמן
תי"ד ס"ב (סמ"ט), והקולץ גולן (ש"ך הי"ש).
י (א) גר שמת בו - עבד כנעני שמת ולא ליה צעמ פטירתו והפקיד כל אשר לו אלל אחד [והנפקד מומן ליתן הכנסים כולם ליד צ"ד], והנפקד לא ציקש לזכות בו, וצאים אחרים לתצוע אותו איך שיש להן זכות צאותו ממון, הדין עמהם וגוצים ע"פ השצועה והמותר הוא להקדש (סמ"ט). **יא** (ב) אין הזוכים חייבין בקבורתו - למיד כשמת הגר הופקרו נכסיו, ושעבוד קבורתו לא מצינו שיהא מוטל על נכסיו, דמחיים לא חל שעבוד זה, וכן אם צא צעל חוב ונטל נכסי המת [לאחר מותו] צחוצו אינו מחויב לקוצרו (סמ"ט).
יב (ג) כיון שהכיש בה מבוש אחד - פירוש, חפירה כל שהוא או עשה שום תיקון להשדה, קונה זה

וכמו שיתצאר (סמ"ט), המחזיק בנכסי הגר והיו צמוכס מטלטלין נקנה צתורת אגב, אמנס חלוקין הם נכסי הפקר מנכסי מתנה צוה, היינו דנכסי מתנה קי"ל דאגב לא צעי צצורין וכמצואר צשו"ע סימן ר"ב סעיף ב', אלל בנכסי הפקר ודאי צעי צצורין, דכל שצתוך הקרקע המה צצורין הרי הוא כמו הקרקע ממש (קנה"ה), ויש חולקים שאין אגב ללא דעת אחרת מקנה (נתה"מ [ב]). (ד) כדי שי"ך הצמוד בו - פירוש, שני שוריים שחורשים צהן נקראים צמד, ואין עושים חלס אחד לכל אורך הקרקע אלא יש שיעור חלס השדה, ואחר כלות השיעור חורין לעשות חלס חדש צצדה, וז"ש כדי שילך הצמד ויחזור, וצמלוא חלס זה קנאהו צצרוצע (סמ"ט). **יג** (ה) והחצב שמתחמין בו תחומין - פירוש, כשצאלן להפסיק צין שדה לשדה, עושין מזר הפסק גוצה או חריץ צעומק

ביאור המשפט

בדרך תחום המדינה, אבל אם נמצא על המצר או שהיה בתוך התחום מביאו לבית הקבורות. [ב] עי דבריו סי"ר ב"ב ס"ב.

הדרכים ומהלכין שם אע"פ שהן מהלכין בדרך שיש לה בעלים. י, וכן התנה שמת מצוה קונה מקומו ונקבר במקום שימצא בו, והוא שלא יהיה מוטל על המצר ולא

מפסיקין בנכסי הגר, וכל המחזיק בשדה לא קנה אלא עד המזכר או המזכר. ה' יכל המפסיק לפאה (ו') מפסיק בנכסי הגר. כיצד, היה שם נחל (ז) או אמת המים לא קנה אלא עד הנחל או עד האמה, וכל המפסיק ברשות הרבים (כ"א זרשויות שנת) מפסיק בנכסי הגר, כגון שהיה צין שתי השדות רשות היחיד או כרמלית אפילו היה צנייהם רשות שמולק לגיטין מפסיק (ח): ו' יכל דבר המפסיק לטומאה מפסיק בנכסי הגר, כיצד כגון שנכנס אדם לבקעה זו וטומאה בבקעה בצדה האחר ואינו יודע אם הגיע למקום הטומאה אם לאו, כל מקום שמחזיקים אותה לטומאה הרי הוא כמקום אחר מוחלק בפני עצמו: ז' בקעה גדולה שיש בה שדות רבות וכולם של גר אחד ולא היה ביניהם לא מצר ולא חצב ולא דבר מדברים המפסיקים ובא אחד והחזיק במקצת הבקעה לקנות את כולה, כל הנקרא על שם אותו הגר קונה אותו (ט) ויש אומרים דוקא בשדה צית השלמין (י), אבל בשדה צית הנעל אם פירש לקנות כולן קנה כולן, אבל אם החזיק סתם ולא פירש לקנות כולן, לא קנה אלא ממקום שהחזיק מענה לארכו ולרחבו (יא), ואם הוא שדה שיש לו מזכר קנה כל מה שבמזכר (יב): ח' שתי שדות (יג) בנכסי הגר ומצר אחד ביניהם, החזיק באחד מהם לקנותה קנאה, החזיק בה

מאיר המשפט

נקראו ע"ש הגר דלא קנה אלא כדי שיהלך הנמד ויחזור (סמ"ט). (י) דוקא בשדה בית השלחין - פירוש, שדות שזריכין להשקות אותן מצור מים ולא די להן צמטר השמים נקרא צית השלמין, וקאמר דבהן דוקא אמרינן דצמכות אחד קנה כולה כשנקראים ע"ש הגר, אף שלא פירש אלא שכיון לדעתו לקנות כולה סגי (סמ"ט). (יא) מענה אדרבו ודרחבו - מענה הוא התלם הנ"ל סק"ד, שהוא שיעור הליכת השוורים בשורה אחת וחוזרין לעשות שורה צדידה, אבל כשעשה המכוש בצמטע הגבול קנה מלא מענה לימינו ומלא מענה לשמאלו ומלא מענה לפניו, כגון אם המענה ק' אמה קנה ק' על ר', ואם ניכש בצמטע השדה קנה ר' על ר' כוה*, ור"ל דאם ניכש צמקום שרשום א' קנה צמרוצע עד מקום שרשום צ' ג' ו', ואם ניכש צמקום שרשום צ' קנה צמקום שרשום א' ד' ג' ה', ואם ניכש צמקום שרשום ו' קנה מקום של כל הציור, וק"ל (סמ"ט). (יב) ואם הוא שדה שיש לו מצר בו - שהמזכר שמקצבו עושהו כשדה אחת (סמ"ט). (יג) שתי שדות בו - קשה איך הם צ' שדות אם אין שום דבר מפסיק צנייהם, אלא צ"ל שמדובר שהוא

או נוטעין צין שדה לשדה עשז הנקרא חצב, כי אותו עשז גדל בשדה למטה ואין לו שרשים המתפצלים לכל צד כדרך שאר נטיעות (סמ"ט). י"ד (ו) ב"ה המפסיק לפאה בו' - דאם יש נחל או אמת המים צין קרקע לקרקע חולק אותן לשתי שדות, ולא סגי לנעל הצית בהנחתו להן חד פאה אלא צריך להניח לכל אחד פאה צפני עצמו (סמ"ט). (ז) נחל - ר"ל קרקע קשה מלאה צרורות ואצנים שאינה ראויה לזריעה (סמ"ט). (ח) צניין ג' - היינו אם הקנה לאשתו חזירו שיהיה כחצירה שמתגרש צגט שזרק לה שם, וזרק הגט שם ונפל על פיסלא זה שהוא גבוה עשרה ואינו רחב ד', אינה מגורשת, דמיחשב לרשות צפני עצמו ואינו צטל לגבי חצר שהשאל לה, דחד מקום מושאל לה ולא תרי (סמ"ט). (ט) ב"ה הנקרא ע"ש שם אותו הגר קונה אותו - והא דכתב צנעף ג' דאם אינה מסוימת צמנריה דאינו קונה צמכות אחד אלא כדי שילך הנמד ויחזור, י"א היינו דוקא בשלה עשה צה חזקה גמורה אלא קנאה צמכות, והכא איירי בחזקה גמורה, וי"א דשאני הכא דהחזיק צה לקנות את כולה, והעיקר דשאני צין נקראו על שם הגר דאז קנה כולם, וצין לא

ציון המשפט:
 י שם ע"ב יא שם
 ורמז"ס שם ה"ת.
 יב רא"ש שם פ"ג סי'
 סא. יג רמז"ס שם
 ה"ט. יד רמז"ס ז"מ
 פ"ג ה"א.

לקנותה ולקנות את חברתה, זו שהחזיק בה קנה אבל חברתה לא קנה החזיק בה כדי לקנות חברתה לא קנה (יד) אחת מהן חברתה מפני שלא החזיק בה ואותה מפני שלא החזיק בה כדי לקנותה: ז' החזיק בה לקנותה ולקנות את חברתה ואת המצר שביניהם או שהחזיק במצר לקנות את שתיהן, הרי זה ספק, ואם בא אחר (טו) והחזיק בה כדי לקנותה זכה האחרון: י י"וכן שני בתים זה לפניו מזה שהחזיק באחד מהם לקנותו ולקנות את השני, לא קנה אלא זה שהחזיק בו בלבד. החזיק באחד מהם כדי לקנות את השני, אף זה שהחזיק בו לא קנה הגה: י"ויש אומרים דאם החזיק צפנימי כדי לקנותו עם המילון קנה שניהם (טז): יא י"המחזיק (יז) בשטר מנכסי הגר כדי לקנות הקרקע הכתובה באותו שטר, לא קנה אלא השטר בלבד (יח) לצור על פי צלוחיתו: יב י"נכסי גר שאין לו יורשים, ונכסי ההפקר, ושדה שמכרה העכו"ם לישראל (יט) ועדיין לא החזיק בה, כולם דינם שוה כל המחזיק בהם בדרך מדרכי החזקה שנתבארו בהלכות מכירה (כ) קנה חוץ מאכילת פירות. כיצד, הלוקח קרקע מחבירו והחזיק בה באכילת פירותיה (כא) קנה כמו שנתבאר בסימן קצב, אבל בנכסי גר או נכסי הפקר אפילו אכל פירות האילן כמה שנים, לא קנה

מאיר המשפט

משועבד לדריסת הרגל של הפנימי, משו"ה נקנה גם המילון על ידו, משא"כ כשאינו לפניו מזה או צמחי שדות הנ"ל ס"ח (סמ"ט). א (יז) המחזיק בו' - היינו צטר מכר או מתנה, שהרי צטר חובות שלו פשוט שנפקע השעבוד (ש"ך וקצה"ח), ועיין מ"ש צסימן ס"ו סכ"ג ד"ה מיהו אין הלוקח (קצה"ח). (יח) א"א השטר ב"בד - על אף שרק חשב לקנות את הקרקע ולא את השטר, עכ"ז השטר הוא דבר חשוב וחזי לזכיה, מכל מקום זכמה לו ידו שלא מדעתו (רע"א • המהרי"ט ופ"ת • באר יתחק). א (יט) ושדה שמכרה הגוי לישראל בו' - לעיל סימן קצ"ד ס"ב וסימן רע"ד, דכל זמן שלא צא שטר הקניה מיד הגוי המוכר ליד ישראל הלוקח לא סמכה דעמיה, ודינו כשדה הפקר דאם קדם אחר לזכות בו קנה, והרמ"א לא כתב אזה דבר, וסמך אמ"ש צסימן קצ"ד (סמ"ט). (כ) בה"בבות מכירה - צסימן קצ"ב ס"א, והיינו נעל גדר ופרץ ואיך לכתב שם (סמ"ט). (כא) והחזיק בה באכילת פירותיה - עי' לקמן סימן קצ"ב סעיף י' - י"א,

חרש חלק מקוים של השדה, וכאלו קבע שעד כאן קנה (ש"ך). (יד) לקנותה ולקנות את חברתה בו' חברתה לא קנה - והיינו דוקא בנכסי הגר דאין דעת אחרת מקנה אותו, אצל צנות קרקעות, אפילו הן צעשר מדינות נתבאר צסימן קצ"ב ס"ב, דקיי"ל החזיק צאחת מהן קנה כולו, וי"א דוקא אם פירש צו דצחוקה דאחת מהן יקנה את כולו (סמ"ט), עי' ט"ז סי' ר' ס"ח [שמכאן רואים שחוקה ללא כוונה לקנות לא קנה] ושו"ע לקמן סעיף כ"א, וצמ"ל פ"ב מהל' זכיי' ה"ט [שאלם עשה קנין המועיל עם קנין שלא מועיל צבת אחת, והתכוין לקנות צקנין הלא מועיל, קנה^[א]] (רע"א). י"ז (טו) בא אחר - צקרקע לא שייך תפיסה, ולכן חוקת ספק לא מהני (רע"א • הכח"ס, ותומים), חוקת השניה היא חוקה צרורה וחוקת הראשון מסופקת, מעמידין אותה צחוקת זה שחוקתו צרורה (רע"א • המהרי"ט), ואין ספק מוטיא מידי ודאי (רע"א • המהרי"ט). י"ח (טז) קנה שניהם - דוקא צשני צמים שהן זה לפניו מזה והוא החזיק צפנימי, שחילון

ביאור המשפט

חושן משפט סימן ערה

עג

ציון המשפט:
פ"ב נ"ג ע"א, ועי'
לקמן ס"ב. פ"ב
נ"ג ע"ב, רמב"ם ז"ל
פ"ב ה"ג. ז' שם נד
ע"א. י"ח ב"ב נ"ג ע"ב
יע' רא"ש שם ס"י פ"א.
כ' ב"ב נד, רמב"ם
ז"ל פ"ב ה"ד.
ז"ל שם ופ"א. כ"ג שם
ז"ל. כ"ג שם ופ"א ה"ו.

לא גוף האילן ולא גוף הקרקע עד שיעשה מעשה (כב) בגוף הארץ או יעבוד עבודה באילן הגה: מילפינך אם מלא שדה הגר מרושה (כג) זרעה ולא יספה אחר הזריעה ולמטה ואכלה לא הוי חזקה: י"ג מ"יש דברים (כד) רבים שאם החזיק בהם הלוקח לא קנה, ואם החזיק באחת מהם בנכסי הגר או נכסי הפקר קנה. כיצד, המוציא פלטרין גדולים בנויים בנכסי הגר או בנכסי הפקר וסייד בהם סיווד אחד או כייר בהם (כה) כיור אחד כגון אמה אחת או יותר כנגד הפתח (כו) קנה: י"ד ה"צר צורה בנכסי הגר

קנה (כז): פ"ו המציע מצעות בנכסי הגר, כיון שייפה הקרקע בהצעתן קנה מ"יש אומרים דוקא שכבז על המצעות (כח) דהואיל ונהנה מן גוף הקרקע (כט) וגם הליע אומן קנה, ערך שלמן ואכל עליו יש אומרים דקנה: פ"ז להגיר את השדה בנכסי הגר קנה (פ'): י"ז המפצל זמורות הגפן או שריגי אילנות וכפות תמרים בנכסי הגר, אם דעתו לעבודת האילן קנה, ואם דעתו להאכיל העצים לבהמה לא קנה. כיצד, היה כורת מכאן ומכאן חזקתו שנתכוין לעבוד האילן, היה כורת מרוח אחת אינו מתכוין אלא לעצים: י"ח י"וכן המלקט עצים ואבנים מן השדה, אם דעתו לתקן הארץ קנה, ואם דעתו לעצים לא קנה. כיצד, לקט הגם והדק הרי זה בחזקת שנתכוין לתקן הארץ, לקט הגם ולא הדק הרי זה בחזקת שנתכוין לעצים. ואפילו אמר שכיון לתקנה לא קנה, דנעינן שיהיו מעשיו מוכיחין: י"ט י"וכן המשוה פני הארץ, אם דעתו לתקן הארץ קנה, ואם דעתו להשוות מקום

מאיר המשפט

לא סגי בלמה על אמה (סמ"ט). ג' ה"צר צורה - פירוש, נורת אדם או חיה ועוף, שיש בהן נוי יותר משאר יצורים, ומשו"ה אפילו אין בהן אמה על אמה וגם אינו נגד הפתח קנאהו צו (סמ"ט). ד' (כה) דוקא ששכב - וה"ה ישב עליהן וערך שלמן ואכל, אפילו בלא מצעות (רע"ה). (כט) ונהנה מן גוף הקרקע - אבל ציפוי הקרקע במצעות, כיון דלאינו דבר של קיימא לא מחשב מעשה בגוף הקרקע. והא דלא קנאהו צאכילת פירות מהקרקע כנ"ל (סעיף י"ב), משום דלא מתהני מן גוף הקרקע, אלא הו"ל כקונה עבד, דלא קנאהו צמה דעבד מצל לו מאכל אלא צעינן שהעבד יגביה לרבו, שאז העבד עושה מעשה ברבו בגופו דהעבד וכמ"ש רבינו לעיל סימן קצ"ו סעיף ג' ד', ה"ו דכוותיה צעינן שהקרקע תעשה מעשה בגוף הזוכה או שהזוכה יעשה תיקון מה בגוף הקרקע (סמ"ט). ה' ה"ה הגיר את השדה - להוא תיקון להשדה, משו"ה קנאהו צו (סמ"ט).

והרמ"א ס"א כתב שם דגבי מכירה לא קנאהו צאכילת פירות או צהעמדת צהמות כי אם בדבר המהנה לקרקע, והרמ"א לא כתב כאן דסמך אמ"ש לעיל (סמ"ט). (כב) עד שיעשה מעשה - אם בלא צ' להחזיק א' נעל וא' גדר שניהם קנו, שכל אחד עשה צה מעשה גמור המועיל. נעלו שנים וגדרו שנים אינה חזקה [שהרי כל א' ציטל חזקת חצרון], צשניהם עשו גדר אחד זה גדר חציו וזה חציו, נמצא שלא הועיל מעשה אחד מהן בלא חצרו ולא קנה אף אחד מהם (רע"ה). (כג) לפיכך אם מוצא שדה הגר חרושה כו' - עי' לקמן ס"ב (סמ"ט). ב' (כד) יש דברים כו' - ויש חולקים שאין שום חילוק (פ"ך) + המשאה ציימין. (כה) או בייד בהם - פירוש, שציייר צו נורה ליפותו (סמ"ט). (כו) כנגד הפתח - פירושו צכותל העומד נגד הפתח, ואז צכניסתו יראה הייפוי דטיחת הסיד או הציוור וחשיב תיקון ומעשה בגוף הצית, ומשו"ה קנאהו צו, אבל צסיווד וציוור דלא כנגד הפתח

ציון המשפט: כל שס ושס ה"ו. כס שס נג ע"ב ושס ה"ט. כו רל"ט ב"ב פ"ג סי' נט. כו יד רמ"ה ב"ב נג ע"ב סי' רכה. כח הרב המגיד זכיה ומתנה פ"ב ה"ט. כט כ"י ב"ב כח ע"ב, ורל"ט ב"ב פ"ג סי' סא. ל ב"ב נג ע"ב, רמב"ם ז"ל פ"ב ה"י. לא עירובין כה ע"א, רמב"ם ז"ל פ"ב ה"א. לב יבמות נב ע"ב, רמב"ם שס ה"ב.

שיעמיד בו גורן לא קנה. כיצד, היה לוקח עפר ממקום גבוה ונותנו למקום הנמוך הרי זה מתקן הארץ, ואם אינו מקפיד על זה אלא משליך העפר והצורות בכל מקום בלא הקפדה הרי זה בחזקה שאינו מתכוין אלא להשוות מקום לדוש בו: **ב** יוכן הפותח מים לתוך הארץ, אם לתקן הארץ קנה. ואם לצוד דגים לא קנה. כיצד, עשה מקום שייכנסו בו המים בלבד הרי זה מתכוין לתקן הארץ, עשה שני פתחים אחד להכניס ואחד להוציא הרי זה מתכוין לצוד דגים: **בא** יי הבונה פלטרין גדולים בנכסי הגר ובא אחד והעמיד להם דלתות קנה האחרון, שהראשון לא עשה בגוף הארץ כלום והרי הוא כמי שעשה גל אבנים שאינו קונה שהרי לא הועיל בגדר זה מפני שהוא רחב ביותר ומפולש ואין צורת אותו הבנין מועלת עד שיעמיד דלתות הגה: **כ** יוש אומרים דהוא הדין אם עשה הראשון

דלתות ולא נעל וצא שני ונעל קנה שני, יוש אומרים דכל זה צנונה צענים ואצנים שאינו שלו כגון צענים ואצנים של גר ולא כיון לזכות צהן (א"א) רק על ידי צנין (א"ב) או שצנה על ידי פועלים (א"ג), אצל אם זכה צהן או שהיו שלו תחילה שיוכל לומר אני אטול ע"י ואצני (א"ד), הרי האחרון לא החזיק בכלום ולכן הקרקע הפקר (א"ה) כמו שהיה וכל הקודם זכה, יוש אומרים דאפילו צונה בשלו השני זכה בכל (א"ו), והא דראשון לא קנה צנין שעל גבי קרקע היינו כשלא צנה צנין המועיל, אצל אם עשה צנין הראוי להעמיד צהמה או תרנגולין או שחפר צקרקע יסודות לצנין וצנה, קנה הקרקע צננינו, יוש חולקין וסצירא להו דלא קנה צחפירות יסודות: **כב** להמפיץ הזרע לתוך התלמים לא קנה, שבעת שהשליך הזרע לא השביח כלום ובעת שצמח והשביח שבה הבא מאליו הוא ואינו קונה: **כג** להיתת מחיצה בנכסי הגר ובא זה ועשה מחיצה אחרת על גבה לא קנה, ואפילו נבלעה מחיצה תחתונה והרי העליונה קיימת, שבעת שבנה לא הועיל ובעת שהועיל מאליו בא המעשה: **כד** להמחזיק בנכסי הגר ובהפקר ואין דעתו

מאיר המשפט

סעיף ו' יתבאר זה שהיורד לתוך חורצתו של חצירו וצנחה שלא צרשות, יכול לומר אח"כ ע"י ואצני אני נוטל, ומשו"ה כשיאמר הראשון ע"י ואצני אני נוטל, הרי לא עשה השני כלום צהעמדת הדלתות (סמ"ט). (א"ה) וא"כ הקרקע הפקר בו' - הלכך אם קדם קמא ומסלק דלתות דצתרא ומוקי דלתות מדליה, קנה, ואי לא, דינא הכי, דשקיל קמא לצנין וצתרא לדלתות דידיה, וארעא הוה הפקר דצמיעקרא ומאן דמחזיק צארעא זכה (סמ"ט). (א"ו) דאפי"ו בונה בש"ו השני זכה בב"ל - פירוש, צקרקע וצנין, דמאחר שהראשון צנה כדי לקנות הקרקע ולא קנה,

ו (א"א) וצ"א כיון דזכות בהן בו' - וי"ח דלא משכמת לה שקנה השני אלא כשצנה הראשון על ידי פועלים שהם לא כוונו לזכות, והרי זה מתעסק צזכיה הוא (ש"ך + המהרי"ט), עיין מה שכתבתי לעיל סימן רס"ח סעיף א' (פ"ח). (א"ב) רק ע"י ידי בנין - ומשו"ה כיון דלא קנה הצנין צלא דלתות, לא קנה ממנו כלום (סמ"ט). (א"ג) או שבנה ע"י פועלים - פירוש, ואין דעת הפועלים לקנות לו כלום, ונמצא שצתרא הפקר עד שיעמיד השני דלתות (סמ"ט), ע"י צנתיצות המשפט לעיל סימן קפ"ח ס"ב חש"ו (פ"ח). (א"ד) שיב"ו צומר עצי ואבני אני צו"א - לקמן סימן שע"ה

חושן משפט סימן ערה

עה

ציון המשפט:
 לג שס, שס הי"ג.
 לד שס, שס, לה ז"ק
 מט ע"ב, שס הי"ד.
 לו ז"ק שס, שס
 הט"ו. לו ספר
 התרומות ש"מ"ט
 ח"מ ס"ב. לת מרדכי
 ז"מ ס"י רנטו. לת הרב
 המגיד רמז"ס ז"מ
 פ"ב הט"ו.

לקנות (ז'), אע"פ שגדר ובנה לא קנה: **בה** ליהעודר בנכסי הגר
 וכסבור שהם שלו לא קנה (ז'): **בו** ליעדר בנכסי גר זה וכסבור שהיה
 של גר אחר, הואיל ונתכוין במעשיו אלו לזכות מההפקר הרי זה קנה:
בז ליהיה משכון ישראל ביד הגר (זט), וכשמת הגר בא ישראל אחר
 והחזיק במשכון זה מוציאין אותו מידו, שכיון שמת הגר בטל שעבודו,
 והוא הדין אם יש לו לגר שטר חוב על משכונות קרקע מוחזקת (מ) [ד]:
בח ליהיה משכון הגר ביד ישראל ובא ישראל אחר והחזיק בו, לוקח

ממנו הראשון כנגד מעותיו והאחרון קונה את השאר. במה דברים אמורים כשלא היה
 המשכון בחצר הראשון, אבל אם היה בחצרו (מא) חצרו קונה לו שלא מדעתו ואין לזה
 האחרון כלום. הגה: ליהוא הדין לפקדון של גר שציד ישראל, למייהו אם הוא דצר דלא הוה ליה
 לידע לנצל החצר לא קנה ועיין לקמן סימן רסה. ליהיה הגר חייב לישראל שטר או צעדים (מב),
 אין שום אדם יכול להחזיק בשטר החוב והמחזיק בנכסיו יש לו דין יורש והצא לפרוע ממנו כצא לפרוע

מאיר המשפט

הקונה חשבו שקנה צנקין אחר [שלא מועיל], לא קנה
 בחזקה זו (פ"ת יו"ד ש"כ סק"ד). **ב** (זט) ביד הגר
 בו' - י"א דאפילו צמטונא שלא צשעת הלוואתו, ולפי
 מש"כ לעיל סי' ע"ב ס"ב לא כן הוא (ש"ך). **ב** (מ) אם
 יש לו גר שטר חוב על משכונות בו' - שטר חוב
 לאו דוקא קאמר, אלא ה"ה שטר משכנתא ואכל ממנה
 פירות כדין כל משכנתא (סמ"ט), היינו יש לו משכונא
 קרקע מוחזקת צידו מישראל (ש"ך), ע"ל סי' ע"ב
 מסעיף ל"ו עד סוף סעיף מ' דימים השייכים לכאן
 (ש"ך). **י** (מא) אב"א אם היה בחצירו - פירוט,
 והחזר היא משומרת דהו"ל כידו וכמ"ס צנימן רס"ח
 סעיף ג' (סמ"ט). **מב** או בעדים בו' - היינו שמת
 בתוך זמנו וכנ"ל צנימן ק"ח סעיף א' (סמ"ט), וה"ה
 בכתב ידו באופן שגובה מירשיס, וזה פשוט שכל מלוה
 שנגזית מן היורשיס או ממשועדים, נגזית כמו כן מזה
 שהחזיק בהם כו' (ש"ך).

א"כ הוה הפקר והשני זכה בכל (סמ"ט). ז' (זז) ואין
 דעתו לקנות - אם עשה שליח לגדור ולננות בנכסי
 הגר כדי לקנותו, אף על גב דהשליח לא ידע שהם נכסי
 הגר וכסבור שהוא של המשלח נמי קנה המשלח, כיון
 דשליח של אדם כמותו והרי המשלח נתכוין לקנות
 (ק"ה"ח), ויש חולקים ועי' דברי סי' קפ"ח ס"ב (נהה"מ
 סק"א). ח' (זח) ובסבור שהם ש"ו לא קנה -
 ודע דכל זה הוא דוקא צמטאה ובנכסי הגר, אבל
 צמטנה כי האי גוונא קנה כיון דאיכא דעת אחרת
 מקנה, אף על גב דהמקבל לא ידע כיון שהחזיק בו זכה,
 הא דמהני דעת אחרת מקנה גבי קטן שיזכה מן התורה
 היינו משום דזכין לאדם שלא צפניו, וא"כ צעכו"ס
 אפשר לומר דלא מהני דעת אחרת מקנה כיון דאין זכיה
 לעכו"ס (ק"ה"ח [ד]), ולפי זה צמכר לפני פיסוק
 הדמים אינו זכיה, אבל אחר פיסוק הדמים הוה זכיה
 (פ"ת * הה"ח), ואפילו צמטנה וכו' אם גם המוכר וגם

ביאור המשפט

דב"ח עלליהו כיון שכבר יצאו הנכסים מרשות המת
 לגמרי (מחנ"א זכיה מהפקר סי' ה). [ה] עי' נתיבות
 סי' ר' ס"ח שזה רק במתנה ולא במוכר, כיון שבמתנה
 הוה זכות ובמוכר לא.

[ד] גר שחייב מנה לשמעון ואחר כך מת הגר ובזבזו
 נכסיו ועכשיו בא שמעון וטוען מאותם שזכו בנכסים
 שיפרעו לו מחמת שנתחייב לו הגר, מאחר ומשעת
 מיתת הגר הוה כל נכסיו הפקר, אין שום שעבודא

ציון המשפט:
 מ קידושין כג ע"א
 ורמב"ם שם הי"ו.
 מא ד"ב קמב ע"א,
 רמב"ם שם הי"ח.
 מצ ה"ה זו"מ פ"ב
 הט"ו.

מן היורשין (מוג): **בבא** יגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו בהם עבדים, גדולים קנו עצמם בני חורין (מד), קטנים כל המחזיק בהם זכה: **ל** מגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו ושמעו שעדיין לא מת או שיש לו בן או שאשתו מעוברת, כולם חייבים להחזיר. החזירו כולם ואחר כך שמעו ששמועה ראשונה אמת היתה ובראשונה מת (מה) או מת בנו מקודם או הפילה אשתו, כל המחזיק בשנייה קנה (מו) ובראשונה לא קנה (מז): **לא** מגר שמת ובזבזו ישראל נכסיו והיו עליו חובות, כל מלוה שנגבית מהיורשים ומהלקוחות (מה) נגבית גם מאלו שזכו בהם, ואין גובים מהם אלא בשבועה. היו רבים שהחזיקו בהם אחרון אחרון נפסד (מט), אין לו גובין משלפניו:

מאיר המשפט

(מוג) **בבא** ליפרע מן היורשין - פירוש, דאינו נפרע אלא בשבועה, וכן יש לו דין יורש לשאר עניים (סמ"ט), עיין מ"ש צסימן קי"ז ס"ו ד"ה קדושת דמים וצסימן רמ"ה ס"י ד"ה ואם יש לו (ק"ה"ה), ולפ"ו מטלטלי דמיחמי לא משתעבד אינו גובה ממנו, ועיקר דאם היו המטלטלים מוחזין ביד אחרים בחיי הגר, מיד שמת הגר זכה בהם, ואין הצע"ח גובה ממטלטלים, אבל אם אח"כ החזיק אחר, גובים (רע"ה). **יא** (מד) קנו עצמם בני חורין - דמיד שמת הגר נסתלק ידו מעליהם וזכו צעלמן כיון שהן גדולים (סמ"ט). **יב** (מה) ובראשונה מת - פירוש, בשעה שהחזיקו בו הראשונים כבר היה מת הגר (סמ"ט). (מו) **כ** המחזיק בשניה קנה - היינו דוקא שהחזיקו לאחר שכבר שמעו שנית שמת (סמ"ט). (מו) ובראשונה לא קנה - הטעם, כיון דלא החזיקו אלא מחמת ששמעו

שמת, ואח"כ כששמעו שאין שמועתן אמת נסתלקו מחזקתן, נפקע מהן לגמרי (סמ"ט), אמנם צמעוברת י"א שראשון זכה (ש"ך). **יג** (מה) מהיורשים ובמלקוחות - עי' לעיל ס"י רמ"ה צמ"ע ס"י ד"ה ואם יש לו [שאם מקבל מתנה חייב לא] כסף, והפקיר את המתנה, הצעל חוב גובה ממנו, אבל אם הצעל חוב זכה בו מההפקר, לא נפטר הלוה מחובו ועיין סי' רצ"א [דעד שלא יזכה בהן אחר, כבר קדם שעבודו של זה]. ונתשובות הרשב"א המיוחסת להרמב"ן [ד"ה כחובה נגבית מהם, ואם הניח קרקע אלמנתו גובה ממנו, אבל רק כנגד שעבוד הכחובה וה"ה החוב] וצ"ב בית מאיר [שאם היו מטלטלים מופקדים ביד אחר, אין הצע"ח גובה ממנו] [1] (רע"ה) [1]. (מט) אחרון נפסד - עיין מ"ש צסימן רנ"ג ס"ט ד"ה אין לו וצסימן ק"ז ס"ט (ק"ה"ח).

ביאור המשפט

[1] עי' לעיל סקמ"ג. [2] גר ששכר בית מישראל לשנה אחד והקדים לו שכרו ומת הגר באמצע הזמן ובא ישראל והחזיק בבית כדי לדור בה עד תום הזמן, מאחר וכשמת הגר פקע שעבודיה, קם הבית ברשות ישראל המשכיר, ומרציאין מיד המחזיק (מתנ"א זכיה מהפקר סי' ט).